

muusika

Nr 8-9
august/
september 2006
hind 29.-

**Eesti
festivalisuvi**

Wagneri edulugu

Millega kirjutab

Pastacas?

**SIIM
AIMLA**

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia SÜGISFESTIVAL 2006 4.-7. oktoober 2006

KONTSERDID:

K 4. oktoober kell 18.00 EMTA kammersaal
AVAKONTSERT
Georg Hajdu (elektronmuusika, Hamburg) ja tema
üliõpilased
Jennifer Hymer (klaver, Hamburg)

N 5. oktoober kell 18.00 EMTA kammersaal
Kompositsioonitüdengite looming

R 6. oktoober kell 18.00 EMTA kammersaal
EMTA üliõpilaste heliloomingu konkurss

L 7. oktoober kell 20.00 EMTA kammersaal
EMTA kammerorkester
Solist Marijje van Stralen (Amsterdam)
Dirigent Erki Pehk
Kavas Andriessen, Tüür

EESTI
MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA

Info: EMTA kontserdibüroo, tel 667 57 58

MEISTRİKURSUSED:

Louis Andriessen'i (Amsterdam) meistrükursus
6. oktoober kell 12.00

Georg Hajdu (Hamburg) meistrükursus
3. ja 4. oktoober kell 10.00

KAVA

SOOLO

2 Madli-Liis Parts. Siim Aimla teeb õnnelikke valikuid

AARIA

9 Kerri Kotta. Mida tähendas muusika Riho Pätsile?

BAGATELLID

10 Mailis Pöld. Uudiseid maailmast

IMPRESSIOONID

12 Joosep Sang. Maailm ongi küla
13 Mait Jüriado. Margo Kõlari autorikontserdist
14 Liina Fjuk. Tartu Jaani kiriku festival
15 Virge Joamets. Suvine Carmen
18 Margus Kiis. Mis vennad? Mis bluusi? Muusikalist "Bluusivennad"
19 Toivo Traks. Suvine muusikavikerkaar Pärnus. David Oistrahhi festivalist
21 Alo Põldmäe. Looduse ja muusika sümbioos – öine sookontsert Hüpssaares. Suure-Jaani muusikafestival 2006
22 Aleksandra Dolgoplova. Kirevalt kaunis Haapsalu vanamuusika festival
24 Anu Veenre. Klaasharmonika – kas muuseumi eksponaat või elujõus pill? Festivalist "Klaaspärlimäng"
26 Indrek Särg. Muu ilm Viljandi pärimusmuusika festivalil

STUDIUM

28 Triinu Ojamaa. Vana raua uuest needmisest
31 Maarja Kangro. Wagneri juhtum: 19. sajandi edulugu

MODULATSIOON

33 Ki wa. Tants Mozarti õuel
34 Urmo Kohv. Tänavune Brüsseli Jazzimaraton jäi traditsioonidele truuks

EKSPRESSIOON

37 Ester Eggert. Muusika on oma mõtete väljendus. Vestlus noorte džässifestivali "Visioon" külaliste Eric Marienthali ja Dean Browniga

UVERTÜÜR

40 Erkki Luuk. Pastacas – maavillane kosmopoliit

HOMMAGE

42 Pille Taniloo. Õpetaja Aime Karm

VICTORIA

44 Piret Väinmaa, Ia Rimmel. Muljeid Tallinna esimeselt rahvusvaheliselt pianistide konkursilt

FESTUM

47 "Viulimängud" Haapsalus

BAGATELLID

50 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

52 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

54 Valik septembrikuu muusikasündmusi

Intro 8-9/2006

Mida edasi, seda olulisem tundub olevat vaid see sündmus, millest jääb jälj, mida näidatakse telekraanil, millest kirjutatakse ajalehes. Muusikasündmusi on palju ja tuleb pidevalt valida, millest juttu teha ja millest mitte. Nii tekib igasuguseid naljakaid olukordi: uudisekõnise ületab toretsev keskpärasus, tähelepanuta jääb kõrge tasemega sündmus.

Sel suvel võitis pianist Irina Zahharenkova kahel järjestikusel rahvusvahelisel konkursil esimese preemia, üks neist ülimalt tuntud ja pikkade traditsioonidega Bachi konkurss Leipzgis. Uudisekõnise need teated muidugi ületama ei kippunud. Tahes või tahtmata tekkis paralleel tema ja sportlase Kristina Šmiguni vahel. Šmiguni iga tegevust kommenteeritakse mitmete lehekülgede ja suurte piltidega. Loomulikult on sport massiline, hõlpsasti jälgitav ja kõigile mõistetav. Klassikaline muusika nõuab pingutust ja süvenemist. Aga need saavutused on ju tegelikult võrdsed. Rahvusvahelisel konkursil on sama palju osavõtjaid kui suusavõistlusel. Vähemalt uudisekõnise ületav sündmus peaks see ikkagi olema.

Ia Rimmel

muusika

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Kristina Kõrver** kristina@ema.edu.ee
Toimetaja **Mirjam Tally** mirjam@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundajad **Tõnu & Ande Kaalep** tonu@ekspress.ee
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministeerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegium: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetuse aadress: Rävälä pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214
Toimetuse telefon **66 757 88**
Kodulehekülg: **muusika.kul.ee**
Trükitud **Tallinna Raamatutrükikojas**
Laki 26, 12915 Tallinn
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Maakri 23A, 10145 Tallinn
Tel 6662535, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679
Otsekorraldus **21** krooni number
3 numbrit 69 krooni
6 numbrit 138 krooni
Aastatellimus 245 krooni
Muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatellimuse soodushind 192 krooni. Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee, herje@ema.edu.ee,
6675 788, 55 56 18 94

SIIM AIMLA
FOTO KAUPU KIKKAS

SOOLO

Siim Aimla teeb õnnelikke valikuid

MADLI-LIIS PARTS

džässiajakirjanik

Siim Aimla (31) on paaril viimasel aastal mõjutanud Eesti džässimaastikku rohkem, kui meedias räägitu-loetu põhjal tundub. Aimla on avatud ja pühendunud saksofonist, nõutud bigbändijuht, särasilmne ja missioonitundlik õpetaja, diplomaatiline ja hinnatud eestvedaja.

Kevadisel "Jazzkaarel" tutvustas ta oma uut Eesti-Soome projekti Siim Aimla Sound System. Ilmus Otsakooli Bigbändi ning Helin-Mari Arderi vaimulike rahvalaulude plaat "Mu süda, ärka üles", mõlema plaadi arranžeringute autor on Aimla. Juuli-august on kulgenud kahekümne kontserdiga Eesti-turnee tähe all, kus väikestes kirikutes tutvustatakse neidsamu vaimulikke rahvalaule. Džässiprojektid, koosseisud triost orkestrini ja plaadid on muusiku tegemistest vaid jäämäe veepealne osa.

Pärast ligi kümneaastast Helsingi perioodi naasis Aimla 2004. aastal Eestisse, kus teda oodati ohje haarama G. Otsa nim Tallinna Muusikakoolis. Elu Soomes oli andnud noorele andekale muusikule väärt kogemusi ja kinnitust, et džäss väärrib märksa tõsisemat tunnustust ja toetust, kui Eestis toona pakuti. Tänu sellele nähti Aimlas inimest, kes aitaks kodumail džässiõpetuse taset tõsta. Musitseerimise ja muusika kirjutamise kõrval võtabki praegu Aimla elust suure osa Otsa kooli popi-džässi suuna arendamine, kooli bigbändi juhatamine ning improvisatsiooni-, saksofoni- ja flöödiõpetaja töö. Iseenesestmõistetav on ka tema kuulumine Eesti Jazziliidu juhatusse.

Kui küsida sind teadvatelt inimestelt, mis sinuga esmalt seostub, pakuvad kõik erinevaid tegevusi. Mida pead ise kõige olulisemaks?

Oluline on kindlasti õpetamine Otsa koolis. Pidevate tegevuste hulka kuulub ka musitseerimine kindlate ansambeliga, nagu Helin-Mari Arderi bänd ja Estonian Dream Big Band. Põhitööks pean ka tegelemist bigbändidega, arranžeerimist ja orkestrite juhatamist. Viimasel ajal olen lisaks Otsakooli Bigbändile tegelnud ka Piirivalve orkestri bigbändiga. Minu elus on ka palju ühekordseid projekte. See on džässis tavaline.

Tööväliselt üritan nii palju kui võimalik tegelda spordiga. Olen väiksest peale koos vanematega harrastanud igasuguseid spordialasid ja avastanud hiljem enda jaoks üha uusi asju, põhiliselt just vee ja merega seotult. Meeldib sõita merel süsta ja purjelauaga. Saaremaa rannad ja Püünsi rand Viimsis on mu lemmikkohad.

Milliste märksõnadega end muusikas kõige rohkem seostad? Oled sa ehk sõnastanud oma kredo või ideaalid?

Ma olen hingelt kindlasti pillimees, džässmuusik. Nagu kõigil pillimeestel, on mul soov areneda ja saada maailma parimaks. Samas olen ma ka realist ja arvan, et lausa niisugust revolutsiooni muusikas ma ei tee, et saaks öelda: "Enne Siim Aimat ja pärast Siim Aimat."

Muusikuna on minu ambitsioon kirjutada oma muusikat. Kirjutada, arranžeerida. Eesmärk on mängida võimalikult palju ja erinevat muusikat, et silmaringi laiendada, saada mõjutusi erinevatelt stiilidelt ja inimestelt, ka mitmesugustest kunstiliikidest.

Kui rääkida maailma paremaks muutmisest, on see hoopis inimlikkusega seotud teema. Püüan oma lastesse samu väärtusi süstida nagu minu vanemad mulle. Püüan ise olla inimestega võimalikult viisakas ja hea. Üldinimlik teema on mulle alati väga oluline.

Mida oled lapsepõlvkodust kaasa võtnud sellist, mis mõjutab sind praegugi?

Kõige tähtsam, mida olen saanud vanematelt, on hoolivus inimeste ja ümbruskonna suhtes. Inimlikul pinnal sallivus, viisakus, ligimesearmastus, üldine kultuurihuvi. Ema on mingil määral range, aga väga hoolitsev ja toetav. Olemata kiriku liige ja tõsiusklik inimene, on mu ema kõige kristlikum inimene, keda tean.

Isaga käisin teismeeas väga palju kirjanike ringkonnas kaasas. Temalt olen saanud palju kultuurilist hõngu, mille üle olen väga uhke. Mul pole kunagi vanematega teismeeas konflikti olnud.

Kuidas jõudsid muusikani? Kui palju suunasid vanemad, kui palju on sinu enda teadlikke valikuid?

Olen tihtipeale mõelnud, et minu muusikuks olemine on õnnelik juhus. Kõik läks kuidagi pehmelt, kuni avastasin, et muusikaga tegelemine on väga lahe. Kui olin viieaastane, pakkus mu tädi Anne, et RAMi poistekoori on sisseastumiskatsed, kui tahaksin, võiksin proovida. Vist tahtsin.

RAMi ettevalmistuskoori juhatanud Lydia Rahula tegi mu vanematele ettepaneku panna mind Muusikakeskkooli. Vanemad ei olnud sellest vaimustuses, kuna kool asus kodust kaugel, aga nad küsisid minu käest. Muidugi tahtsin. Viendas klassis hakkasin mängima klarnetit. Džässihuvi viis loogiliselt klarnetist saksofonini.

Kuidas tuli džäss sinu ellu?

Mängisin klarnetil palju kaasa Glenn Milleri orkestri plaatidele, mis isal kodus olid. Koolis tegin bände, ka *dixieland'i*.

Džäss pigem imbus minu ellu läbi *r'n'b* ja *rock'n'roll'i*. Keskkoolis mängisin *r'n'b* bändis saksofoni. See oli väga oluline. Paljud džäss-

saksofonistid on jõudnud džässis juurde just läbi *r'n'b*. See annab hea energialaengu ja energiakooli.

Tekkis ringkond, kes hakkas rohkem džässis kuulama. Nende hulgas olid koolivennad Jürmo Eespere ja Taavet Vool. Jämmisime tundide kaupa, koolitundi vahel ei läinudki. Võimalik, et hästi tugevalt on "süüdi" aastatetagused "Jazzkaare" kontserdid. See oli ikka väga kõva sõna, kui Helmut Aniko ja Lembit Saarsalu mängisid. Edasi tulid juba teised iidolid.

Kust ammutad inspiratsiooni?

Muidugi muusikast, aga kaudselt mõjutab palju ka kujutav kunst ja kirjandus.

Meenub möödunud aastal Rotermanni soolalaos olnud Peeter Mudisti näitus. Selle meeolelu jäi väga meelde. Kirjutasin vist küll midagi näitusest inspireerituna.

Mainisid, et oluline inspiratsiooniallikas on sinu jaoks muu hulgas kirjandus. Kas sul on isiklikus raamatukogus mõni teos, mis on teistest tähenduslikum?

Oma kodus mul veel kohutavalt suurt raamatukogu ei ole, aga vanemate kodus on raamatukogu selline, et päris kõike ei jõuagi vist kunagi läbi lugeda. Üksvahe oli lemmikraamat Bulgakovi "Meister ja Margarita". Üldse Bulgakovi teosed.

Siis Aleksis Kivi on väga tugev inspiratsiooniallikas. Inspireerib, kui mõtlen mingile meeolelule, kas või tema "Seitsmele vennale". Juba see annab ette tunde või arengukaare.

Viimasel ajal meeldib mulle väga islandi kirjandus, sealt Nobeli laureaat Halldór Laxness. Hiljuti olen avastanud natuke kergemaid raamatuid, näiteks Terry Pratchetti kirjutatud. Maailma saab ikka näha hoopis teise nurga alt ka. Ilukirjanduse lugemisest ei saa küll faktitarkust ja otseseid praktilisi teadmisi, aga see annab mingit sisemist sügavust, mida väga hindan ka teiste juures.

Kes on sinu jaoks läbi aegade olnud muusikalised arvamusiidrid?

John Coltrane on muusikaliselt minu vaimne isa. Hindan väga tema kolapilti. Teda kuulan palju ja tema poole pöördun ikka tagasi. Coltrane'i muusika on minu muusikaline kodu. Erinevatel päevadel meeldivad mulle tema erinevad perioodid. Iga päev, kui olen Coltrane'i kuulanud, on minu jaoks korda läinud. Suurem osa minu esmasest muusikalisest sõnavarast pärineb Coltrane'i plaadilt "Blue Train". See on mulle kui emakeel.

On sul gruppe või muusikuid, kelle tegemisi jälgid huviga?

Jukka Perko Soomest teeb väga huvitavaid asju. *Funky* poole pealt meeldib ikka kuulata Nils Landgreni ja John Scofieldi. Michael Brecker, kuni ta oli veel tegevmuusik. Julgen tunnustada, et mulle meeldib Brecker. Ta on ohtralt matkitud pillimees, mistõttu saksofonistide seas on tekkinud tema suhtes tugev vastulaine. Temalt on metsikult õppida nii suhtumise osas kui ka muusikaliselt, kuidas nii selgelt oma keelt välja arendada. Bob Mintzer meeldib oma mängu ja orkestri poolest. Eesti muusikutele hoian ikka silma peal.

Õppisid Helsingi popi-džäss konservatooriumis saksofoni ja džässmuusika pedagoogikat. Kuidas Soome sattumine sinu käekäiku mõjutas?

Soomes alles algas päris muusikaline areng. Kui Taavet [Vool] ja Jürmo [Eespere] läksid Soome õppima, kutsusid nad mind ka. Ühel hetkel olid paberid täidetud ja mu nimi all, ilma et ma ise oleksin ponnistanud või väga tahtnud minna. Katsete põhjal sain sisse. Mõtlesin: "Väga tore!" Ja siis käis endal plöks – seda tahangi teha.

Äratundmine tuli päris hilja, olin selleks ajaks juba kaks aastat Muusikaakadeemias klarnetit õppinud. Pillimängust ja harjutamisest sain tegelikult aru alles Soomes.

See oli ka sotsiaalselt väga tähtis, sest mul oli esimest korda enda jaoks palju aega. Kodus oli küll väga hea, aga ma olin seotud ka teiste kohustustega. Soomes oli kakskümmend neli tundi ööpäevas minu aeg – jagus harjutamiseks, mõtlemiseks ja jäi ülegi veel. See oli väga oluline. Oma kodulinnas õppida on peaaegu võimatu.

Oled sa millestki teadlikult loobunud, et saaksid pühenduda pedagoogiametile, loomingule ja esinemistele?

Ei saakski rääkida loobumistest, pigem valikutest. Üks valik oli lahkumine Eesti Muusikaakadeemiast klarneti erialalt Soome saksofoni õppima. Aga see ei olnud loobumine. See oli väga õige valik. Kuigi mul akadeemias halvasti ei läinud, ei mõelnud ma kunagi sellele, et minust peab saama tohutult hea klassikaline klarnetist.

Valikud pidavat olema rasked, aga minu tööalased suuremad valikud on siiani olnud hoopis seda laadi, et kas võtta uus töö vastu või mitte.

Paljud Soomes õppinud jäid ka sinna elama. Mina teadsin, et tulen kindlasti tagasi. Juba viimasel Soome aastal pakuti tööd Otsa koolis. Eestisse jõudnud, pakuti veel rohkem tööd.

Hommikul kool, õpilased, proovid, kohtumised. Õhtul proovid, kontserdid, salvestused ja muusika kirjutamine. Kas sa ei pelga, et selline killustatus nõuab ühel hetkel karmilt lõivu?

Erinevad tegevused ja kiire elurütm võivad pärssida vaid siis, kui ajaliselt ei saa enam hakkama. Kui juba napilt hakkama saad, siis sinnamaani mõjub see väga rikastavalt. Minna väga põhjalikult ühes suunas tähendaks minu jaoks loobumist. Praegune mitmekesisus tähendab arengut. Kui õpetan, arenen ka muusikuna. Kui kirjutan ja arranžeerin, õpin pillimängus juurde. Õpin muusikat kuulama ja kuulma, leidma uusi lahendusi, mida ma üksnes saksofonistina teha ei saaks.

Võti on selles, et peab oskama mõelda ka täiesti muusikaväliseid mõtteid. Mul on hea meel öelda, et olen tänavu õppinud puhkuspäevi kalendrisse kirja panema. Kahjuks selle suve kohta see küll ei kehti.

Oled õpetaja, orkestrijuhi ja muusikaloojana valinud keerulisema tee, kus suur osa tunnustusest on kaudne, läbi sinu õpilaste, sinu juhutatud orkestrite, bändide. Rambivalguses saab sind solistina harvem näha.

Eks mul ole ikka võimalust solistina laval olla. Ansambrites saab end päris tühjaks mängida. Soolopilli mängijana jääb džässis piisavalt kohta. Edeva inimesena ei saaks ma jääda vaid õpetajaks, arranžeerijaks, orkestrijuhiks.

“Flöödimängijatele otsa vaadates ma punastaksin, kui peaksin ütleva, et olen flöödimängija. Ometi meeldib mulle väga flööti mängida.”

FOTO KAUPU KIKKAS

Mul on piisavalt säramisruumi. Kuulen küllalt aplausi. Eks muusik peabki suurema osa ajast prooviruumis mööda saatma. Julgen öelda, et saan mängida nii palju kui tahan. Tunnistan, et see on oluline.

Mickey, Helsingi popi-džäss konservatooriumi bigbänd, Sokrates Euro Big Band, Estonian Dream Big Band, Otsakooli Bigbänd ja Piirivalve orkestri bigbänd ei ole kindlasti lõplik nimistu bigbändidest, milles sa osaled. Kontserdikorraldajad tunnistavad, et bigbändikontserte on publikule raske ahvatlevaks teha, saalid jäävad sageli pooltühjaks. Mis sind bigbändide ja selle muusika juures köidab?

Köidab võimaluste rohkus. Bigbänd on džässmuusikas sama mis sümfooniaorkester klassikalises muusikas. Maailmas on väga palju väga huvitavat bigbändimuusikat, aga teatakse sellest väga vähe. Need, kes tellivad bigbändi näiteks oma suurejoonelisele peole mängima, soovivad kuulda eelkõige vanu hitte ja seetõttu seostataksegi bigbände just kulunud paladega.

Siin näen olulist lünka meie džässielus. Sarnaselt teiste Euroopa riikidega peaks olema ka meil üks palgaline bigbänd, kes nii nagu

ERSOgi tutvustaks rahvale huvitavat, kuid võib-olla mitte nii tuntud muusikat. Meil on Estonian Dream Big Band, mis on küll potentsiaalselt hea orkester, aga finantsprobleemide tõttu õnnestub teha tõsisel projektile liiga harva.

Džässmuusikas pead olema iseenda müügimees. Kuidas sina end nähtavaks oled teinud?

Räägitakse, jah, et peab end müüma. Mina ei ole pidanud. Ausalt. Põhjus on lihtne –

*Olen realist ja arvan, et
niisugust revolutsiooni
muusikas ma ei tee, et saaks
öelda “Enne Siim Aimlat ja
pärast Siim Aimlat”.*

džässmuusikuid on Eestis suhteliselt vähe ja džässi hinnatakse. Kui sa vähegi tegijaks saad või oma projekti teed, siis keegi ikka kuuleb, räägib sellest ja ikka leidub keegi, kes helistab ja pakub esinemisi. See tähendab vaid jah-sõna ütlemist.

Vanemad kolleegid ka pigem aitavad. Kui nad ise ei jõua või ei saa, pakutakse tööd ikka noorematele. Hea klapp on tekkinud teiste seas kolleeg Raivo Tafenauga. Tore on tunda usaldust, et sind ei võeta kui võistlejat, vaid et oleme sama asja eest väljas.

Mängid nii saksofone kui flööti, see annab sinu käsutusse laia kõlalise amplituuda.

Ma ei pea end kaugeltki flöödimängijaks, ehkki paljud kirjutavad minust kui "flötist-saksofonistist". Mängin nii palju kui saan ja vahel tuleb veidi välja ka. Flöödimängijatele otsa vaadates ma punastaksin, kui peaksin ütleva, et olen flöödimängija. Ometi meeldib mulle väga flööti mängida. Tänapäeva muusikas on flööti saksofonistile oluline vaheldus, teine instrument. Kui pillimängus natuke efekte kasutada, saab huvitavaid asju teha. Tean, et suudan saksofoniga teha rohkem erinevaid asju, flöödiga on ala, milles ennast hästi tunnen, siiski kitsas.

Sinu projektid on väga erilised, alates bigbändist kuni viimasel "Jazzkaarel" esitletud Siim Aimla Sound Systemini. Kas elektroonika kasutamine on sul uus suund?

Püüid elektroonikat kasutada on suhteliselt viimase aasta-poolteise leid. Maailmas on buum küll üle läinud, aga ma tahan seda poolt ka tundma õppida. Sellepärast sai ka Sound System tehtud. Tahan sellega kindlasti jätkata. Samas ei hakka ma kunagi mängima ainult läbi masinate. Oskajate inimestega koostöös saab teha põnevaid asju. Näiteks Raun Juurikas on minu arvates oskaja. Oskajad on ka kõik kitarrimängijad, kes kasutavad plokkke. Nende jaoks on see elementaarne. Mulle kui puhkpillimängijale on see põnev ja annab dimensiooni juurde.

Kuidas avastasid Chalice'i, kes Sound Systemis kaasa teeb?

Chalice oli teadlik valik. Kuulsin teda kunagi juhuslikult raadiost. Tema sõnum läks mulle väga korda. Osa tema muusikast võib ka džässi alla liigitada. Mulle meeldib tema stiil, tema tekstid on tunduvalt vaimsemad kui enamikul räpparitel. See on minu arvates nagu luule. Luule ja džässi ühendamine on mul ka kogu aeg hingel.

Tänavu ilmus sinu osavõtul kaks helikandjat – Otsakooli Bigbändi plaat ja Helin-Mari Arderiga "Mu süda, ärka üles", millega tegite ka tuuri Eesti kirikutes. Mida kummagi tegemine sulle andis?

Mõlemal puhul oli huvitav eeltöö – muusika seadmine. Kaks koosseisu on väga kontrastsed. Suure õpilansambliga stuudios töötamine annab hea kogemuse edaspidiseks stuudiotööks: kuidas näiteks aega kokku hoida või erinevaid salvestusviise kasutada. Noorte bigbändiga töötamine on mulle suur rõõm, sest nad suudavad muusikast tihtipeale rohkem rõõmu tunda kui professionaalid.

Kirikus pilli mängimine on omamoodi kogemus. Viljandi Jaani kirikus, kus meil on olnud mitu kontserti sama kavaga ja kus on ka plaat salvestatud, on meie jaoks väga hea aura. Kavaga "Mu süda, ärka üles" esinemine erinevates kirikutes tähendab iga kord ka kohandumist kirikuga. Nii on kontserdid alati pisut erinevad.

*Kõige olulisem on õppida
millestki huvituma.
Huvipuudus on kõige hullem,
mis õpilasel võib olla.*

Kuidas tärkas idee teha plaat eesti vaimulike rahvalauludega?

Plaadi tegemise mõte tuli pärast esimesi kontserte. Idee kujunes välja Põhjamaade muusikute sellesarnaseid projekte kuulates. Mulle on alati jäänud tunne, et tegemist on hea ideega, kuid miski on nende teostuses häirinud. Otsustasin ise paremini teha. Protsessi juures olid loomulikult väga toeks kõik ansambli liikmed. Kuna tegemist on väikse ansambliga – Helin-Mari Arder, Mihkel Mälgand, Ain Agan ja mina –, siis on kõigi panus võrdselt suur.

Töötad palju koos Helin-Mari Arderiga. Mis teid muusikaliselt seob?

Helin-Mari kutsus mind oma ansamblesse, kui tema triost hakkas välja kasvama suurem koosseis. See oli 2003. aastal. Kuigi me oleme tuttavad ka perekondlikus liinis, minu abikaasa ja Helin-Mari on õed, arvan, et koostöö oleks sündinud ka sellest hoolimata. Meie muusikalises ja esteetilises nägemuses on palju sarnast. Mulle väga meeldib Helin-Mari tõsine süvenemine muusikasse ja sõnumisse, mida ta edastab.

Mis või kes on sind eesti džässis viimasel ajal üllatanud?

Eestis kuuleb palju head muusikat. Kui peaks tooma viimasest ajast ereda näite, siis see oleks lugu, mida kuulsin Sael noorte džässimprovisatsiooni festivalil "Visioon". Otsa kooli õpilane Mairo Marjamaa mängis Eric Marienthaliga nagu võrdne võrdsega. Täiesti liialdamata. Ta on väga andekas ja tore, aga ta on alles õpilane, sai just sel päeval kaheksateist. Minu meelest ei oska ta veel nii hästi mängida, kui ta tol õhtul mängis. Õpetajana vaatan ikka kriitiliselt. See oli väga eriline õhtu.

Kuidas jõudsid pedagoogitöö juurde?

Pedagoogiline töö algas Soomes, kuna pillimängu õpetamine oli üks raha teenimise võimalus. Õpetasin nii popi-džässi konservatooriumis kui ka Sibeliuse Akadeemias klarinetit, saksofoni ja klaverit. Tunnistan, et kuigi olen õppinud ka pedagoogikat ja sinna juurde kuuluvaid teoreetilisi aineid, ei usu ma sellisesse ainesse nagu teoreetiline pedagoogika. Kõik see, mis minu õpetamises on head, on pärit praktikast või minu enda õpetajatelt. See on elust, mitte raamatust. Õpetajatena on mulle väga olulised Soomest Jari Perkiömäki ja Islandi mees Sigurdur Flosason.

On sul mingi oma kindel põhimõte õpetajana?

Minu arvates on õpetamisel oluline anda väga väike ja väga selge ülesanne korruga. Teha on alati palju, aga tegemistesse võib uppuda, kui ei ole selget väikest ala, mida korruga teha.

Mis on need põhimõtted, mida peaks muusikaõppuritesse süstima sõltumata erialast või instrumendivalikust?

Õpilased peaksid otsima ja leidma kas või poolvägisi endale mõne iidoli, mõne muusiku, kes oleks neile vaimne isa, kelle plaate nad kuulaksid ööd ja päevad, kelle tegemistest nad teaksid palju. Pean kõige olulisemaks suunata õpilasi õppima millestki huvituma. Huvipuudus on kõige hullem, mis õpilasel võib olla. Vahetevahel ei pruugi õpilasel muusikakooli tulles veel olla huvi ja sädet silmis. Džässmuusika õppimise ja õpetamise pool on Eestis sedavõrd uus, et kuna algõpetust ei ole, siis tihtipeale ei tea noored esimestel kursustel veel, mida nad üldse tulevikus teha tahavad. Lemmikartisti

"Kuna oskan juba puhkust planeerida, saan oma lastega üha rohkem aega veeta."

Pildil koos Johan Kristjani ja Johanna Liisaga.

FOTO ERAKOGUST

leidmine on isiklike sihtide seadmisel väga oluline.

Siiski tundub džassiõpetus märksa paremas seisus kui vaid mõni aasta tagasi – lisaks Otsa koolile saab pühenduda džässile EMTAs, Viljandi Kultuuriakadeemias, noori õpetatakse mitmes muusikakoolis üle Eesti. Kuidas sina seespool olijana näed džassiõpetuse arengut?

Arvan, et võtmeküsimus on algõpetus. Kuidas valmistada ette noori, kes tuleksid Otsa kooli ja ehk tulevikus ka Elleri kooli, sealt edasi Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiasse või Viljandi Kultuuriakadeemiasse.

Kindlasti on Saue ja Viljandi muusikakoolis hea džässialane algõpetus. Rõõmustav on olukord ka Pärnus ja Saaremaal. Aga neid kohti peaks rohkem olema.

Nüüd on rohkem noori välismaalt õppimast tagasi. Konservatiivsed õppeasutused, kes seni eitasid džassiõpet ja ignoreerisid tööka, et igal pool maailmas õpetatakse džassi muusikaakadeemias, on jõudnud arusaamisele, et džassi suunas arengut ei saa vältida. Džassis on niivõrd suur loovpotentsiaal, see tekitab palju inspiratsiooni ja annab lisaks pillivaldamisele ka võime ise midagi luua.

Oled arranžeerinud palju nii bigbändidele kui ka väiksematele koosseisudele. Kust leiad selle aja, kui valdava osa sinu päevast tundub võtvat kool ja proovid?

Tihti peale näeb päev välja nii, et tulen kooli, teen korraldamise tööd, annan mõned tunnid ja proovid. Pärnis palju arranžeerimise eeltööst teen klaveril, natukene ümisesdes ja lauldes. Arranžeerida saan vaid

kodus, kui kõik on juba magama läinud. Siis avan arvuti ja hakkan muusikat kirjutama. See on alati öötöö. Kuni linnulauluni. Öö on rahulik ja vaikne aeg.

Kui on väga õnnelik päev, saab selle sisse mahutada õpetamise, proovid, arranžeerimise, mõned kohtumised ja esinemise.

On sul oma nipp, kuidas häid ideid talletada?

Ega ma väga palju ideid kirja pane. Usun sellesse, et kui ma olen mingi idee leidnud ja kui see on väärt, siis see jääb mu mõttesse. Kui ei jää, siis ei olnudki hea idee. Toimib automaatne sõel.

Meenuta mõnd erakordset kogemust, mille saad kirjutada džässisarvele?

Tänu džässile ja Eestis elamisele on meie seltskond saanud koos mängida tõelist maailma tippdžässmuusikutega, näiteks Randy Breckeri ja Tim Hagansiga.

USA ja Island on põnevaimad kohad, kus kohalike muusikutega olen mänginud. Kõige paremad elamused jäävad ikkagi erilistest kontsertidest, näiteks kirikukontsertidest. Põnevad olukorrad on need, kus kontsert kukub välja väga hea, aga seal juhtub veel palju rohkem head, kui on kokku lepitud, kui tekib ühine laine.

Mäletan, kui Michael Brecker mängis kunagi ammu UMOga Soomes. See oli toona minu jaoks kõige tipp, olin sõnatu. Viimase erilise elamuse sain kevadisel "Jazzkaarel"

Villu Veski ja Eivori kontserdilt Kaarli kirikus. See läks mulle väga sügavalt hinge.

Tänu džässile on mu kuulamisoskus teravnenud nii, et saan mõnd kontserti nautida palju rohkem, kui ilma sellise kuulamisoskusega saanuks. Samas olen ka seetõttu mõnikord kriitilisem.

Milline roll on perel sinu muusikutegemistes?

Mul on väga hea meel, et kõik on sellega seni nõus olnud, et minu perekonnaks olla. Laste kasvatamine on jäänud küll pigem naise õlgadele, aga on perioode, mil ma saan lastega päris palju tegelda, ja mulle väga meeldib lastega koos olla. Kuna oskan juba puhkust planeerida, saan nendega üha rohkem koos olla.

Mu abikaasa Kristina on sügavalt muusikaga seotud, sest ta on muusikute perekonnas kasvanud. Ta ise ei ole muusik. See sobib mulle väga. Naine on teistpidi humanitaarinimene, ta on keelte peale mihkel, tõlgib. Samas saab ta muusikast väga hästi aru ja on väga hea kriitik.

Sinu trio kontserdil viimasel "Jazzkaarel" Kunstiakadeemia fuajees olid ka su lapsed kuulamas. Kas sa näed, et neistki võiksid saada muusikainimesed?

Ma püüan lastele anda palju võimalusi tegelda erinevate huvialadega, nii muusika, muu kunsti kui ka spordiga. Nad peaksid ise oskama valida, mis on kõige parem ja õigem. Kui nad valivad muusika, austan nende valikut.

"Olen hingelt kindlasti pillimees, džässmuusik."

FOTO RAUL VIITUNG

Vanem tütar, seitsmeaastane Johanna Liisa õpib klaverit äärmiselt hea klaveriõpetaja juures, kes on tütresse aasta jooksul süstinud nii palju muusikaarmastust, et teinekord ei saa ta aru, miks me ei luba tal kogu aeg klaverit mängida.

Kuueaastane Johan Kristjan on pool aastat mänginud tromboonitunnis käimist. Ta on käinud väikse alttrombooniga sõbra juures häält välja puhumas ja on selle üle väga uhke.

Aino Rahel on kõige väiksem, kaheksakuune. Tema muusikaalususest annab märku see, et ta "laulab" kogu aeg.

Siim Aimla 2010. aastal – mis on teisiti?

Pole mõelnud kunagi nii pikalt ette. Arvan, et söidan kindlasti paremini purjelauaga, aga muusikaliselt pole mõelnud ega mõtle ka. Ma ei ole pikaajsete plaanide tegija. Kindlasti õpetan, mängin pilli ja loodan, et olen muusikaliselt parem pillimees.

Vahel mõtlen, et oleks tore teha mõni kontsert päris oma bigbändimuusikaga. Selle tarvis on veel vaja kõvasti arranžeerijana arened.

Sul on olnud õnn näha seestpoolt USA ja Põhjamaade džässielu. Kuidas sealsed iseärasused Eestist vaadates tunduvad?

USA kõige suurem erinevus meiega võrreldes on see, et seal on kohutavalt suur hulk väga häid muusikuid ja suhteliselt vähe tööd. Ameerikas pillimänguga ära elada ei saa. Arvan, et muusikud on Eestis palju õnnelikumad kui USAs. Tundub, et džäss tervikuna ei ole Ameerikas kuigi kõva sõna. Hinnatakse pigem ajaloolist džässi, aga festivalidel on suur hulk muusikast nn *smooth-jazz*, mis on tegelikult imelik stiil, nagu taustamuusika liftis ja kaubamajas. Džässiringkonnas ei võeta seda tõsiselt.

Põhjamaades toetatakse džässi palju rohkem kui mujal ja usun, et seal on džässmuusikud õnnelikumad. Samas olen kuulnud, et Rootsisis on teist tüüpi probleem, kastidesse jaotamine. Kui oled džässmuusik, võid mängida ainult džässi. Kui džässmuusik läheb ja

töötab nädala laeval, siis ta on nimekirjast kustutatud, tema vastu ei ole enam respekti. See on nukker. Eestis suhtutakse sellesse küll väga sallivalt. Meil ei ole olelusvõitlust. Pigem vastupidi – džässi alal on Eestis tööjõupuudus. Asju toimub rohkem, kui on vastava tasemega muusikuid. On olukordi, kus mängijaid tuleb laenata mõnest teisest riigist.

Sinu töökohustuste hulka kuulub ka välissuhete korraldamine G. Otsa nim Muusikakoolis. Millised on sinu ülesanded?

Otsa kooli eelmine direktor Madis Sander hakkas looma koostöösidemeid soomlastega. Tekkis võrgustik, mida rahastavad Euroopa Liidu sihtasutus Innove ja Leonardo da Vinci projekt. Kui Sander lahkus, sain selle temalt päranduseks. Näiteks juunis võtsin vastu viie-kuue riigi esindajaid.

Praegu on Otsa koolil välispartnereid neljast-viiest riigist. Lisaks on tekkimas koostöö Lätiga. Minu töö on suhelda välisriikide õppeasutuste esindajatega ja leida oma koolist neid, kes tahaksid minna mujale õppima.

Mida oled tänu välissuhtlusega tegelemisele märganud, mida muidu võib-olla ei märkaks?

Välissuhted näitavad perspektiivi, annavad taustatunnet. Rahvaarvuga võrreldes on meil kindlasti rohkem häid muusikuid kui USAs. Meil pole häbeneda midagi. Kindlasti ei saa me liiga palju vastu rinda taguda, aga kohati võiksime seda siiski rohkem teha. Me ei peaks seda tegema siin Eestis, vaid pigem mujal. Meil on öelda küll, on päris palju huvitavat muusikat.

Kahe aasta jooksul on Otsa koolist käinud õpilasvahetuses seitseteist noort. Õpilased on saanud väga hea kogemuse, eelkõige aga eneseusku. Just sellistel "õppereisidel" saavad nad aru, et neil on tegelikult rohkem oskusi, kui nad arvavad, ja et nad on juba tõsiselt võetavad muusikud.

Mida tähendas muusika Riho Pätsile?

KERRI KOTTA
muusikateadlane

Kõne Riho Pätsi auditooriumi avamisel Tallinna Ülikoolis 10. mail.

Inimest tema tegevuse järgi määratleda ei pruugi olla alati lihtne. Kellena vaadelda näiteks inimest, kes on meile pärandanud mitu muusikalist lavateost, pisut sümfoonilist ja kammerlikku kontsertmuusikat, hulgaliselt koori- ja soololaule (see nimekiri võiks veel jätkuda)? Eks ikka heliloojana. Kuid mida arvata inimesest, kelle sulest on ilmunud kaks monograafiat, kes oma kirjutistes ja ettekannetes on keskendunud muusikaelu erinevatele tahkudele, tundnud elavat huvi kaasaegse looja ja tema loomingu vastu? Siin avaneb hoopis pilt muusikateadlasest ja -kriitikust. Kusjuures sellisest kriitikust, kes on ise sageli osaline ja mitte pelgalt kõrvaltvaataja. Aga kui kõigele sellele lisanduvad veel meetoodilised käsiraamatud ja õpikud ning teaduslikud publikatsioonid? Tööd, mis annavad tunnistust aastatepikkusest huvist ja hoolest valdkonna vastu, mida nimetatakse koolimuusikaks? Vaadeldes veel kord selle inimese teoste nimekirja, on näha, et ebatavaliselt palju kohtab siin lastele ja noortele pühendatud repertuaari, mis näib olevat sündinud just mingit kindlat hariduslikku visiooni silmas pidades.

Jah, muidugi võiks tema tegevuse kirjeldamiseks kasutada lihtsalt sõna "muusika", sest üks hõlma see kõiki eespool nimetatud valdkondi. Riho Pätsi tegevuse ja panuse hindamisel jääks aga sõna "muusika" liiga abstraktseks ja kaugeks, sest neutraalse üldmõistena ei annaks see piisava karakterisusega edasi tema fenomeni. Sõna "muusika" muutub Riho Pätsist rääkides kõnekaks alles siis, kui anda sellele täpsem, hariduslikum sisu.

Mis on haridus? Tee harituseni. Peale kõige muu ka tee enese identiteedini, läbitunnetatud eneseteadvuseni. Ajaloos tagasi minnes võiks küsida, kuidas kujunes eestlaste rahvuslik eneseteadvus. Kohati ilmselt üsnagi vägivaldselt, vaimses ja metafoorilises tähenduses mõistetud koloniasatsiooni tingimustes, kus geograafiliselt piiritletud kogukonnale algselt väljastpoolt peale surutud uus roll hakkab küll varjatult, kuid seda põhjalikumalt kujundama kunagise maarahva sisemist arusaama iseendast. Kuigi mõiste "koloniasatsioon" assotsieerub sageli millegi negatiivsega, võib selles näha tinglikult ühte põhjust, miks eesti rahvas tänapäevases mõttes üldse sündis. Võib öelda, et eelkõige tänu koloniasatsiooni edukusele maarahva seas oli ärksam osa eestlastest muutunud 19. sajandiks vaimses mõttes piisavalt "sakslasteks", mistõttu Euroopa kultuuriruumis aktuaalseks muutunud idee rahvusest ja rahvuslikust ärkamisest suutis neid kaasa haarata. Kuulumata olemuslikult Euroopa kultuuriruumi, ei oleks 19. sajandi ideed rahva teadvuses kaasa resoneerinud ning eestlane kui selline oleks võib-olla jäänud sündimata.

Kuna muusika on Euroopa kultuuriareaalis mänginud tänu kristlusele oluliselt suuremat osa kui mõnes teises kultuuriruumis, on selge, et rahvusliku identiteedi otsingud ei jätnud puudutamata ka muusikat. Euroopas tervikuna väljendub see esmalt muidugi rahvuslike koolkondade tekkes, aga mitte ainult. Rahvuslikud koolkonnad olid alles selle protsessi esimene etapp, mida iseloomustas veel püüd "tõlkida" oma muusikalist keelt lääne klassikalise muusika keelde. Uus laine tuli alles 20. sajandil ning see ei olnud seotud mitte ainult rahvaste suurenenud eneseteadvusega, vaid muutunud oli kogu kultuuriline kliima Euroopas. On selge, et suurenenud rahvusliku kultuurilise eneseteadvuse kõrval mängis olulist rolli ka see, et senised muusikalise kultuuri n-ö keskused hakkasid ise järk-järgult hülgama neid väärtusi, mida nad varem olid teistele peale surunud. Rahvuskultuure sai nüüd vaadelda teatavas mõttes nõrgenenud kultuuriliste keskuste iseseisvunud lastena. Selline rahvusliku eneseteadvuse tõus leidis aset ka Eestis. Ja avas rahvusele esmakordselt vabad võimalused arendada oma kultuuri, oma muusikalist mõtlemist ja muusikalist keelt, ja mis eriti tähtis, kujundada oma muusikalist minapilti teadlikult ja mõtestatult.

Nagu juba eespool öeldud, tähendab haritus omada identiteeti. See tähendab eelkõige võimet teha läbikaalutud ja põhjendatud valikuid ning suhelda võõraga võrdse partnerina. Sellise identiteedi üheks kandjaks on kahtlemata muusika. Aga mitte lihtsalt muusika kui üks kunstidest, mis sellisena võib rohkem või vähem kuuluda meie igapäevasesse ellu. Vaid pigem muusika, mis on meie teine emakeel, muusika, mis on meis niivõrd seotud kõige muuga, et me selle olemasolu sageli ei märkagi. Me teadvustame seda ehk alles kokkupuutes "teisega", selle kaudu avanevad meile väärtused, millele me oma sisimas alateadlikult allume, mida me järgime ja millest juhindume.

Just selliselt mõistetud muusika oleks minu arvates see, millele pühendas oma elu Riho Päts. Muusika, mis algab rohujuure tasandilt, mis algab lapsepõlvest. Muusika, mis ei ole ainult rida helisid, mis pole ka pelgalt klaveripala või koorilaul, vaid meie eneseteadvus, meie oma kultuur. See on midagi, mille omandame peaaegu instinktiivselt ja mis peaks looma meis tausta, mille pinnalt mõista ja mõtestada kõike seda, millega me hiljem kokku puutume. See on muusika, mis ei manifesteeri end tingimata suurtel lavadel ega aita kergelt loobereid löigata. Sellisele muusikale pühendumine nõuab omajagu sisemist julgust ja seda, nagu näha, Riho Pätsil jätkus.

FOTO TAAVI KULL

Lahkus legendaarne Elisabeth Schwarzkopf * Daniel Barenboim ühendab Lähis-Ida vaenutsevatest rahvustest muusikuid ühisorkestrisse * Pariisi Sümfooniaorkester loobub frakkidest, orkestrit rõivastab nüüd Jean-Louis Scherrer' moemaja

• 3. augustil läks Austrias Schrunsis manala teele ustav Orpheuse jünger **Elisabeth Schwarzkopf**. 9. detsembril tähistanuks ta 91. sünnipäeva. Olga Maria Elisabeth Friederike Schwarzkopf sündis Poolas; esimene kokkupuude lavaga sai teoks Magdeburgis, kus ta teismelisena debüteeris kooliooperis. Aastal 1934 alustas ta Berliinis (ikka Berliini Hochschules, tolles legendaarses hariduskantsis) Lula Mys-Gmeineri suunamisel lauluõpinguid. Ja hakatuseks koolitati temast metsosopranit. Eeldatav metso ei piirdunud ainuüksi lauluõpingutega, vaid süvenes ka klaveri- ja aldimängu, teooria ja harmoonia saladustesse. See loetelu kõlab ehk tuima teabena, kuid just põhjalikust ja mitmekülgsest haridusest kujunes Elisabeth Schwarzkopfi andele võimas trampliin. Berliinis saadu vormis tolle laitmatult harmoonilise kultuuritausta, tolle rikka pinnase, millest ammutades Schwarzkopf aastakümneid publikut lummas. Ande eripärast rääkides kiputakse muusikute ringkonnas teatud sõnu ülevääristama, teisi jällegi alamaks hindama: millegipärast mõjub "tark, intelligentne ja peen" märksa leigemalt – ja otsekui vajakajäämisi korvalt – kui "ürgselt andekas". Ometi on just nood "targad ja intelligentid ja peened" loonud seda, mil on määratud kesta, üdini talendikad seevastu elupõliseks "paljutöötavaks" jäänudki. Elisabeth Schwarzkopf oli niisiis tagasihoidlikult väljendudes "tark, intelligentne ja peen"...

Ent tagasi Hochschule aega! Mõne aasta möödudes selgus, et metsoks koolitaval on pigem (koloratuur)soprani kalduvused. Aastal 1938 debüteeris Schwarzkopf "Parsifalis"; järgnevad neli aastat kuulus ta Berliini Deutsche Operi hingekirja. Pealinna teatrimaja oli tihedais sidemais fašistliku ladvikuga ning Berliini perioodil astus natsionaalsotsialistliku partei ridadesse ka Schwarzkopf. Hiljem üritas ta toonast sammu aastakümneid

maha salata, kuni lõpuks tunnistas tõde Timesi veergudel. Kuna ajakirjanik oli Schwarzkopfi parteipileti numbri välja nuhkinud, oluks edasine eitamine juba halenaljakas. Schwarzkopfi sõnul tähendas partei lihtliikmeks olemine ligilähedaselt sama, mida praegu erialatsunfiti kuulumine. Küllap tuhmistas too ideoloogilis-juugendlik vari lauljanna mitmeid hilisemaid triumfe, ent suurtele on antud oskus varje peletada.

Berliini Ooperile järgnes töö Viini Riigiooperis. Neljakümne date keskel sõlmis ta lepingu plaadifirmaga EMI, kusjuures määravaks sai plaadimaja legendaarse produtsendi Walter Legge sõna. Legge oli mees, kes oskas märgata erakordset; artistide teele olevat ta sageli ilmunud "otsekui taevast sadanud õnnistus" (õigupoolest kujutas Legge endast topeltõnnistust, sest puhast kasu löikas ka plaadimaja; just Legge võitis EMI-le Arturo Toscanini, Herbert von Karajani, Maria Callase, Thomas Beechami, Otto Klempereri, Dinu Lipatti...). Schwarzkopfi puhul ei mahtunud kunstniku ja produtsendi suhe aga koostöö raami ära ning neist sai paar ka elus: Elisabeth Schwarzkopf ja Walter Legge abiellusid aastal 1953 Inglismaal. Kui sageli kuuleme mainitavat, et kellegi tähtsust kellegi kujunemisel on võimatu üle hinnata! Pahatihti osutub see vaid ütleja sisetundest sündinud käibefraasiks, mil polegi konkreetset katet. Ei oska öelda, kas Walter Legge tähtsust Schwarzkopfi karjääris on võimatu või võimalik üle hinnata... Üks on selge: Schwarzkopfi diskograafia kullafond sündis Legge suunamisel ja nõuannete varal. Pärast Walter Legge surma (1979) ilmus Schwarzkopfi sulest "On and Off the Record: A Memoir of Walter Legge", mälestusraamat, mis annab aimu tolle universaalpaari elust.

Viini Riigiooperi perioodil avardus ka Schwarzkopfi koostööpartnerite ring (dirigendid: Herbert von Karajan, Wilhelm Furtwängler, Victor De Sabata, Carlo Maria Giulini, Wolfgang Sawallisch, Otto

Klemperer, George Szell, Karl Böhm; pianistid: Walter Gieseking, Edwin Fischer, Gerald Moore). Viiekümne date tervitasid teda kõik Euroopa tooniandvad lavad; kümnenäi keskpaigas pälvis ta Kuldse Orpheuse, preemia, mille heakäigu järele valvas Arturo Toscanini. Sõltus Toscaninist, kellele või kas üldse... Ning Toscanini kaasaegsed teavad rääkida, et dirigent polnud kiitusega mitte kitsi, vaid lausa koi, kehastunud ihnsus. Elustalismanina koheldav Orpheus ei tohtinud mingil juhul valel aadressil minna! Schwarzkopfi andis ta preemia üle isiklikult.

Schwarzkopf ei lahkunud lavalt üleöö, ta läks märkamatult, tasapisi esinemisi vähendades. Minek ei röövinud olnu ilu. Oma viimase ooperirolli tegi ta 1971. aastal Brüsselis (Straussi "Roosikavaler"), ent kümnenäi lõpuni hellitas publikut sooloõhtutega; seejärel pühendus pedagoogitööle, juhendas meistrkursusi.

Schwarzkopf oli meister erilimeses repertuaaris; võluloori, mille sametkattest aga kuulates justkui ei tahakski enam vabaneda, mähib ta Mozarti tõlgitsusi. Ütlen seda pelga plaadikuulajana. Kel vahetu kogemus, arvab ehk muud või oskab täiendada. Repertuaarist seda, et Schwarzkopf süüvis ka *lied*'i. Soovitamine aga kõik võimalikud riskid ja soovitaksin: kes veel pole kuulanud, see kuulaku, kuulaku vähemalt nüüd, kus Schwarzkopf oma eluseiklusega ühel pool ja Glenn Gould ammuilma eeterlikumas sfääris, kuidas nood kaks esitavad Richard Straussi. Hiljaaegu sattusin lehitsema üht-teist Gouldi sulest ilmunut-tõlgitut; ei mäletagi, kas tegu oli tõlke väljaandja, koostaja või eessõna autoriga... aga minu suureks rõõmuks märkis ta eessõnas ära just Schwarzkopfi ja Gouldi lindistatud Richard Straussi – ja mitte ainult et märkis ära, vaid iseloomustas selle koostöö vilja sõnadega: "see on plaat, mida peaks kuulama põlvitades".

Elisabeth Schwarzkopf 1965. aastal Richard Strauss'i "Roosikavalieris".

FOTO CORBIS/SCANPIX

1. jaanuaril 1992. aastal andis Suurbritannia kuninganna Elisabeth II lauljannale kõrgeima tiitli – Dame Commander of the Most Excellent Order

of the British Empire (DBE). Olga Maria Elisabeth Friederike oli sirgunud Dame Elisabeth Schwarzkopf.

• 20. augustil astus Hispaanias Alhambra üles Daniel Barenboimi ning palestiina kirjaniku Edward Saïdi loodud **West-Eastern Divan Orchestra**, kus külg külje kõrval mängivad Iisraelist, Liibanonist, Süüriast, Jordaaniast, Egiptusest, Tuneesiasst ja Hispaaniast pärit muusikud (vanuses 13 kuni 26). Alhambra mängiti rahu nimel, kavas Beethoven, Bottesini ja Brahms. Ühisorkestri peadirigendi Barenboimi sõnum on lihtne: "Partituuri ees oleme me kõik võrdsed. Ja Brahmsi sümfooniast esitades ei huvita kedagi, kas kolleeg on pärit Iisraelist, Süüriast või Palestiinast." Üldarusaadav sõnum, mis ei taandu lauslihtsaks, sest Barenboim lisab selguse huvides: "Me pole eales arvanud, et koos musitseerides annaks probleeme lahendada. Ja ega selle võttega, kui vastasleerid kenasti seltsis musitseerima panna, veel rahu saavuta." Barenboimi jaoks on ühisorkester eelkõige dialoogi idandamise paik: kuna kollektiivi liikmeid seob armastus muusika vastu, siis "on nad s u n n i t u d koos töötama, nad peavad taotlema sarnast kõla, *vibrato*'t, dünaamikat..." Ja kui samas vaimus möödub terve päev, siis ongi loodud tingimused dialoogi jätkuks. Barenboim ei näe Lähis-Ida konfliktile sõjalist lahendust. Tema meelest on Iisraeli ja palestiinlaste saatus sedavõrd ühte põimunud, et ükskõik millise tuleviku-strateegilise nägemuse seisukohalt osutub see, mis kasulik ühele, kasulikuks ka teisele – ja vastupidi.

• **Pariisi Sümfooniaorkester** muudab välimust ja astub 13. septembril Pleyeli saalis toimuval hooaja avakontserdil publiku ette uues kuues. Orkestri meespere murrab üle kaheksa aasta kestnud tava ning loobub frakist ja valgest lipsust. Revolutsioneerunud rõivad kannavad Jean-Louis Scherrer' moemaja märki, kohustuslikuks saab redingot, kitsas lips, valge popeliinpluus ja mustast siidist võõside. Orkestri pressiesindaja sõnul on vastne rõivastus tagasihoidlikum ning esinemispaikade erinevust ja kõikuvaid temperatuure arvestades ka mugavam. Pariisi Sümfooniaorkestri naispere, kellele seni kehtisid kirjutamata reeglid, mis nõudsid küll järgimist, ent jätsid ka varieerimisvabaduse, saab nüüd ülle kohustusliku musta jaki, mille juurde asjaosaline võib sobitada nii seeliku kui ka püksipaari.

Maailm ongi küla

JOOSEP SANG
muusikakriitik

Festival "Maailmaküla" ilmus juuni keskel uustulnukana suviste muusikafestivalide sekka ja leidis heatahtlikku vastuvõttu, kuigi ei tekitanud ehk tervikuna seda vastukaja, mida korraldajad olid lootnud, ega toonud kohale nii suuri masse, nagu kavandatud. Siiski saab kolmepäevast virrvarri pidada pigem õnnestumiseks. Mis kõige tähtsam – "Maailmaküla" oli korralik, arvestatava programmiga maailmamuusika festival, millel on kindlasti Eestis publikut, isegi kui esimesel korral see publik kohale tulla ei osanud. Noored eestlased hääletavad-matkavad ju aina enam ja kaugemale, põimivad meelsasti rastapatse, imevad vesipiipu, kannavad india riideid, söövad

kuskussi ja falafelit. Seda rahvast oli maailmakülas näha küll, kuid selliseid inimesi on väikesel Eestimaal veel kordades rohkem. Usun, et järgmisel aastal on nad ka kõik koos Pirita kloostri varemete vahel, sest see muusika sobib just nimelt seljakotiinimestele, kes rändavad mööda globaalset küla, ükskõik kas vaimus või kehas.

Festivali ülesehitus ja kontseptsioon oli igati kiiduväärne: esimesel päeval suurejooneline *special event*, kahel järgmisel meelegra kirju kava kahel laval. Just esimese päeva enneolematu *crossover*-projekt, RAM ja Metsatõll Tormise ning "tõllude" muusikat esitamas, pälvis kõige rohkem meediakajastust (pikad artiklid

kõigis suuremates lehtedes) ning tõi kohale kõige arvukama kuulajaskonna. Kontserdi muusikalisse poolde süvenemata tuleb eraldi rõhutada selle kava intriigi ning mõjuvust. Võetud risk õigustas end ning näitas, kuivõrd hästi sulavad kokku näiliselt vastandlikud nähtused: rockikõlad kooripartituuridega, needivööd kikilipsudega, heroilised hevihümnid arhailise rahvalauluga. Kahtlemata oli see *crossover*, kuid kindlasti midagi hoopis väärikamat ja sisukamat kui näiteks TTÜ meeskoori komejant "Eesti muusika karika" sarjas. Ja kindlasti paneks pilt sellest, kuidas umbkaudu kolm tuhat inimest Metsatõllu Lauri Öunapuuga regilaulu kaasa laulis, heldima ka kõige konservatiivsema

Haydamaky ja Värttinä festivalil "Maailmaküla".
FOTOD JOOSEP SANG

folkloristi.

Olles seda öelnud, tuleb siiski tunnistada, et seekordse "Maailmaküla" kaks täismöödulist festivalipäeva väga palju eredaid elamusi ei pakkunud. Kõik esinejad peale tuvalaste Olchey said ära vaadatud, kuid bände, mis mingilgi moel kaasa kiskusid, leidsin ma vaid neli. Kongo bänd Kékélé esitas oma "aafrika rumbat" vanameistritele omase väarikusega, pigem introvertselt, kuid siiski väga nauditavalt ja ausalt. Üdini siiras oli ka Jaipur Kawa Brass Band, mis sarnaselt Kékéléga ei püüdnud ennast kaunistada globaalse etno kulinatega, vaid esitas veendunult oma veidrat, lärmakat ja naljakat ning just sellepärast mõjuvat muusikat. Seevastu etnopopi supergrupp Värttinä kõlas väga õõnsalt – küll ülimalt professionaalselt ja tõhusalt, kuid hingetult. "Vingete" (alatasi 7/8- või 5/4-taktimöödus) arranžeringute ja popibändi hoiakuga Värttinä on sattunud ühte kampa Riverdance'i ja The Corrsiga. Ometi mõjus Värttinä kunagi väga eriliselt ja värskest.

Midagi väga erilist oli kunagi ka Piirpauke, tõeline maailmamuusika pioneer, mille mõju ulatus kaugele üle Soome piiride. Oli üsna nukker kuulata, kuidas Sakari Kukko juhitud (varasemast suurem) ansambel loiult-laisalt esines. Festivali ajal tabasin end mõttelt, et ilmselt on leiges muljes süüdi ka keskkond ja helisüsteem. Millegipärast ei pääsenud mitmed artistid (näiteks Liisi Koikson) liiga suurel laval mõjule, samuti oli ohtralt saundiprobleeme. Sellepärast mõjuski hoopis paremini väikesel laval toimuv. Cubanísimo ja Haydamaky mängisid hoogsat tantsumuusikat, kumbki omas võtmes. Samal laval astus üles ka Taani Afenginn, mis oma (peamiselt muusikaväliste) hoiakutega oli üsna Haydamaky moodi. Samasugust märulist energiat nad siiski üleval hoida ei suutnud, peale selle on kahe ansambli erinevus ka selles, et ukrainlased toetuvad oma rahva pärimusele, Afenginni muusika on aga segu mujalt kokku laenatud klezmerist, Metsiku Lääne "rodeokantrist" ja Balkani muusikast. Võõrast, peamiselt keldi muusikat, pealegi väga igavalt, esitasid ka neid Hollandi duost Ygdrassil.

Korraldajad on lubanud, et "Maailmaküla" tuleb tuleval suvel taas. Kui hiigellava väiksema vastu vahetada ning programmi ja helivõimendusega seonduv paremini läbi mõelda, tuleb kindlasti väga hea festival. Lihtsalt hea oli ta juba selgi korral.

Margo Kõlari autorikontserdist

MAIT JÜRIADO

kompositsiooni eriala tudeng

Esimesel nelipühäl toimus Kirjanike Majas Margo Kõlari autorikontsert. Selle tagasihoidlikkus pani esmalt autorilt küsima, et miks nii vähe reklaami ja teavet? Margo on EMTA dotsent ja elektronmuusika studio juhataja ning ka minu õppejõud. Oleksin kindlasti kontserdi maha maganud, sest isegi akadeemias ei näinud ma ühtki teadet selle toimumise kohta. Õnneks sain elektronmuusika studio kasutajana selle juhuslikult teada. Miks oli vähe reklaami, sellest sain alles hiljem aru, olles kontserdil käinud.

Nagu vahel on öeldud: "kohal olid helilooja ning omaksed", nõnda võis ka selle kontserdi kohta öelda. Aga mitte ainult! Margo lausus enne kontserti küsimise peale, miks ta ometi laiemalt kontserti välja kuulutanud pole: "Nii on kõigile parem, see on ka sinu jaoks nii, sinul endal on ka nii parem kuulata, keegi ei sega." Mõistsin Margot ja ka tema taotlust.

Mul on hästi meeles veel ühed Margo Kõlari lausunud sõnad enne kontserti, et see autorikontsert on loodud rohkem "kodustesse tingimustesse", mitte järgima ülesehituse ja helimaterjali nüüdisaegseid norme. Viimasel ajal on toimunud palju häid heliloojate autorikontserte (René Eespere, Helena Tulve, Tõnu Kõrvits jt). Ent Margo Kõlari üritusel võis kogeda midagi hoopis teistsugust: eralist emotsiooni, teistmoodi olustikku/õhustikku – kõiges oli suurt siirust, soojust ning armastust.

Margo Kõlari muusika on valdavalt tonaalne. Kontserdil kõlanud muusika pakkus väga erinevaid kõlavarjundeid. Oli tõelist nalja ("Kolli tuba"), kus ka publik pandi kaasa laulma "kolli häält" ning millega käis kaasas Margo jutustus sellest, kuidas lugu alguse sai. Nimelt on neil kodus üks kolituba, kuhu kõik vanakraam kogutakse ja mida Margo pisike poeg siis kolli toaks kutsus.

Oli rahvaviisi ("Jakobi nägemus"), oli vana armastusluulet ("Tandaradei" *minnesinger* Walther von der Vogelweide tekstile). Peale "Tandaradei" kasutas Margo *live*-elektroonikat ka loos "Ristpiste". Oli filmimuusikat (pala "Martale" filmist "Nimed marmortahvil"). Seekord olid kitarrihelid asendunud klaveri-, vibrafoni- ja marimbahelidega. Kõik selle tegi veel topelt-eriliseks see, et klaverit mängis Margo noor poeg Johan-Eerik, kes näitas oma nooruse kohta juba tõelist andekust ning professionaalsete muusikutega koosmängu oskust. Kontserdil juhtus ka toredaid apsakaid; kui süntesaatorimängija marimba *sound*'i asemel keset lugu löökpilli-*set*'i kogemata peale pani ning kuulda sai hetkeks tervet rida erinevaid löökriistu. Või kui laulus "Öö" oli saatokitarr ootamatult nii häälest ära läinud, et pärast esimest salmi palus helilooja pilli häälele panna. Magusaima pala jättis helilooja lõpuks, see oli "Õhtujutt", milles leidsid rakendust peaaegu kõik kontserdil mänginud interpreedid. Muu hulgas oli helilooja teosesse kirjutatud partii ka väga eksootilisele pillile *nyckelharpa*le ehk klahvviulile. See on traditsiooniline rootsi muusikainstrument, mida on mängitud juba üle kuuesaja aasta. Pillil on kolm meloodiakeelt, üks burdoonkeel ning kaksteist resonantskeelt, lisaks kolmkümmend seitse puust klahvi ning seda mängitakse poognaga. Helilooja oli sellele pillile kirjutanud teosesse improvisatsioonilised lõigud, millega instrumentalist Janno Pokk ka suurepäraselt hakkama sai. Teos ise oli üles ehitatud minimalistikule harmooniale ning rütmiväljale koos kolme vokaalhäälega, harfi, flöödi, vibrafoni ning marimbaga. Jääb vaid kujutleda, kuidas oleks võinud kõlada see teos ehtsa kammerorkestriga (kammerorkester tuli fonogrammilt).

Mis muutis selle kontserdi eriliseks? Ilmselt see, et mitte iga päev ei kuule me autorikontserti, mis ei sisalda väiksemaid või suuremaid teadlikke uudsete püüdlusi. Võib-olla seegi, et ei taotletud liiga tõsist akadeemilist õhkkonda. Ehk hoopis see, et kontserdil oli hea, mugav ning kodune tunne? Ilmselt hoopiski see, mil moel oskab helilooja kirjutada muusikasse nii ehedad, soojad ning siirad, lapselikud emotsioonid. Kõik see kokku pakkus mulle ühe parema autorikontserdi, kus mul on olnud au viibida.

Michaela Fünfhausen Jüri Reinvere teoses "Luft-Wasser-Erde-Feuer-Luft".

FOTO AXEL SCHMITZ

IMPRESSIOONID

Tartu Jaani kiriku festival

16.–18. juunini

LIINA FJUK

muusikateadlane

Säravasse kuuma juunikuisesse Tartusse oli Jaani kiriku festivalile kutsutud uue muusika esitajaid Tallinnast ja Berliinist. Tartu on sel aastaajal unenäoline, jõgi venib soojalt läbi linna ja rohelus läbibastab kõike. Selle vohamise keskel oli aga

valitud huvilistel – sest avalikku reklaami kahjuks silma ei hakanudki – võimalus minna kolmel öhtul Jaani kirikusse osa saama sellest, mida inimene keskendumise, töö ja avatuse abil luua suudab: esitati eesti heliloomingut.

Avaõhtul etendati Märkt-Matis Lille multimediaalset tükki "Kurb rõõm", see oli uue versiooni esiettekanne Ardo Ran Varrese lavastuses. Lille teos kujutab endast justkui üht tohutu suure luubi alla venitatud pingeseisundit, kus on koos valu ja nauding.

Kunagi eesti muusika päevade ajal Tallinnas teose esiettekandel mõjusid esinejate süüdatud küünlad koos peeglite, slaidide ja värvilise klaasiga maagiliselt. Kuid Jaani kiriku pimendatud tornis hakkas ere päike vallatult tembutama, kiisates peenikestest pragudest sisse, ja tõmbas kuulajate meeled tüki süvenevalt kontsentratsioonilt eemale. "Kurb rõõm" on vaikne ja intensiivne nagu sosin arhiivis, sarnanedes pigem põhjamaalase pika talvise kannatusega kui kiire äkilise suvega. Ka lavastus justkui tahtis välja rabelda tüki monotoonselt lummusest. Lõpus rebestati kardinad publiku ees ja kuulajad-vaatajad, kes seni olid istunud pisikeses hämaras ruumis, leidsid end rõdult vaatamas avarasse kirikusse.

Teisel öhtul oli Jaani kiriku altari ees istujail võimalus jälgida helilooja Jüri Reinvere ja koreograaf Michaela Fünfhauseni Berliinis loodud teost "Luft-Wasser-Erde-Feuer-Luft" / "Õhk-Vesi-Maa-Tuli-Õhk". Selle tüki puhul tundus koostoime kiriku ja valgusega ideaalne. Tund aega kestva teose heliline osa on üles ehitatud loodusest salvestatud ja modifitseeritud helidele. Loodushelikangas voolas aeglaselt, niisama aeglaselt liikusid päikeselaigud seinal. Samamoodi

looduslikult ebasümmeetriline, tukslev, inspireeritud ja intuiitiivne oli ka Michaela Fünfhauseni liikumine, selles oli lummavat lihtsust. Puhtusetundmust süvendasid lavakujunduses kasutatavad udusuled, mille sees tantsija keerles mängeldes nagu kutsikas või linnupoeg. Kogu tüki muusika oli loodusrütmidele üles ehitatud, vaid päris lõpus tuli sisse Tveri-Karjalas 1956. aastal salvestatud itk, mis oma inimlike kordustega mõjus sel hetkel tohutu kontrastina, ja siiski ka omamoodi looduse osana.

Kui Jaani kiriku festival oli alanud kahe väga puhta ja väljapeetud autorite kollektiivide öhtuga, siis kolmas kontsert osutus väga kirjuks ja mitmekesiseks. See meenutas oma tohutu esinejate ja autorite reaga veidi eesti muusika päevade Mammutkontserte, teisalt oma juhuslikkuses ka ülevaatust, kus on oluline, et kõik saaksid esineda. Seda laadi kuhjatud kava ülesehitus teeb tegelikult karuteene kõigile, kellele soovitakse anda esinemisõigust – teosed hakkavad paratamatult üksteist sööma. Kuigi paljude lugude puhul oli tegemist väga tugevate teostega, ei moodustunud nauditavat kontserdiõhkkonda. Põhimõtteliselt oleks sellest suurest kontserdist võinud teha mitu

väiksemat, teiste hulgas näiteks sellise, mis oleks keskendunud ainult kandle kasutamisele kunstmuusikas. Võib-olla võinuks eraldi kontsertidele koondada sarnasema põlvkonna loomingut. Raimo Kangro lahendas omal ajal sellise probleemi eesti muusika päevadel nii, et laskis esinejatel endil panna oma kava kokku – eesti muusika kontserdid on ikkagi ju samal ajal eesti interpreetide kontserdid. "Noorte heliloojate festival" – selline oli kontserdi pealkiri – ei hõlmanud autoreid ainult kõige nooremate hulgast, vaid ka väljakujunenud heliloojaid: keskenduti rohkem noorele muusikale, mitte noortele heliloojatele. Selline lähenemine annab tegelikult hea võimaluse tabada ära see hetk, mil noores heliloojas miski avaneb, saabub äkki küpsus. Sellist "uut ja tugevat küpsust" kogesin näiteks Mirjam Tally loos "Vool", kus flöödi, kandle ja akordioni tämbrivõimalusi oli üllatavalt kasutatud (esisitasid Tarmo Johannes, Kristi Mühling ja Sirje Mõttus), ja Malle Maltise teoses "Alla luce e all'aria aperta" / "Valguse ja õhu käes" viiulile ja elektroonikale (esisitas Kristjan Hallik).

IMPRESSIOONID

Suvine Carmen

VIRGE JOAMETS
muusikateadlane

Georges Bizet' "Carmen". Esietendus 7. juulil Tartus Toomemäel.

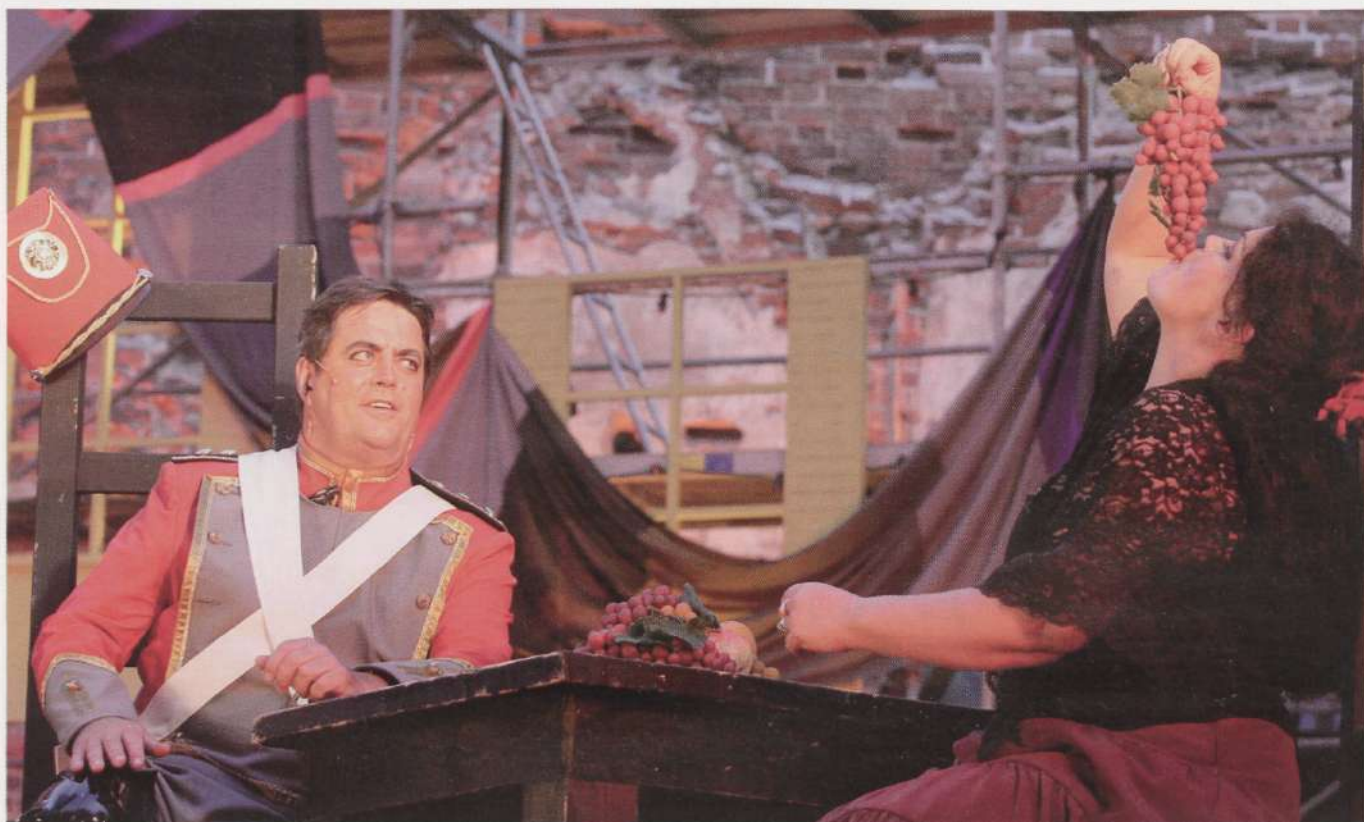
Carmen – Merle Silmato või Maria Kallaste, don José – Mati Kõrts, Micaëla – Hanna Kronqvist, Escamillo – René Soom. KaivConsorti sümfooniaorkester, ooperi- ja lastekoor. Dirigent: Lilyan Kaiv. Lavastaja: Ago-Endrik Kerge. Kunstnik: Liina Pihlak. Valguskunstnik: Priidu Adlas.

Tänavu juulis etendus kuuel öhtul Tartus Toomemäel muusikaloo üks armastatumaid oopereid Bizet' "Carmen". Miks ja kuidas see teoks sai, võib lühidalt kokku võtta fraasiga: Lilyan Kaiv tahtis. Võttis pähe, lükkas käima ja tegi ära.

Vabaõhulise muusikateatriga on Kaiv töötanud ka kahel eelneval aastal. Esialgu katsetas ta metsas: Kiidi Metsafilharmoonia pakkus möödunud aastal Orffi "Kuud" ja

Zuniga (Priit Volmer) ja tubakavabriku naised.

Don José (Mati Kõrts) ja Carmen (Merle Silmato).
FOTOD NAATAN HAAMER

aasta varem "Carmina buranat". Ilmselt tundis dirigent end küpsena, et metsast välja tulla ja üht oma lemmikteost koos esitajate ja juba suurema kuulajaskonnaga nautida.

Kaivi töö projekti algataja ja vedajana on olnud fantastiline. Reklaamikampaania algas juba naistepäeval, mil kaubamajast mõõdujaile roose kingiti. Kindlakäeliselt sujus tal töö ka etenduse juhina. Orkester oli nauditav temperamentses avamängust kuni uhke lõpuni. Etenduse paik oli nutikas leid Toomemäel, kus helitaustaks ja ühtlasi dekoratsiooniks toomkiriku varemete põhjakül, millele õhtune loojuv päike oma hääbuvaid kiiri saatis ning mille müürid passisid nii tubakavabrikuks, kõrtsiks, mägedeks kui ka härjavõitlustandriks, paar ust ja kangas kohta markeerimas. Tegevuskohaks jäi kitsas, kuid siiski toimetada laskev astang, millel kirik asub.

Merle Silmato Carmenina oli küpse mahlaka häälega, potentsiaalne suurepärane Carmen. Paraku jäi siinkirjutaja tarvis väheseks liikuvust ja värve tegelaskuju käitumise ja iseloomu kujutamisel. Selles osas tegi nimetatule silmad ette tänava kevadel (!) Elleri kooli lõpetanud Maria

Kallaste, keda õnnestus kuulda 9. juuli etendusel ja kes laulis esimese ja kolmanda vaatuse. Tema hääli oli lauljanna noorust arvestades muidugi tagasihoidlikum, kuid tegelase karakteristika huvitavam. Mehi haarasid emotsioonid ning nende laulmine omandas uue kvaliteedi: pean silmas Mati Kõrtsi don Josena ning Priit Volmerit Zunigana.

Tegu oli vabaõhuetendusega, mille ettevalmistamiseks polnud nii palju aega ja raha kui riiklikul teatril. Töö rollidega oli jäänud peamiselt lauljate endi õlule ning vastavalt oma andele/töökusele/oskustele/ajale olid nad seda teinudki. Ühe soojematest aplausidest pälvis kahtlemata teenitult soomlanna Hanna Kronqvist Micaelana. Tema episoodid olid lauldud ühtaegu küpselt, samas tütarlapselikku joont hoides – olemas olid nii nooruslik häbelikkus kui ka tõsine meeleheide armsama kaotuse pärast. Need olid emotsionaalselt väga haaravad kohad. Koor kõlas kenasti. Ehkki tantsudes oleks tahtnud näha rohkem lõunamaist temperamenti, tuleb arvestada, et tegu ei olnud professionaalse kollektiiviga; pealegi

oli nende rõõm laval olemisest hästi armas. Ringi sagivale lastekoorile teenis lisapunkte Karl Aleksander Sirp, kes juhtis kõige pisema päkapikuna ülejäänud kampa ja löi sõdureile vapralt kulpi.

Olgem ausad, lausa šedöövriga eesti muusikateatri maastikul tegu polnud. Mõnusa suveõhtuse meelelahutusega aga kindlasti. Ning mõnes mõttes ka olulise asjaga. Esiteks, ehkki suveteatrit jagub küllaga, on muusikalisi etendusi nende seas vähe. Nii suurt tegijaskonda rakendavat ja ettevalmistust nõudvat asja välja tuua on omaette julgustükk. Ja nagu tagantjärele näha – see osutus väga kaalukaks sündmuseks Tartu magedas muusikasuves. Teiseks, kuigi ei solistid, lavastaja ega kunstnik hakka seda lavastust ilmselt oma n-ö tippööde hulka arvama, oli see kahtlemata väga tähtis verstapost idee autori ja dirigendi Kaivi biograafias. Jõulise persoonina mõtleb ta endale välja huvipakkuvat ja uusi perspektiive avavat tööd ning jaksab selle nimel hullumoodi rassida ja vaeva näha. Indu ja jaksu talle järgmise suve Aava "Vikerlaste" projektiks!

Intervjuu dirigendi ja lavastajaga

Bizet' "Carmen" on ülimalt populaarne ooper, ent samas ka teos, mis tekitab rohkesti küsimusi ja raskusi, alates juba sellest, millist varianti kasutada: kas pöörduda kõnedialoogidega originaali poole, nii nagu see opéra comique 1874. aastal Pariisis esietendus, või otsustada hilisema, Ernest Guiraud' kirjutatud retsitatiividega redaktsiooni kasuks. Ja edasi loomulikult võtmeküsimus: kes on Carmen oma karakterilt.

Allpool Lilyan Kaivi ja Ago-Endrik Kerge mõtteid "Carmenist".

L.K.: Olen tahtnud teha igal suvel ooperiprojekti ning sel aastal otsustasime kavva võtta "Carmeni". Geniaalne muusika, ja sobib ka vabaõhulavastuseks.

A.-E. K.: Mulle meeldis väga "Carmeni" kõnedialoogidega originaalvariant, sõna ja laulu ühendamine, paindlik seos nende vahel. Tekstis on palju olulist ja ilusat informatsiooni, nii saab rohkem aimu loo ja tegelaskujude taustast ning motiividest. On tähtis, et see informatsioon jõuaks publikuni.

L. K.: Guiraud' redaktsioonis mõjuvad retsitatiivid paljudes stseenides võõrkehadena. Töötasin läbi mõlemad variandid, et leida optimaalne lahendus.

Carmenit laulavad vahel ka sobiva madala registriga sopranid, aga minu meelest on selle rolli puhul iseloomulik tume tämber, nii et meie Carmen on metsosopran Merle Silmato – noor, aga juba kogemustega laulja. Iseäralik on see, et mõnel õhtul oli lisaks

Merlele laval veel teinegi Carmen osatäitja, Tartu Elleri kooli õpilane Maria Kallaste. Maria laulis esimest ja kolmandat vaatust ning Merle teist ja neljandat. Don José, kes meie tõlgenduses on lihtne maapoiss (nagu Merimée novelliski), laulis Mati Kõrts ning talle vastanduvat Escamillot René Soom.

A.-E. K.: "Carmenis" huvitasid mind kõige rohkem inimestevahelised suhted, need on ka meie ajal aktuaalsed. Ja lavastuse kaudu saab anda teatud aktsendid. Minu lavastus ei ole avangardne, mootorratastega seal ei sõideta, aga ikkagi tänase päeva etendus. Olen oma töödes tulnud tagasi n-ö klassikaliste lahenduste juurde. Mul on hea meel, et kunstnikutööd nõustus tegema Liina Pihlak – me oleme temaga ühel lainel. Tähtsal kohal "Carmenis" on minu jaoks ka kooristseenid, mille lavastamine pakkus huvi ja pinget. Kooris oli kahe teatri peale kokku umbes kuuskümmend lauljat.

L.K.: Milline karakter on Carmen? Teda juhivad hetkeemotsioonid ja seetõttu on ta heitlik, ta on naine, kes lakkamatult otsib ja keda ei rahulda see, mis tal on. Aga ta ei anna endale aru hetkeemotsiooni tagajärgedest.

A.-E. K.: Nägin seda ooperit esmakordselt lapsena, 1946. aastal estoonlaste esituses, aga veel mitte Estonia teatris, vaid tollases ajutises mängupaigas, endises kinos Gloria Vabaduse platsi ääres. Et nüüd, aastakümneid hiljem, seda ooperit ise lavastan – selle peale poleks ma tulnud.

Vahendanud Kristel Pappel

Lilyan Kaiv soovib teha erinevaid ooperiprojekte.
FOTO SCANPIX

Mis vennad? Mis bluusi?

Muusikalist "Bluusivennad"

MARGUS KIIS

muusikakriitik

Ikka veel mingi hoo säilitanud muusikali buumiga proovivad peaaegu kõik muusika või teatriga seotud nähtused kaasa minna. Sageli kujuneb see kultuurilise elamuse pakkumise asemel pigem lolli mängimiseks. Eks seda ole aastate jooksul nähtud varemgi, aga üks viimaseid ebaõnnestunud katseid moodsat operetti teha on kindlasti tont teab kelle (noh, ametlikult nn Komöödiateatri toodang, Peeter Volkonski lavastus) kokku susserdatud ei-tea-mis "Bluusivennad".

Idee teha bluusivendadest muusikal polnudki iseenesest väga paha. "Blues Brothers" on 1980. aastal valminud John Landise ülimenukas film, kus kaks äsja vangist vabanenud pisikriminaalset venda, mustanahaliste lastekodus üles kasvanud valged kutid Elmore ja Jake Blues (keda mängisid alati stoiline Dan Aykroyd ja koleeriline John Belushi), üritavad sulgemisohus lastekodu jaoks raha teenimiseks kokku panna oma laiali läinud rütmibluusibändi. See isegi õnnestub, kuid edaspidine toob kaasa laamendamist, lõhkumist, tagaajamist, autoga-kakahunnikusse-nalju ja muidugi regulaarselt muusikalisi stseene. Filmi erilisele võlule aitavad kaasa teatud kindlad elemendid: Blueside väga distinktiivne välimus (mustad ülikonnad, kaabud ja prillid), grotesksed tegelaskujud, täiesti ebarealistlik pidev möll, igalt poolt välja hüppavad popstaarid juhuosades ja muidugi ameerika bluusi, kantri ja rockiklassika vinged esitused.

Oleks Komöödiateatri "Bluusivendadel" mainitud filmiga peale vendade välimuse (sedagi lõpus) midagi muud ka ühist olnud, siis oleks ehk ka lootust. Kuid telliti kelleltki (kavalehel autorit ei selgu) uus stsenaarium. Mis on muidugi täielik jama. Lühikokkuvõte. Kaks näitlejat – koleeriline pikk Cops (Riho Kütsar) ja heasüdamlik väike paks Max (Jaanelle Sibul) – saavad ülbitsemise pärast teatrist "vabaks" ja otsustavad uuesti "bändi tegema hakata". Raha lähevad nad küsima oma kunagise transamehe, nüüdseks pärandusega rikkaks saanud, kuid ratastooli aheldatud Transformaatori (Peeter Volkonski) käest,

Hetk "Bluusivendade" küsitava väärtusega etendusest. Ratastoolis Peeter Volkonski, esiplaanil poksikindais Jan Uuspõld.

FOTO PM/SCANPIX

kes alguses on lahke, aga siis saadab neile kaela idioodist löömamehe Tysoni (Jan Uuspõld); see peksab hoopis ennast, aga süü selle eest veeretatakse Maxi ja Copsi kaela, kes selle eest kolmeks aastaks vangi pannakse. Õnneks võrgutab nende sõber Tonks (Tanel Jonas) ära Transformaatori noore naise Kirke (Taisi Pettai), kelle abil "vennad" vanglast välja smugeldatakse, et nad saaksid teha oma ammuigatsetud kontserdi.

See tobe, labaste naljadega stsenaarium ei sobi kokku bluusivendade tuntud formaadiga. Sest Max ja Cops pole vennad ja muusikaga, saati siis bluusiga ei paista neil küll eriti pistmist olevat. Kui filmis oli bänd täiesti olemas, lüües sündmustes aktiivselt kaasa, siis etenduses on Ahti Bachblumi muidu tore koosseis (lauljaks-kitarristiks näiteks Riho Sibul) etenduse taustabänd.

Max ja Cops laulavad sama palju kui teised, ei saa aru, mis erilised muusikud nad küll olid.

Vahele pikitud lood rockiklassikast on valitud selgelt filmi eeskujul, muud neil etendusega ühist pole. Merca ja Contra on teinud üsna vaimukad tekstid. Esitused ei ole halvad, samas näitlejatööd on enamasti tehtud üle jala. Üllatas Silvi Vrait oma väikeses, kuid efektses kohtuniku osas. Jan Uuspõld oli küll mitmikrollis, kuid mitte palju varieeruv – ikka sama pahur tegelane. Lavastuse üldine mulje oli konarlik ja segane. Kuid nõmedast stsenaariumist rohkem tahtis on ka palju. Ainus lohutus oli pidevalt laval karglev poolpaljaste tantsijate trupp, mis andis masendavale etendusele teatud erootilise laengu.

Nii et küsimused jäävad. Mis bluusi? Mis vennad? Mis jama?

Suvine muusikavikerkaar Pärnus

TOIVO TRAKS

pedagoog

Juulikuises Pärnus hingavad väga paljud muusikat armastavad inimesed kiiremas taktis kui muidu, sest kohale jõuab suve traditsiooniline suur muusikasündmus, juba kümnendat korda toimuv David Oistrahhi festival.

Vikerkaarevärviline muusikapidu kutsus ka sel aastal kontserdikülastajaid järjekordselt avastama maailmanimega interpreete ja kollektiive ning osa saama nende kõrgetasemelisest musitseerimisest Pärnu kontserdimajas, Eliisabeti kirikus, Tori kirikus ning sel aastal esmakordselt ka Jõhvi kontserdimajas ning Tallinnas Kumu auditoriumis. David Oistrahhi muusikafestival on välja kasvanud vajadusest austada ja elavana hoida maailmakuulsa suure viuldaja mälestust, kes oma eluajal selle väikese Eesti linnakese idüllilises ja rahulikus öhkkonnas suviti puhkamas ja uut loomeenergiat kogumas käis.

Sellesuvine festival oli nagu alati täiesti globaalse haardega nii esinejatelt kui ka esitavalt repertuaarilt.

Festivali traditsioonid ja uudised

Oistrahhi festival sai alguse 1970. aastal ja taaselustati pärast vahepealset raskete aegade poliitikatultes soikumist 1997. aastal Allar Kaasiku poolt. Festivalil on välja kujunenud hulk traditsioone – ühest küljest on tekkinud seda muusikasündmust kõrgelt hindavate külalisesinejate ring, kes

naasevad Pärnusse rõõmuga korduvalt esinema; teisest küljest pakub festival Eesti publikule igal aastal uute, huvitavate ja kõrgetasemeliste külalisinterpretide ja muusikakollektiivide avastamise rõõmu. Tänavuste esinejate hulgast võis leida näiteks andeka jaapani dirigendi Kiyotaka Teraoka, kes on festivalil pidevalt andunult osalenud alates 2000. aastast, mil alustas Neeme Järvi rahvusvaheline dirigeerimise Suveakadeemia. Festivali sagedaste või koguni traditsiooniliste külalistenähtetena võiks nimetada veel Andres Mustoneni ja Hortus Musicust ning maailmas palju tunnustust pälvinud soome pianisti Antti Siiralat. Samas oli muusikasõpradel võimalus paljudeks esmakordseteks muusikalisteks kohtumisteks. Pärnu festivali üks peaesinejaid oli imeline sopran Patricia Rozario Suurbritanniast, energiline ja virtuoosne löökpillide ansambel Kroumata Rootsist, kaunilt ja hingestatult musitseeriv interpreedipaar USAst, altviuldaja Kim Kashkashian ja tema partner, peenetundeline pianist Lydia Artymiw, saksa plahvatusliku temperamendiga tšellist Ramon Jaffe, imekaunilt sulanduvate hääldetega *a cappella* vanamuusikaansambel Trio Medieval Norrast, Aviv String Quartet Iisraelist, šveitsi sügavalt erudeeritud renessansslautomängija Hopkinson Smith jpt.

Ka festivali repertuaarivalikus on kujunenud omamoodi traditsioonid.

Nendeks on muusikaline mitmekesisus, eri stiilide ja ajastute laiahaardeline esindatus keskajast tänapäevani; suurte heliloojate tähtpäevade tähistamine – tänavusel festivalil oli peatähelepanu loomulikult suunatud Wolfgang Amadeus Mozartile seoses tema 250. sünniaastapäevaga. Repertuaaris oli aukohal ka Robert Schumanni looming

seoses tema 150. surma-aastapäevaga ja Dmitri Šostakoviitši hülge teosed tema 100. sünniaastapäeva tähistamiseks. Veel on David Oistrahhi festivali üheks kindlalt väljakujunenud traditsiooniks uuema eesti ja välismaise muusika regulaarne tutvustamine, seoses sellega ka uudisloomingu tellimine ja selle esmaettekandmine. David Oistrahhi festival võtab sellega pidevalt publiku- ja kontserdikülastatavuse riske, kuid need on alati ära tasunud ja toonud suurt harivat tulu, teadvustades muusikasõpradele, et muusika ei lõpe sugugi näiteks Debussyga... "Festivali heliloojate" näitena võib nimetada Galina Grigorjevati ning Gruusiast pärit Gija Kantšelit, kelle muusikat kõlab igal Oistrahhi festivalil, samuti on silmapaistvalt esindatud Arvo Pärdi, Erkki-Sven Tüüri, Peeter Vähi jpt looming.

Igal aastal serveeritakse publikule mõni üllatus. Tänavu näiteks tuli galakontserdil "Venemaa kuldsed hääled" ettekandele imosantne valik ooperimuusikat. Laulsid võimsate hääldetega noored solistid Moskva Suurest Teatrist ning teistest Moskva muusikateatritest. Soojaks üllatuseks ja publiku võlujaks oli interaktiivne kontsert, kus mitmed tuntud eesti muusikud, kes moodustasid n-ö "elavate klassikute" ansambli, mängisid koos publikuga heliloojate ja nende teoste äratundmise mängu. Need toredad ja vaimukalt sädelevad muusikud olid Jaan Arder, Neeme Punder, Ants Nuut, Allan Jakobi ning Lembit Orgse.

Traditsiooniliselt on alates 2000. aastast festivali programmiga liitunud maestro Neeme Järvi Suveakadeemia – rahvusvaheline dirigeerimise meistrikursus, millel tänavu osales aktiivselt ka Paavo Järvi. Seoses sellega on välja kujunenud meistrikursuse "tööorkestri" traditsioon. Tänavu oli kursuse tööorkestriks Pärnu Linnaorkester, aga kohal käisid ka kaks noormuusikutest loodud noorteorkestrit, Edegemi Noorte Sümfooniaorkester Belgiast ning Bromley Noorte Kammerorkester Inglismaalt. Samuti sai kuulata Peterburi Kammerorkestri stiilseid ja kõrgetasemelisi esinemisi Pärnus ja Jõhvis.

Kontserdisari "Surm ja Surematus"

David Oistrahhi festival on mitmel korral saanud rahalist toetust Euroopa Ko-

Löökpilliansambel Kroumata Rootsist.

misjoni kultuurifondidest. Tänavuse festivali raames toimus Euroopa Liidu finantseeritud kontserdisari "Surm ja Surematu", mille teemaks on Euroopa 20. sajandi traagiliste ajalooliste sündmuste kajastamine muusikas ning totalitaarsete režiimide poolt (natsi-Saksamaa, stalinlik Nõukogude Liit) represseeritud heliloojate teoste esitamine. Nimetatud projektiga oli seotud Aviv Sting Quartet Iisraelist ning Iiri Vanbrugh Quartet. See kontserdisari sisaldas Nõukogude Liidus skisofreeniliselt kord taevani kiidetud, kord vaimset täielikult represseeritud Dmitri Šostakoviči, natsi koonduslaagris hukkunud Gideon Kleini ning Victor Ullmanni, Witold Lutoslawski ja Saksamaalt põgenema sunnitud Alexander von Zemlinsky loomingut.

Elamuslikud hetked

David Oistrahhi festivali haare on aastatega tublisti laienenud. Väikesest lokaalsest kontserdisarjast on saanud peaaegu kuu aega kestev kümnete kõrgekvaliteediliste kontsertidega muusikapidu. Seetõttu on isegi suhteliselt mahukas artiklis võimatu anda kõigest toimunust ammendavat ülevaadet – 21 kontserti, igatüüpi omamoodi sädelev mosaikpillide suures tervikus! Tuleb paraku piirduda vaid lühikärgelise teatega.

Festivali avakontserdil esinenud ansambli Kroumata täiuslikus löökpillitehnika valdamises ja muusikalises maitses ei saanud kuulajail kahtlusevarjugi tekkida. Kontserdi esimeses pooles esitasid nad virtuoosselt nüüdismuusikat rootsi (Arne Mellnäs, John Eriksson), kreeka (Iannis Xenakis) ja eesti (Galina Grigorjeva) heliloojatelt. Peab siiski tõdema, et üsna konservatiivse Pärnu kontserdipubliku reageering sellele ei ületanud viisaka aplausi piire. Publik, kes täitis Pärnu uue kontserdimaja suurest saalist enam kui poole (mis on siiski väga hea saavutus, sest siinkirjutaja kogemuste põhjal kipub see peaaegu tuhande istekohaga saal väikese linnakese jaoks liiga suureks jääma), elavnes märgatavalt kontserdi teises pooles Anders Nilssoni löökpillidele ja orkestrile kirjutatud *concerto grosso* ettekande peale, eriti aga siis, kui lavalt hakkas kõlama igihaljas ja kõigile muusikasõpradele tuttav muusika, Rodion Štšedrini "Carmen-süit". Pärnu Linnaorkester suurepärase jaapani dirigendi Kiyotaka Teraoka taktikepi all ning muidugi Kroumata oma virtuoossete löökpillisoolodega viisid aeglaselt süttiva publiku kontserdi lõpuks lausa ekstaasi, esinejaid tänati püsti seistes mitte lõppeda tahtva aplausiga.

David Oistrahhi festivali kuulsad külalised Kim Kashkashian ja Hopkinson Smith.

FOTOD INTERNETIST

Festivali kolmas kontsert oli tervikuna pühendatud Šostakoviči loomingule, kus ERSO-t juhatas Paavo Järvi. Kõlasid klaverikontsert nr 2 F-duur op 102, solistik Austria nooruke pianist Anika Vavič, kes mängis korrektselt ja stiilpuhtalt, ent Šostakoviči muusikalise teravuse kohta ehk liiga õrn-naiselikult. Kavas oli veel eksitaatiline "Leningradi sümfoonia", mis, nagu oli oodata, publiku täielikult enesest välja viis.

Eliisabeti kirikus toimus Hortus Musicuse nurga ohkonnaga, kuid ometi elujaatav muusikaline mõtisklus, mis oli täielikult pühendatud varalähkunud Helle Mustoneni mälestusele.

Vaimustava kontserdi andsid Andres Mustonen viiulil, Ramon Jaffe tsellol ja Andreas Frölich klaveril, mängides Haydni ja Beethoveni klaveritriode kõrval argentiina "uue tango kuninga" Astor Piazzolla

improvisatsioonilist ja vaimukusest pulbitsevat muusikat.

Spetsiaalne festivaliorkester esitas publiku tõelise maiuspala, Saint-Saënsi "Loomade karnevali", vaimuka ja humoorika tsükli, mis portreerib suurt osa issanda loomamaist – tütuseni heliredeleid harjutavatest pianistidest väljasurnud fossiilideni, kängurust kägudeni.

Väga sügava mulje jättis kirklikult ja samas ülimalt erudeeritult vanamuusikasse sukeldunud lautomängija Hopkinson Smith, kes kommenteeris ja mängis 16. sajandi inglise ja itaalia õukonnamuusikat.

Üks festivali kulminatsioon oli Mozartile pühendatud kontsert, kus Peterburi Kammerorkestriga esitasid instrumentaalkontserte sellised suurepärased interpreedid nagu flötist Sharon Bezaly Rootsist (tsiteerides Timesi kontserdiarvustust: "Jumala kingitus flöödile"), meie oma oboevirtuoos Kalev Kuljus ning festivali "resideeriv interpreet", noor andekas soome pianist Antti Siirala. Ja ebamaise häälega Indiast pärit sopran Patricia Rozario, kes koostöös Iiri Vanbrugh-kvartetiga Pärnu Eliisabeti kiriku nagu heledamaks laulis! Kaunis kava pearõhuga Eestis vähe tuntud heliloojal sir John Taveneril, kelle muusikat seob nähtamatu vaimuse sild Arvo Pärdi loominguga.

Festivalil oli veel nii mõndagi huvipakkuvat ja meelde jäävat, mis jääb kauaks südamesse helisema. See oli tõeliselt kuum suve keskpunkt, mil Pärnu elanikud ja arvukad festivalikülalised lähedalt ja kaugelt said nautida lakkamatult voolavat kirkast ja puhast muusikajõge.

Looduse ja muusika sümbioos – öine sookontsert Hüpassaares

ALO PÖLDMÄE

TMMi muusikaosakonna juhataja

Suure-Jaanil, Viljandimaa väikelinnal, on vedanud – tänu siit kandist pärit heliloojate Kappide dünastiale ja “Hüpassaare laulikule” Mart Saarele toimub siin alates 1997. aastast Suure-Jaani muusikafestival. Selle festivali korraldajaks on olnud Eesti Kontsert ja kunstiliseks juhiks Andres Uibo.

Suure-Jaani kultuurikihhi oskuslik sidumine festivali programmiga on üks põhjusi, miks üritus on hoogsalt jõudu kogunud ja väikest Suure-Jaanit tublisti propageerinud. Kõrvuti Artur, Eugen ja Villem Kapi, Mart Saare ja teiste eesti heliloojate muusikaga on festivalil “luubi all” ka maailma ulatuses ilma teinud heliloojate looming. Nii oli tänava kesksel kohal Wolfgang Amadeus Mozarti muusika seostatuna tema 250. sünniaastapäevaga.

Suure-Jaani festivalile on lisanud värvi ka huvitavad kontserdipaigad. Üks neist on kindlasti täiesti eriline: Soomaa Rahvuspargi servas, kaheksateist kilomeetrit Suure-Jaanist edelas asuv väike soosaar, mis omakorda asub ligi kahe kilomeetri kaugusel Mart Saare kodutalust. Seal toimub juba mitmendat aastat järjest Päikesetõusu kontsert või ka Sookontsert või Öökonsert.

Kumu sellest tavapärast ettevõtmisest levis päris jõudsalt ja nii võtsingi uudishimust aetuna 22. juunil ette reisi Suure-Jaani, et 23. juunil kell kolm öösel võtta sisse plats rabasaarel mäta otsas. Oma silm ja kõrv on ikkagi kuningad. Ja tulemuseks oli elamus nii kõrvale kui silmale, hingele kui südamele.

Autod ja bussid inimestega hakkasid Suure-Jaanist liikuma juba 00.30 paiku. Hüpassaare talu lähedane parkimisplats täitus autodega ja enam kui tunni jooksul voo- rris kontserdikülastajate ja orkestrantide grupikesi mööda raba laudteed taskulampide valgusel kontserdipaiga, umbes hektarisuure, madalate mändidega kaetud soosaare poole. Saarekese keskele asetatud telgi ette seadsid muusikud üles oma noodipuldid ja noodid ning männiokste külge noote valgustavad taskulambid. Orkestri ette puude vahel asuvatele mätastele seadis end poolringis muusikat kuulama tuhatkond inimest.

Sookontsert päikesetõusu ootel. Papageno aariat esitab Priit Volmer.

FOTO JAANUS SIIM

Pimeduses mätastel paremaid kohti otsivad inimesed olid vaiksed ja üksteise vastu väga sõbralikud. Ümbruse valgenedes paistis eriline sõbralikkus välja ka inimeste nägudelt. Oldi ju öisel ajal välja tulnud millegi erilise nimel.

Soo-orkester, Mozart ja Grieg

Kontserdi põhiraskust kandev nn soo-orkester oli moodustatud mitmete orkestrite-mängijate baasil ja selle kontsertmeistriks oli Maano Männi.

Kontserdi alustuseks kõlas Mozarti serenaadina mõeldud “Väike öomusika”. Mitmed kuulajad avaldasid arvamust, et see helitöö sobis siia ideaalselt. Rabasaarel kõlanuna sai teos justkui uue kuue, uue tähenduse, ja oleks võinud kesta kas või terve öö. Müstika ja muinasjutulisuse hingust tõid kaks Papageno aariat Mozarti ooperist “Võlulööd”. Need esitas orkestri saatel väga meeleolukalt Priit Volmer.

Igati sobis kavva ka Mozarti Metsasarve-kontsert K 495, milles väikesemõdulisel in-B metsasarvel nimetusega *cornò da caccia* solearis virtuooslikult Jüri Leiten.

Krooni pani kontserdile Edvard Griegi igitahjalas “Hommikumeeleolu” muusikast Ibseni draamale “Peer Gynt”. Maano Männi andis teada, et kui teos lõpeb, siis tõuseb päike. Rabasaarelt lahkuv publik saigi kümnekond minutit hiljem kätte elamuse, kui rabasaare kohal hõljuv udu ja pilveribad hajusid ning päike heitis täies hiilguses oma kiirtevihke.

Veel erilisustest

Kui tavaliselt minnakse kontserdile muusika pärast, siis sookontserdil oli muusika vahend looduse tunnetamiseks. Ja ka vastupidi. Elamuseks oli seegi lihtne asi, et erinevaid pille ja inimhäält sai kuulata loomulikus looduslikus akustikas. Akustika oli aga väga hea ja muusika kostis võrdselt igale soomäntale.

Selline kontsert aitab kuulajail teadvustada looduse ja loomingu otseseid ja varjatud seoseid, tajuda rabast ja soolaukaist õh-kavat võlu, kinnistab loodushoiu vajadust. Ta annab inimestele seda tunnet ja tunnetust, mida me tegelikult iga päev järjest rohkem vajame. Et me loodusest liiga ei võõrduks. Publiku kõrget loodushoiu taset tõendas täiesti puhtaks jäänud rabamaastik.

Mulle isiklikult andis öine Sookontsert veel lisaks olulise võtme rabamaastike ülevuse esiletõoja Mart Saare loominguga sügavamaks mõistmiseks (kuigi seal Saare helitõid ei kõlanud). Sest just nendesamade uduvines tukkuvate soomaastike, rabalaugaste vahel tõusvate esimeste päikesekiirte ja jändrike mändide sõnulseletamatust kooslusest pärineb Saare loomingu paremiku karge ilu ja aegumatu väärtus.

Oli haruldane, et ühel pealtnäha vaid veidi tavatul vabaõhukontserdil võis olla nii mitmetähenduslik mõõde. Mõõde, mis puudutas nii minevikku kui tulevikku.

Kirevalt kaunis Haapsalu vanamuusika festival

ALEKSANDRA DOLGOPOLOVA

muusikateaduse üliõpilane

Ma ei liialda, kui ütlen, et 5.–9. juulini viisid ilmselt kõikide muusikahuviliste teed suvelinna Haapsallu, kus toimus VIII Haapsalu vanamuusika festival. Loomulikult meelitas kuulajaid sinna kõigepealt “isüarata” esinejate ja esitatavate teoste nimekirja, nende hulgas ka legendaarne ansambel The Gothic Voices, aga kindlasti ka lihtne ahvatlus veeta ilusaid suveõhtuid Haapsalu vastupandamatult nostalgilises õhkkonnas. Kontserdid toimusid mõistagi toomkiriku võlvide all, sest kus veel oleks võinud kõlada mitmete inimpõlvade poolt jumalikuks tunnistatud muusika kui mitte pühakojas. Muide, igale kontserdile eelnes jumalasõna ja palve, mis tegi järgnevalt kõlanud muusikast omamoodi jutluse.

Avakontserdi kava oli väikeseks kummarduseks Wolfgang Amadeus Mozarti 250. sünniaastapäevale. Samas sobisid tema Sümfoonia nr 29 A-duur, virtuosne ja kontsertlikult särav motett “Exultate, jubilate” ja oratoorium “Davide penitente” suurepäraselt avalöögiks. Esinesid Tallinna Kammerorkester ja Haapsalu festivali koor, solistid Maryseult Wieczorek (sopran), Kädy Plaas (sopran) ja Mati Turi (tenor), dirigendiks Toomas Siitan. Esimesena kõlanud Sümfoonia nr 29 A-duur üllatas meeldivalt leidlike kujunditega. Seda eriti esimeses osas, kus korduva materjali osatähtsus on küllaltki suur. Dirigendi ja orkestri koosluses leidis aga iga motiiv oma kordumatu karakterinüansi, isegi siduvad ja läbiminevad käigud olid hoolikalt läbi kuulatud ja mõtestatud. Kontserti kuulates tekkis väga hea tunne, et muusikas ei toimunud mitte midagi niisama, igal noodil oli oma koht helikangas. Samuti olid veenvalt edasi antud vorm ja dünaamikakaared. Seekordne Mozarti tõlgendus kõlas harjumatult mahlaselt, seda võib-olla tänu toomkiriku akustikale. Tugev kaja segas ühelt poolt kõik hääled ühtlaseks kõlamassiks ja rikkus läbipaistvust, teiselt poolt aga andis kammerkoosseisule sügava ja ootamatult võimsa kõla.

Avakontserdi teise teosena kõlas Mozarti

tuntuim kontsertlik motett “Exultate, jubilate”. Ettekujutuse moteti eksalteeritud virtuosusest annab fakt, et helilooja kirjutas selle kuulsale kastraadile Venanzio Rauzzinile. Solist Maryseult Wieczoreki kaunis tämber tuli teoses hästi esile, motett sobis ülihästi ka tema virtuosivõimete demonstreerimiseks, seda eriti viimase lõigu kaelamurdvates jubilaatsioonides.

Kontserdi lõpetas oratoorium “Davide penitente” (“Pattu kahetsev Taavet”). Teoses kombineeris Mozart oma Missa c-moll muusikat itaaliakeelse tekstiga ja lisis vaid kaks uut aariat. Kuna oratoorium võlgneb suurema osa oma muusikast Missale c-moll, esitatakse seda teenimatult harva. Seda meeldivam oli kuulata muidu nii haruldast teost. Oratooriumis ei ole traditsioonilist rollideks jaotamist, nii solistide aariad kui ka koorinumbriid on esimeses isikus. Siiski on aariate muusikaline väljendus koorinumbrite omast isiklikum ja virtuossem. Solistid Maryseult Wieczorek (II sopran), Kädy Plaas (I sopran) ja Mati Turi (tenor) said oma nõudlike partiidega hakkama, ka koor andis Mozarti fantaasiarikkad meeleolud veenvalt edasi. Festivali algus kujunes väga hoogsaks, esinejate ja dirigendi entusiasm kandus üle ka kuulajatele, kelle aplaus väljendas siirast vaimustust.

Festivali teine kontsert andis Eesti publikule võimaluse kuulata suurepäraselt Belgia barokkansambli Il Gardellino. Belglased esitasid 18. sajandi saksa heliloojate Johann Sebastiani Bachi, Georg Philipp Telemanni ja Johann Gottlieb Janitschi kammerteoseid. Sellel kontserdil oli väga lihtne aru saada, miks nimetatakse oboed orkestri kuningannaks. Marcel Ponsele oboe kõlas tema käes niivõrd tundlikult ja kuulekalt, et tõmbas endale kogu tähelepanu. Akustika tõstis oboe tämbri esile, jättes teised ansambli liikmed pahatihti varju. Kahjuks muutis kaja kõige virtuossemad kohad mõneti kaootiliseks, iseseisvate hääle läbipaistev dialoog oli aimatav vaid aeglaster osades. Kuigi ansambel mängis hämmastavalt

kooskõlastatult nagu üks suur mehhanism, ei olnud kõlaline pilt alati tasakaalus. Pillidest kostsid kõige paremini oboe ja vali klavessiin. Nendele akustilistele puudujääkidele vaatamata oli ansambli muusitseerimine tõeliselt vaimukas. Särav õukonnamuusika ei tundunud mitte raasugi tühine või meelelahutuslik ja sobis toomkirikusse ideaalselt. Il Gardellino eeskujuks on eelkõige Bachi looming ja vaimus ning ansambel püüab tema muusikat esitada vastandlikus kontekstis. Huvitaval kombel ei olnud seda vastandust nii lihtne märgata. Ka Telemanni ja Janitschi teoseid esitati nii hoolivalt ja eredalt, et need mõjusid lausa tippkunsti näidetena.

Sama päeva hilisõhtul toimus Ensemble Voces Musicalese öökonsert, kavas muusikat barokiaegselt Inglismaalt. Kontratenor Risto Joosti saatsid Ene Salumäe klavessiinil ja Robert Staak lautul. Risto Joosti hingestatud laulmismaneer jättis ülimalt positiivse mulje. Joost andis suurepäraselt edasi barokklaulu meeleisust ja tundeküllust, justkui elades ise läbi kõiki neid kirepuhanguid, millest laulis. Ta tõi oskuslikult esile vajalikke sõnaaktsente, vahel ehk pisut ülevõimendatult, aga see piir jäi siiski ekspressiivsuse, mitte liialduse poole. Kontrastina solistile jättis saade üsna pretensioonitu mulje, seda ka sooloonumbrites, ja ei toetanud solisti alati piisavalt.

Festivali kolmandal õhtul nautis publik maailmakuulsa Suurbritannia ansambli The Gothic Voices esinemist. Ansambel külastas Eestit koosseisus Stephen Charlesworth, John Leigh Nixon ja Julian Podger. The Gothic Voices tegutseb juba 25. hooaega ja peab üheks oma missiooniks tuua publiku ette seni avastamata muusikat. Haapsalu festivalil olid repertuaaris tõepoolest Eesti publikule elavas esituses tundmatud ristisõdade ajastu laulud. Juba esimesena kõlanud gregooriuse koraalis “Haec dies quam fecit Dominus” anti kuulajatele võimalus hinnata lauljate vapustavaid võimeid – koraaliread jagati kõigi kolme

Kunstilise juhi Toomas Siitani dirigeerida on traditsiooniliselt festivali ava- ja lõppkontsert.

FOTO ARVO TARMULA

laulja vahel. Toomkiriku kajavad võlvid löid seekord vokaalmuusikale ideaalse akustika, lauljate imelised hääled heljusid suures ruumis takistusteta. Täiuslikult esitati nii 12.–13. sajandi truvääride soololaule kui ka keerukaid *conductus*'i ja motette. Isegi mõistuspärastes ja tundelisusest kaugetes motettides õnnestus lauljatel sisse tuua inimlikku dimensiooni ja lahjendada nende puhtalt loogikal ja teoorial põhinevat kõla vihjega tunnete.

Festivali lõppkontserdil kõlas J. S. Bachi üks ilusamaid kantaate "Ich hatte viel Bekümmernis" BWV 21 ja Ülestõusmisoratoorium BWV 249 Tallinna Barokkorkestri ja Studio Vocale esituses, dirigeeris Toomas Siitan. Siinsete muusikutega liitusid ka Marcel Põnseele (oboe) ja Walter Reiter (kontsertmeister) ansamblist Il Gardellino. Algusest peale võtsid esitajad üpris nobeda tempo, mis mõjus kohati närviliselt. Näiteks muutis kiire tempo

imeilusa sopranaaria "Seufzer, Tränen" karakteri formaalseks ja ei lasknud solist Kädy Plaasil seda paremini läbi tunnetada. Aarias, kus iga sõna kisendab ehedast hingevalust ("Ohked, pisarad, mure, häda, pelglik igatsus, hirm ja surm..."), oleksin oodanud rohkem süvenemist. Rahutu tempo sobis seevastu väga hästi koorinumbrisse "Was betrübst du dich, meine Seele" ("Miks oled sa nii rõhutud, mu hing, ja nii rahutu mu sees?"). Kahjuks jäi minu arvates varju ka teine ere aaria, täpsemalt soprani ja bassi duett "Komm, mein Jesu", milles oli puudu ooperlikust mänglevusest. Solistid laulsid õigesti ja ilusa tämbriga, aga suhteliselt elutult, omavahel kahekõneste astumata. Rohkem väljendusrikkust sisaldasid ehk Mati Turi numbrid, retsitatiiv "Wie hast du dich, mein Gott", aariad "Bäche von gesalzenen Zähren" ja "Erfreue dich, Seele". Viimase aaria kiire tempo vastas rõõmsale karakterile, aga tekitas samas

ka sagimistunde. Vaatamata mõnedele konarlikele kohtadele andis esitus väga võimsa ja õige laengu ning kui meeleolu saigi aariates ehk kannatada, siis üldmulje esitusest oli siiski väga hea. Nii siin kui ka Ülestõusmisoratooriumis mängis akustika taas oma imelikke mängu. Koori meesrühm kostis mõlemast naisrühmast tugevasti üle, samuti oli üldisest kõlapildist raske välja noppida orkestri üksikuid partiisid.

Bachi meeletult ilusad suurvormid panid festivalile suure ja võiduka punkti. Kuigi kõik kontserdid esindasid erinevaid eepohhe, stiile ja koosseise, ühendas miski festivali tugevaks tervikuks. Võib-olla oli see "miski" kõikide kontsertide kõrge tase, võib-olla igal õhtul kuulajaid täis toomkiriku saal ja pöörane aplaus, võib-olla lihsalt imeline muusika, mis kõlas Haapsalus neil viiel õhtul.

Klaasharmonika – kas muuseumi eksponaat või elujõus pill?

ANU VEENRE
muusikateadlane

Kontsert "Muusika klaasharmonikale" festivalil "Klaaspärlimäng" 22. juulil Tallinna raekojas. Thomas Bloch (klaasharmonika), Neeme Punder (flööt), Olev Ainomäe (oboe), Tobiase Keelpillikvartett (Maano Männi viiulil, Toomas Nestor vioolal ja Aare Tammesalu tšellol).

Thomas Bloch on üks vähestest klaasharmonika mängijatest maailmas ning kannab seetõttu hoolt ka pilli tutvustamise eest laiemale kuulajaskonnale. Ta on teinud tänuväärset tööd, andes aastate jooksul maailma eri paigus pilliga ümmarguselt kaks tuhat kontserti. Juulikuus väisas too prantsuse muusik ka Eestit ning andis koos meie muusikutega kaks meelde jäävat kontserti, kavas 18. ja 20. sajandi muusika.

Klaasharmonika leiutas 1761. aastal USA riigimees Benjamin Franklin, kes peale oma filosoofia- ja teadustöölase tegevuse oli tuntud ka harrastusmuusikuna ning samuti komponeeris, sealhulgas klaasharmonikale. Franklin sai inspiratsiooni meilegi nii tuntud "pillist", muusikalistest klaasidest, kus heli tekitatakse märja sõrmega mõõda veega täidetud joogiklaasi äärt hõõrudes. Klaasharmonika toimib nii: "Instrument koosneb 36–54 kristallklaasist või kvartsist taldrikust, mis lükitud serviti neid tsentrist läbistavale vardale, nii et nad üksteisega kokku ei puutuks – taldrikute keerlema panemiseks kasutatakse vastavat pedaali." (Eesti Kontserdi kodulehelt). Selleks et sõrmede hõõrumisel vastu keerlevate taldrikute servi tekiks heli, tuleb nii pilli kui ka mängija käsi eelnevalt niisutada. Selline kätepesutseremoonia eelneb igale mängukorrale ning elavdab muidugi kontserdi visuaalset poolt. Klaasharmonikamuusika kõlas kontserdisaalides kuni 19. sajandi alguseni, mil pill käibelt kadus.

Mida siis selliselt kontserdilt õigupoolest oodata? Pilli erilise välimuse tõttu tõmbab see kahtlemata ligi ka neid, kes muidu nii sageli kontserdisaali ei satu, ja see on hea. Samad ootused on kindlasti ka kogenumal

kontserdikülastajal, sest klaasharmonika väline atraktiivsus ei saa küll kedagi külmaks jätta ning pakub kontserdist saadavale muusikalisele elamusele igal juhul täiendust. Kuid veel huvitavamaks kui pilli välimus või selle mängutehnika võiks osutada hoopis küsimus, miks üleüldse on tarvis mõni unustatud pill ajaloo hõlmast üles otsida, uuesti ehitada ja kuulajate ette tuua. Kas pilli esitletakse pelgalt kui muuseumieksponaati, kui huvitavat detaili minevikust, millele meie kaasaeg ei oska ega peagi oskama kasutust leida, või leitakse pillile koht ka meid ümbritsevas muusikaelus? Blochi kavatsustest ma päris lõpuni aru ei saanud. Ühelt poolt viidati kontserdi kavalehel, et klaasharmonikale on muusikat kirjutanud ka väga paljud nüüdisheliloojad, ning sellegi kontserdi kavva oli valitud mitu 20. sajandi helitööd. Niisamuti tõi Bloch oma jutus näiteid, kuidas pilli on kasutatud filmimuusikas, isegi džässis ja rockis. Selle põhjal võinuks järeldada, et klaasharmonika kasutamise võimalused nüüdismuusikas on väga mitmekesised. Selliste ootustega ka kontserdile läksin. Kuid sündmuse muusikaline pool jättis hoopis mulje, nagu sobiks klaasharmonikal siiski mängida vaid sulnist 18. sajandi muusikat. Miks?

Üks klaasharmonika suurimaid austajaid 18. sajandi teisel poolel oli Wolfgang Amadeus Mozart. Tema loomingust sai kuulda ka ühte teost klaasharmonika osalusel: kontserdi esimese poole lõpus kõlas Adagio ja rondo klaasharmonikale, flöödile, oboele, vioolale ja tšellole K 617 (aastast 1791). Veel olid kavas kaks Mozarti flöödikvartetti ja oboekvartetti. Kui Mozarti sünnist möödub tänavu 250 aastat, siis Benjamin Franklin võib kiidelda juba oma 300. sünniaastapäevaga. Kummaridusena pilli leiutajale oli kontserdi kavas ka üks Franklini teos – "Quartetto con obbligato", mis pidi andma aimu leiduri enda muusikalistest maitse-eelistustest. Vabandamaks teose nõrka muusikalist taset, pidas Bloch vajalikuks kahel korral

rõhutada, et Franklin oli riigimehena oluliselt tugevam kui muusikuna. Naljana mõeldud lause mõjus aga ülekohtuselt, kui arvestada, et lugu kõlas kõrvuti Mozarti loominguga, kelle kõrval kahvatub ilmselt mõni suuremgi helilooja. Või teistpidi – kui lugu esitajale ei meeldi, siis pole ju tarvis seda repertuaari võtta. "Kvaliteetsemast" 18. sajandi ansambli muusikast sai kuulda veel Carl Philip Emanuel Bachi Sonatiini klaasharmonikale, viiulile, vioolale ja tšellole.

Kuna klaasharmonika ise on väga vaigse kõlaga pill, tekib vähegi suurema ansambliga koos mängimisel probleeme kõlabalansiga. Seda oli tunda ka kuulatud kontserdil. Hoolimata ansambli liikmete silmanähtavast pingutusest, ei kostnud forte-loikudes klaasharmonika teiste pillide hulgast mõnikord piisavalt välja ning piano-loikudes muutus loo kõlapilt vahel rabadaks. Kuid seda ei saa üksnes mängijate süüks pidada ning ilmselt ei muudaks ka veidi vaiksama kõlaga nn ajastupillide kasutamine asja oluliselt paremaks.

Pilli müstiline kõla ja selle lummas mõju tuleb kõige paremini esile sooloteostes; Blochi kavas oli seekord kaks sellist lugu. 18. sajandi muusikast sai kuulda Karl Leopold Rölligi "Väikest pala" ("Kleine Tonstücke") ning 20. sajandi muusikast Johann Julius Sontag von Holt Sombachi lühikest Süiti nr 1. Siin meenus kohe ka Blochi jutt klaasharmonika arvatavast mõjust tema kuulajatele 18. sajandil: pilli helid pidid halvasti mõjuma kuulaja närvisüsteemile ja hirmutama loomi. Mitu klaasharmonika mängijat olevat lõpetanud oma elu isegi vaimuhaiglas. Seevastu samast ajastust pärit doktor Franz Anton Mesmer kasutas klaasharmonikat hoopis oma patsiente rahustaval eesmärgil. Kuna hirmul on aga suured silmad, kaduski pill 19. sajandi algul käibelt – mõnedes Saksa linnades instrument koguni keelati.

Väikeses koguses saab aga klaasharmonika soolomängu nautida küll. Meeleolu poolest tuleb millegipärast meelde mängutoosi muusika, ehkki selle

Haruldaste instrumentide spetsialisti Thomas Blochi "klaaspärlimäng" klaasharmonikal.

FOTO PEETER VÄHI

kõlatekitamise mehhanism on muidugi hoopis teine. Selline seos tekib ilmselt sellest, et mõlemad "pillid" loovad ruumis kohe intiimse, rahuliku ja mõneti ebamaise õhkkonna. Kuid pikema aja jooksul oleks see ilus muusika vist minule küll kui mitte vaimu- siis vähemalt peavalu tekitanud. Kuna pill tuleb pika ilu peale, siis nautigem klaasharmonika kõla väikestes kogustes.

Imekaunilt kõlasid 20. sajandi helilooja César Espejo "Kaks tantsu vanas stiilis" ("Deux pièces dans le style ancien"), mis kanti ette seatuna klaasharmonikale ja

violale. Lugu on laiemalt tuntud küll hoopis duona viulile ja klaverile, kuid Thomas Blochi ja Toomas Nestori esituses kõlas see vaimustavalt! Ehk oleks kontserdil võinud rohkemgi kuulda klaasharmonikamängu ansambelis mõne üksiku pilliga. See oleks andnud kuulajale aega aru saada, kuidas pilli enda tämber võib koosluses mõne teise instrumendiga näiliselt muutuda ning sellega kuulajat üllatada. Üleüldse tekkis küsimus, millised on klaasharmonika kasutamise võimalused koos tänapäevaste pillidega ja nüüdismuusikas laiemalt ning

kas vastukaaluks Espejo (ja ka Sombachi) ajaloolises stiilis kirjutatud teostele on klaasharmonikale kirjutatud ka helikeelelt midagi tõeliselt uudset. Kuulates Blochi salvestatud heliplaate, leiaks küsimusele ilmselt vastuse, kuid siiski võinuks ta ka kontserdil klaasharmonika aktuaalsusest veidi lähemalt juttu teha. Seekord möödus öhtu peamiselt 18. sajandi muusikalises õhkkonnas ja oli oma üldilmelt väga võluv. Kuid näpuotsatäis vürtsi mõne muus stiilis muusikapala näol oleks kindlasti ainult kasuks tulnud.

Muu ilm Viljandi pärimusmuusika festivalil

INDREK SÄRG

folklorist

Muu ilm oma muusikaküllusega on eesti asja kõrval teiseks oluliseks teguriks, miks Viljandi festivalil käib nii palju rahvast (tänavu üle 20 000 kuulaja). Aastatega näivad olevat kujunenud ka teatavad eelistused: paljud teavad ja armastavad just iiri, ungari või rootsi artistide muusikat, ent tuntuks on saanud ka näiteks Venemaa soome-ugri rahvaste ja grusiinide pärimus. Juurde on tulnud teadlikku publikut, kes oskab esineja puhul hinnata peale muusikuoskuste ka seda, kuidas külaline on kontserdikis valmistunud, mil moel tunnetatakse publikut, kas püütakse ja osatakse end arusaadavaks teha. Sel aastal kujunes kuidagi iseenesest nõnda, et muusikaliselt huvitavamad tegijad olid viitsinud oma kontserte just Eestile mõeldes ette valmistada.

Teeb südame soojaks küll,

kui Baskimaalt tulnud laulja on õppinud oma vahetekte eesti keelse rahvani tooma või kui Prantsuse ansambel peab oma kontserdi alustuseks eestikeelse kõne! Kui nii toimida taheti, näitab see eeskätt publikuga arvestamist, ent ka festivali kõrget mainet. Näitab ehk sedagi, et laiutat üleilmastumine on sunnitud kukesammukese taanduma. Ja meeldiv oleks siinkohal uskuda, et pärimuse, sealhulgas muusikapärimuse jõul, mille missioon peaks olema aidata meil eneseks saades ju ka eneseks jääda.

Iker Goenaga Baskimaalt vallutas eestlaste südamed juba esimese vaheteksti (meenuse kohe legendaarne Mordva ansambel Toorama) ja vähemalt kolmanda loo ajal. Virtuosoosliku lõõtsamängija Iker Goenaga ansambli põhiline jõuõlg on lõõtsa ja bassi vahel, helikeel aga eestlasele väga mõistetav ja omane. Etnopopi ja etnodžassi sulandamine meenutas tihti teatud tüüpi eesti muusikat ning teenis äratundmisrõõmsalt rahvalt iga loo järel tugevneva aplausi. Lauldes vaid lõõtsa saatel, ilma ansamblita, suutis Goenaga Eestisse tuua osakese baski hingest: unistavat, samas pidulikku, tantsulist, kuid ka veidi kurba – õhkkergete lõõtsapassaažide toeks vaid veidi

sensuaalselt kähisev hää.

Vaba lavaloleku ja originaalsete kõladega võlus Duo Bertrand en Cie Prantsusmaalt. Duo moodustavad *veuze*-nimelist vilepilli mängiv onu ühes oma lõõtsamängijast vennapojaga, neli ülejäänud muusikut annavad tšello, torupillide, *Chapman stick*'i ja saksofonidega sära ja tausta. Duo Bertrand on võtnud südameasjaks bretooni rahvamuusika elluäratamise, kontserdil lasti lugude vahele ka bretooni rahvalaulu ammuseid salvestisi. Ansambliit kõlas prantslasliku särtsuga esitatud bretooni pärimus igatahes võimsalt, just säärane pillimäng tundus olevat meeste loomulik eluviis ja oma muusikalise velmamistöö tõhustamiseks olid nad meistrid tavatuid kõlasid leidma. Vähemasti torupilli mängimine džäss-saksofonina peaks siinsetele torupillipuhujatele tükiks ajaks meelde jääma.

Hästi ette valmistatud kava oli Mari ansambli Mursavõš, nad olid leidnud seletavaid tekste esitama Eestis õppiva mari neu. Tutvustati Marimaa eri paigust pärit laule ja tantsu – keelelise lahknusele lisaks on ka maride kultuurilised erinevused piirkonniti üsna ulatuslikud – ning näidati pulmakombeid. Maride ülinobe lõõtsamäng kõlas üsna omalaadset, väidetavalt olevat asi veidi tataripärasest mängutehnikas. Iga pala juurde käinud selgitused tegid kava hõlpsasti mõistetavaks. Selle kontserdiga anti ilus sissevaade hõimurahva maailma. Kahtlemata ongi sealne pärimus just säärasel kujul praegu käibel, olles üks rahvusliku kestma jäämise tusedamaid tugesid. Eriti Mursavõši, aga ka teiste eelnimetatute toel oleks ainet mõtiskleda, kuidas on nii, et ülemiljonilisel baski rahval ega poolel miljonil maril ei ole oma riiki, bretoonidest rääkimata, aga eestlastel siiski jälle on.

Oma riigist on lahutatud ka Transilvaania ungarlased, kelle eksootilist muusikat esitas Ungari Csik Band. Jutu peale me aega ei raiska, kuid mängime seda kiiremini! – oli madjarite sõnum. Muusikaliselt on ungarlastel vedanud, sest sellised ansamblid on algselt välja kasvanud

hoopis nende kuulsast tantsutubade traditsioonist. Nois tubades hakati omal ajal mängima rahvamuusikat tantsuks noortele, kes uskusid, et rahvuskultuur jääb just tantsu kaudu kestma ja et nemad toetavad niimoodi ungarlaste iseolemist. Mõeldes tšardašile, nagu seda esitas Csik Band, oli neil ilmselt õigus.

Pisut veidrust

Imestada võis Viljandis kummalise projekti üle, mille ametlik nimi kõlas "Talent 2006", kuid mis rahvasuus saanud hüüdnime "Eesti-Norra Elevant". Tegumisi oli rahvusvahelise projektiga leidmaks mingil moel sildu või seoseid kolme paduerineva maa – Eesti, Norra ja Elevandiluuranniku(!) – rahvakultuuri või pigem siis ikka esinejate vahel. Paraku ei saanud kontserdipublik midagi teada ei pikkade ühetooniliste norra rahvalaulude ega eksootiliste neegritantsude taustast või tähendusest, ehkki algselt neil rituaalsetel kehavänamistel ja trummitagumistel mingi tähendus ju olema pidi. Tõsi küll, pärast lõputuid pillihäälestamisi ja peaaegu sama lõputuid arusaamatuid norra laule oli neegritantsu ja tuleneelamist täitsa vahva vaadata. Aga tunne, et selgitava jututa jäid selle eklektikaspektaakli korraldajad publikule võlgu, esituse lõppedes pigem süvenes. Vahest oli tegu omalaadse retroga, katsega elustada teatavaid ajalukku vajunud kontserte, mida peeti loosungi all "Družba narodov" viimati ligi kakskümmend aastat tagasi?

Lihtsalt hea muusika

pärimuslikku poolt kandsid Viljandisse kokku kõigepealt naabrid Soomest ja Rootsist. Hõimuväljete mehine jõuk Kiharakolmio näitas nii oma muusika kui olemusega: liigsetesse sügavustesse me ei upu, küllap teame, mida teeme! Soome keelt oskavat publikut naerutasid kõvasti meeste humoorikalt eneseiroonilised vahekõned. Kahjuks pandi jutt kohe ka inglise keelde ümber, kuid sel moel tõlgituna jääb nali paratamatult lahjemaks ja pikad seletamised

Iker Goenaga Baskimaalt vallutas eestlaste südamed juba esimese vaheteksti ajal.

Haarav, meloodiline ja tuline Evgeni Genev & Balkan Folk Accoustic.
FOTOD NAATAN HAAMER

võtavad lavalist hoogu maha.

Kiharakolmio esitas mõnusa pumpsuva kõlaga (kontrabass ja harmoonium!) algupärast rahvamuusikat ja samas laadis tehtud oma lugusid, samuti näitas nii head lavanärvi, piprast naljasoont kui ka meisterlikku pillikäsitsust. On selge, et ülelaheonupoegi ei maksa alahinnata ei pillimeeste ega sõnaseadjatena, sestap võiks järgmisel festivalil mõni korraldajatest juba enne kontserti naljade eesti keelde tõlkimisele veidi aega kulutada, mahlakas lavašõu saaks sedamoodi vähem kannatada.

Svart Kaffee esitas rootsi rahvamuusikat tänapäevaselt ja kaasakiskuvalt, trumpideks hulk kummalisi puhkpille, lamellofon ja ilusa selge häälega lauljatar, kes võimeline ühe hetkega laulma terve kolmkõla. Mõni lugu tundus küll pakkuvat esitajaile pisut rohkem kui publikule. Rootsi muusikakardinate varju peidab end selles ansambelis ka üks prantslane, kes laval enesekindlalt akordioni ja flöödiga kummalisi kõlasid tekitas, kaval muie habetunud näol. Umbes nii võib esineda kolmekümne aasta pärast oma maailmaturneedel Aapo Ilves.

Kuuma Bulgaaria hõngu tõi Viljandisse Evgeni Genev & Balkan Folk Accoustic. Pelgalt akordioni, kitarr ja kontrabassiga suudeti esile manada kogu balkanipäraselt tuline helimõll, mis eestlasele ehk tuttavaim kultusfilmist "Must kass, valge kass". Mõne laulu imeteldav meloodilisus ja haarav esitus panid publikugi kaasa rõkkama, eriti siis, kui laulis karismaatiline kitarrist Dimcho Angelov, kes väideti olevat omalaadne Bulgaaria Bob Dylan.

Teatud maa või stiili austajad leidsid kindlasti üles ka Filksa (Shetlandi saared), Altani (Iirimaa) ja Barnstormersi (USA) kontserdid, kus rahvamuusikat esitati küll harjumuspärasemal, kuid kõigiti kenal ja usaldusväärsel moel.

Vana raua uuest needmisest

TRIINU OJAMAA

Eesti Kirjandusmuuseumi etnomusikoloogia osakonna juhataja

16. juunil sai Pirital kloostriüetäis rahvast kaasa elada Eesti Rahvusmeeskoori ja Metsatõllu kontserdile (dirigent Mihhail Gerts). Kõlasid Veljo Tormise, Valter Ojakääru, Markus Teeääre ja Lauri Öunapuu laulud, viimase kui ühe arranžeerija Tauno Aints – ja -jah, isegi kuulus Tormise “Raua needmine”, mis oli kontserdi nimilugu. Kontsert kujunes pressile maiuspalaks. Päevalehed uhkeldasid atraktiivsete tollufotodega, arvustused olid pigem taandatud illustratsiooniks. Seepärast on siin rohkem juttu, vähem pilti ja pealegi hoopis teistest meestest. Järgnev kirjutis keskendub Tormise “Raua needmise” n-ö ümberloomisele. Kontserdi publiku hulgas leidis küllaga neid, kes olid kohale tulnud eelkõige huvist oma kõrvaga kuulda, kuidas kõlab üks Tormise tippseid nii tavatu

koosseisu esituses. Lisaks kontserdimuljetele on siinkirjutajale tuge pakkunud RAMi ja Metsatõllu ühise proovi jälgimisel saadud taustteave (proov, muide, oli vähemalt sama elamuslik kui kontsert ise), vestlused Tormisega ning “Raua needmise” originaali ja Aintsil seade partituur.

Kui me partituurid võrdlemiseks ette võtame, siis leiame end peagi edasi-tagasi lehti lappamas, sest Tormise muusikaline materjal on saanud sootuks teise vormi. Juhtunu vaagimise hõlbustamiseks meenutagem, milline see muusikaline materjal on. Siinkohal on otstarbekas toetuda Urve Lippuse varasemale “Raua needmise” analüüsile.¹ Süžee aluseks on kaks

¹ Urve Lippus. Analüütiline etüüd “Raua needmisest”. – *Teater. Muusika. Kino* 1985, nr 2 lk 20–29.

põhimotiivi: raua needmise ning sünniloo jutustamise motiiv. Kummalegi motiivile vastab oma viis, mida Lippus nimetab needmise ja jutustamise viisiks. Kasutame alljärgnevas samu, juba juurdunud nimetusi ning esitame ühtlasi ka viisid sel kujul, nagu need partituurides esinevad (näited 1 ja 2), sest versioonidevahelised erinevused saavad nähtavaks juba siin.

Muudetud on tempot (Tormisel ♩ = ♩ = 168; Aintsil ♩ = 180) ja see muutus osutus oluliseks mulje kujundajaks. Uus tempo on igati kohane, kui vaadata asjale *metal*’i aspektist. Tormise “Raua needmise” kui soomeugriliku loitsu maagilisusele, mis põhineb ju eelkõige sõnal, selline tempo kasuks ei tulnud: meeltele ei jäänud piisavalt aega, et sõnad saaksid seal oma väe maksma panna. Tõsi küll, kompensatsiooni pakkusid tei-

Näide 1. Needmise viis Tormisel (A) ja Aintsil (B).

Näide 2. Jutustamise viis Tormisel (A) ja Aintsil (B).

Tauno Aints ja Veljo Tormis.

sed mõjuallikad, eelkõige lummava laine-na peale vajuv *metal*'i *sound*. Kui asetame "Raua needmise" kogu kava konteksti, siis näeme asja veelgi positiivsemas valguses. Kontserdi kulminatsioon algas Metsatõllu looga "Metsaviha 2", mis eelnes "Raua needmisele". Helilises mõttes moodustavad need omamoodi terviku.² Ka "Metsaviha" juhatas sisse šamaanitrumm. Seejärel alustavad lauljad oma partiid: "vaikselt sisse imbudes, nõidudes" (Ainti esitusviisi määratlus), mis

² Oli hea meel leida mõttekaaslust Koit Raudsepa arvutusest CD-le "Terast mis hangund me hinge": "Albumi parim pala on "Metsaviha" [*sic!*], puhas ja lõikav loits. Tekitab tunde, nagu oleks Tormise "Raua needmine" valatud havi metalli." (<http://www.ekspress.ee/Arhiiv/>).

sarnaneb kõlaliselt "Raua needmise" parupilli imitatsiooniga. On kõneintonatsioonid, on sosinaid, on jubehääleid tämbri mängu. Kasvatatakse pinget ja tempo tõus "Metsaviha" 140-lt "Raua needmise" 180-le on lõppkokkuvõttes möödapääsmatu.

Tormise "Raua needmine" on üles ehitatud kahe viisi vaheldumisele. Selle põhiprintsiibi on Aints säilitanud ning vormist rääkides on see üksiti ainus, mis Tormisega võrreldes on samaks jäänud. Pärast Ainti versiooni ärakuulamist RAMi ja Metsatõllu proovis oli Tormise esimeseks reaktsiooniks riukalik naer ja siis kommentaar: "Uus lugu täiesti ju!" Just Teatud mööndustega võiksime ütelda, et "Raua needmisest" on saanud salmilaul.

Kuulamisele see esile ei tule, sest tegelikult on struktuur tavalisest salmilaulust palju komplitseeritum. Vormiüksused selguvad partituurist: "Intro 1 ja 2; 1. salm; Lamedalt 1; Intro 3; 2. salm; Lamedalt 2; Vaheosa 1; Lamedalt 3; Intro 4; 3. salm; Intro 5; 4., 5. ja 6. salm; Vaheosa 2; Lamedalt 4; Intro 6; 7., 8. ja 9. salm; Vaheosa 3; Lõpetus." Kompositsiooniloogika mõistmist lihtsustavat regulaarsust üksuste paiknemises ei ilmne, ent sellest hoolimata tekkis partituuri silmitsedes kahtlus, et mingi osavalt varjatud sisemine seaduspära selles siiski on. Vorm, muide, laseb end siduda populaarmuusikaga, seda eelkõige introde tõttu, mis on praegu ju nii trendikas struktuuri osa. Mõned teravmeelsemad

kasutavad lõpetuse tähenduses *outró*, kuid Aints jääb siin soliidset konservatiivseks. Tähelepanu äratav ekstraordinaarne "Lamedalt", mis tundub olevat esitusviisi ja kompositsiooniüksuse vaimukas hübriid, ning kui Aints milleski silmanähtavalt järjekindlaks jääb, siis on need just "lameosad", mis sisaldavad alati Tormise jutustamise motiivi. Aga rääkigem asjadest nende õiges järjekorras.

Loomulikult on Aints versioon Tormisest erinev juba esimesest taktist alates kas või ainult seetõttu, et esituskoosseis on erinev. Kuid lehti lappama sundiv lahknevus algab teisest introst (pärast kuuendat takti), sest see osa, mis nüüd Tormisel järgneb, on välja jäetud. Väljajätet ja Tormise materjali ümberpaigutamine ongi enim kasutatavad võtted uue vormi loomisel. Ükski vormiosa ei põhine ainult täiesti uuel muusikalisel motiivil – uut ainet leiame Tormise muusikaga samaaegselt kõlavates kitarripartiides.

Esitan siin "Raua needmise" algusosa teksti illustreerivaks jutule Aints seadest, mida iseloomustaksin kui kompressiooni. Järgnevas lõigus on kaldkriipsu järel kommentaar Tormise partituuri kohta, nurksulud tähistavad väljajätet ning nool näitab Tormise teksti vahele lükitud vormiosi.

Intro 1 / Sisseyuhutuse taktid 1–6

[- -]

Intro 2 / Parmupilli imitatsioon

1. salm / Needmise viis

Ohoi sinda, rauda raiska

[- -]

Rauda raiska, rähka kurja

Liha sööja, luu pureja

Vere süütuma valaja

→Lamedalt 1 / Jutustamise viis

Tean ma sündi su sögeda,

Arvan algust su õela

→Intro 3 / Parmupilli imitatsioon

2. salm / Needmise viis

Kust said kurja, kangeëksi

Üleliia ülbeëksi

Hurjuh sinda, rauda raiska

[- -]

Rauda raiska, rähka kurja

→Lamedalt 2 / Jutustamise viis

Tean ma sündi su sögeda,

Arvan algust su õela

[- -]

Arranzeeriija, autor ja esiettekande paik Pirita kloostriis.

FOTOD TRIINU OJAMAA

→Vaheosa 1 / Arenduse I astme sekundisekvents instrumentaalseades

[- -]

→Lamedalt 3 / Jutustamise viis

Nii kõneles suuri surma

Taudi tappaja tähendas

... jne kuni *Lõpetuseni*, mis saabub

parimate *meta*l'itavade kohaselt väga äkki ning kõlab pillidest viimast välja pigistavas *tutti*'s.

Kompressimise põhimõtted tulevad selle lühikese lõigu vaatlemisel kenasti esile. Väljajätet ja ümbertõistet ei kaota midagi ära, kui küsimuseks on n-õ stoori edastamine. Me saame teada, kuidas rauda neetakse ja millised on sünniloo "olulisemad faktid". Kui otsida kompressimisele paralleele, siis näiteks setu laulikudki on kontserdipubliku kärsimatust aktsepteerides pikki laule lühendamata hakanud.

Brigitta Davidjants ütles oma arvustuses välja küsimuse, kas üldse oli vaja hakata sellist teost nagu "Raua needmine" elektripillidele ümber seadma.³ Küllap see kahtlus jäi nii mõnegi kontserdil käinu hinge vaevama. Tormis ise oli probleemi juba varem selgeks mõtelnud, nagu näitab proovideaegne intervjuukatke: "Võib-olla arvatakse, et kuidas nii, et Metsatõll ja RAM, kuidas nad kokku sobivad – täiesti eri kultuuride kihid. Aga ei ole ju! RAMil on

³ Davidjants, Brigitta. Metsatõllu ja RAMi regilaulu-mix. – *Eesti Päevaleht*, 19. VI 2006.

ka, vähemalt minu lugedes, sedasama asja sees, mis Metsatõllulgi. Minu arvates on see õnnestunud idee, need asjad kokku panna." Ka tõllude nägemus on samasugune. Lauri Öunapuu on juba kaks aastat tagasi seoses CD "Hiiekoda" ilmumisega ütelnud, et *meta*l ja rahvamuusika on suhteliselt sarnase ülesehitusega.⁴ Niisiis on rahvamuusika näol Tormise ja Metsatõllu loomingul ühine pinnas, mis lõppkokkuvõttes pidi paratamatult viima teineteiseleidmiseni. Selle kinnituseks veel üks löik intervjuust Tormisega: "Mina pean Metsatõllust väga, eelkõige selle tõttu, et neil on rahvalaulu tunnetus lausa veres. Ma mõtlen eelkõige Lauri Öunapuud. Laulud oleks tal just nagu mitte kirjasõnast õpitud, vaid kuidagi otse temani tulnud: ma ei tea, minevikust või efiirist... Metsatõll seisab vastu nendele rafineeritud ansambelitele, kes mõnikord tahavad asja ilusamaks teha, kui see on."

Arutledes selle üle, kas "Raua needmine" on uue esituskoosseisu toel oma maksimaalse väe saavutanud, ütles Tormis, et üks külg tema "Raua needmisest", mehisus ja ürgsus, on tõesti üle võimendatud, kuid algne filosoofiline tagapõhi on koos sellega kaotsi läinud. Tundub küll, et Metsatõllu variandi puhul võiksime rääkida just nimelt sellest "nostalgilise raua-aja meenutamisest", mida Lippuse sõnul (*op. cit.*) Tormise muusikast otsida ei maksa. Välja on jäänud tänapäevase tapatehnika needmine, mille jaoks tõllude maailmapildis kohta lihtsalt pole.

Me võime seda projekti eksperimendina käsitleda, sest, tunnistagem, see oli riskantne ettevõtmine, mis nõudis omajagu julgust mõlemalt poolelt. Kuna idee tuli Metsatõllult, siis olen kahtlustanud selle taga ka pisukest väljakutset Tormisele, sest tõllud on ju tuntud "lahinguvälja mehed". Tormis võttis väljakutse vastu. Algul imetlesin ta julgust, hiljem sain aru, et see on sama mõttetu, kui imetleda näiteks lindu selle pärast, et ta lendab. Sest lendamine on linnu olemuses, just nagu riski trotsimine on Tormise olemuses.

⁴ Riid, Andri. Torupilliga tõllud ja ürgne äng. – *Eesti Ekspress*, Areen. 23. XII 2004.

Wagneri juhtum: 19. sajandi edulugu

Intervjuu Martti Raidega

MAARJA KANGRO

literaat

Tohutult arvuka, kokku ligi 37 000 liikmelise Rahvusvahelise Richard Wagneri Ühingu (Richard Wagner Verband International) tänavune aastakongress toimus mai lõpul Tallinnas. Avakontserdil kanti Wagneri asemel ette Tüüri ja Sumerat ning soome rahvusromantilise helilooja Uuno Klami muusikat. Kongressi teisel päeval pandi saksaliku süstemaatilisusega punkthaaval paika Wagneri Ühingu võimalikud arenguteed. Kolmas päev pühendati seminarile teemal "Eesti ja soome müüdid ning nende kokkupuutepunktid Wagneri loominguga" (ettekannetega esinesid Peter Petersen, Erkki Tammela, Kristel Pappel ja Pekka Asikainen); päeva lõpetas Tubina ooper "Barbara von Tisenhusen". Neljandal päeval sõitis seltskond Helsingisse "Parsifali" vaatama.

Küsisin kongressist välja puhata jõudnud Eesti Wagneri Ühingu esimehelt Martti Raidelt mõned küsimused ühingu, Wagneri enese ja tema suhtes valitsevate hoiakute kohta.

Avakontserdil, kus mängiti muu hulgas ilusat eesti muusikat, köitis mu tähelepanu rahvusvaheline publik: hästirõivastatud soliidid vanemad inimesed. Jäi mulje, et Wagneri Ühingu kujutab endast suuresti heal järjel kultuurihuviliste vanemate inimeste klubi.

Mis seltskond see niisugune on – kui nii suure liikmeskonna põhjal saab üldistusi teha?

Sinu määratlus on tegelikult üsna täpne, need on tõepoolest suuremalt jaolt üle keskea inimesed, kellel on tekkinud vaba aega ja vaba raha. Ja nende kultuurihuvi on mingil moel Wagneri ümber koondunud. Eks selles on põhiliselt süüdi vist Wagneri enda muusika, millest need inimesed on mingeid impulsse saanud, või õieti tema loominguga kõikehõlmavus. Mitmete kunstiliikide ühendamine on see, mis inimesi paelub. Näiteks on olemas ka Straussi ja Offenbachi ühingu, aga need pole kaugeltki nii rohkearvulised. Wagneri ühingu suure liikmeskonna juures on tore see, et seal leidub mitmeid väga meeldivaid

inimesi, kellega tekib vaimne partnerlus.

Mitu liiget on praegu Eesti Wagneri Ühingu?

Võin julgelt öelda: kakskümmend!

Kui palju teil noori liikmeid on?

Ma arvan, et meie oma umbes neljakümne-aastaste seltskonnaga moodustame Wagneri Ühingu n-õ noorteseksiooni. Meie keskmine vanus on allühingutes kindlasti üks madalamaid. Eesti Wagneri Ühingu ongi välja kasvanud põhiliselt endistest stipendiaatidest, kes on ühingu stipendiumiga "Bayreuther Festspiele" käinud. Stipendiaat saab olla kuni 35. eluaastani. Ma arvan, et kui ise Bayreuthis ära käia, annab see Wagneri ooperitest hoopis teise ettekujutuse. Mingit võltspaatost sel üritusel küljes pole, küll aga hakkab silma tegijatepoolne pühendumus ja maksimalism. Huvitav on juba see, kuidas politsei sulgeb mõnisada meetrit enne teatrit liikluse, vabatahtlikud näitavad heinamaal parkimiskohad kätte.

Wagneri Ühingu kõige õilsam ülesanne on siis Bayreuthi stipendiumifondi finantseerimine?

See on üks õilsamaid ülesandeid küll. Põhikirjades on ühingu eesmärk Wagneri isiku ja loominguga tundmisele kaasaaitamine maailmas, aga praktiliselt on tähtsaim ülesanne stipendiumifondi rahastamine, et igal aastal saaks 250 noort Bayreuthis ära käia. Raha tuleb põhimõtteliselt "oma taskust", annetustest ja liikmemaksudest, kuna see ühingu ei saa kuskilt mingisugust riiklikku või omavalitsuslikku toetust. Idaeurooplastele on seni erandina kinni makstud ka reisisukulud ja öömaja, muidu hõlmab stipendium kolme ("Sõrmuse" tsükli puhul nelja) etendust, samuti lõuna- ja õhtusööke, muuseumikülasku ja loenguid.

Wagneri-alased uurimused, mida maailmas üsna ohtrasti produtseeritakse, pole vist otseselt Wagneri Ühingu rida?

Keskne rida ta kindlasti ei ole, kuigi regulaarselt toimub ka seminare ja kohtumisi, kus lahatakse Wagneri loomingut mitmest aspektist. Eriti populaarne on seoste leidmine

Eesti Richard Wagneri Ühingu president Martti Raide on tõepoolest Wagnerile lähedal seisiv isik – pildil koos helilooja pojatütre Verena Laffrenz-Wagneriga.

FOTO ERAKOGUST

tänapäeva või tulevikuga, samuti omaaegse laiem kultuurisituatsiooni kaardistamine. Ühesõnaga, vaatluse all on need niidid, mis viivad Wagneri juurest maailma kultuuriloo kõige erinevamate ilminguteni. Kui kõigel on kõige seos, siis jõuame Wagnerini üllatavalt ruttu. Piltlikult öeldes: Wagneri ideede taust ja visioonidest lähtuvad arengud on emakee maa üpris tihedalt kookonisse mähkinud. Aga see kõik jääb ikka rohkem üksikettekannete tasandile, tõsiseid teadustöid ja monograafiaid kirjutatakse pigem ülikoolide juures. Selle ühingu eesmärk ei ole kindlasti teadustegevus, oma olemasoluga ta lihtsalt tõmbab Wagnerile tähelepanu. Kuigi ega mujal maailmas see nimi meeldetuletamist ei vaja, Wagneri teosed on pidevalt mängukavades. Meil on need asjad veidi teisiti. Ning liikmete peapub ta kindlasti võimalust kultuuriliseks eneseteostuseks.

Wagneri-uurija Carl Dahlhaus on öelnud, et Wagner, kes kirjutas peaaegu kõigest, ei ole oma muusika puhtpraktilistest või tehnilistest aspektidest (erinevalt ideoloogilistest/metafüüsilistest) kuigi palju kirjutanud. Ja ma olen mitmel poolt lugenud, et rohke Wagneri-kirjanduse hulgas on tegelikult suhteliselt vähe puhtalt muusika-alaseid uurimusi. Kas sulle on jäänud sama mulje?

Kõigepealt, eks Dahlhausi peab muidugi usaldama. (*Muigab.*) Mis praktilistesse või tehnilistesse küsimustesse puutub, siis oma teoste ettekandmise ja lavastusliku külje kohta on Wagner kirjutanud ju väga üksikasjalikke juhiseid. Aga see on tõesti tõsi, et puhtalt noodimaterjali kohta ei ole nii palju kirjutatud. Ma arvan, et kõik see, mis seondub Wagneri isikuga, tema ideoloogia ja poliitilised intriigid, on lihtsalt tunduvalt köitvam teema.

Milline hoiak valitseb Wagneri Ühingu kongressidel ja muudel kokkusaamistel Wagneri antisemitismis suhtes? Kas see vaikitakse maha või võetakse jutuks?

Ma ei ole sellest hoiakust päriselt aru saanud. Kindel on see, et juudiküsimust pole kongressidel (vähemalt viimasel ajal) kõva häälega lahatud. Aga ma ei tea ka nende inimeste sisemist meelestatust: kas see teema on ehk nende jaoks juba nii selgeks räägitud, et seda pole mõtet uuesti arutada, või siis kardetakse seda üles võtta, sest muidu võivad asjad veel liiga kihisema hakata, iga nurga tagant võib oponente ilmuda. Küll aga olen ma kuulnud ettekannet Wagneri muusika feministlikust käsitlemisest, sellest,

kuidas naise kuju peab olema lunastuse tooja. See arutelu läks lõpuks päris tuliseks. Kõneleja tõi näiteks ikka selliseid võitlevaid jõulisi naisi nagu Brünnhilde, esitades tema ülespoole tunglevate kolmkõladega juhtmotiivi. Siis aga tõusis saalis käsi, ja keegi tõi näiteks Brünnhilde armastuse teema kolmandast vaatusest, mis oli n-õ tüüpiline koduperenaise-muusika. Selle peale läks ettekandja pehmelt öeldes raevu.

Aga üldiselt kaldutakse pigem rääkima ikka turvalisematel teemadel.

... sellal kui Knesset on arvanud Wagneri ebasoovitavate heliloojate nimekirja. Sa rääkisid üht huvitavat lugu sellest, kuidas Iisraelis publik lahkus, kui lisapalaks mängiti Wagnerit.

See oli, jah, juudi dirigent Daniel Barenboim, kes hakkas Iisraelis lisapalaks "Tristani ja Isolde" avamängu mängima, mille peale kolmveerand kuulajaist lihtsalt lahkus. Mina arvan, et niisugune reaktsioon on liialdatud. Wagneri muusika tuleks teatud mõttes depolitiseerida. Nii palju aega on mööda läinud, need asjad on maailmas selgeks räägitud. Ja selge on ka see, et Wagneri muusika on suurem tema isikust, tema mõningate seisukohtade väiklusest, ning üldinimlik tasand on seal alati tugevalt esindatud. Tegelikult käib juudi soost dirigente Bayreuthis päris palju juhatamas, nii et paljud neist ei näe siin mingit probleemi. Teisest küljest võib ju aru saada ka nendest, kelle kollektiivseid kannatusi selline ideoloogia väga lähedalt puudutab.

Mida pakub eestlasele Wagner, kes on enda kohta öelnud *der deutscheste Mensch*? Kas eestlase mõtlemiseks on olemas Wagneri vastuvõtmiseks sobivad kanalid?

Neid kanaleid on kindlasti, kuigi mõned neist on ehk aja jooksul ummistunud. Aga meie taust on ju nii kirev ja keeruline, et juba ajalooliselt leiab seal ühiseid elemente. Ja kui võtta kas või Wagneri müütiline maailm, siis see kõik on tal Põhjalast pärit. Aga ka eesti vanemast mütoloogias on võimalik leida võrdkujusid nendele tegelastele, kes Wagneri ooperites ringi müdistavad. Nii et juba n-õ juurte tasandil leiaks kindlasti üht-teist ühist.

Ja muusika keel peaks ju olema teatud mõttes universaalne, kuigi ega Wagner ennast nii kergesti kätte ei anna. Ta nõuab ikkagi süvenemist ja püsivust, pikaajalise kuulamise harjumust. Wagneri muusika on justkui vastand praegu valitsevale meelsusele, et kõike tuleb inimesele serveerida lühikeste lõikudena, kergesti

mõistetavate efektsete lausetena, eeldades, et nad muust nagunii aru ei saa.

Wagneri ooperite puhul on raske mööda saada nende ideoloogilisest taustast. Kui palju on Wagnerit sinu meelest võimalik kuulata lihtsalt muusikana ja kui paljust jääb ilma see, kes ta süüeesid, mütoloogilisi süsteeme ja allegooriaid ei tunne?

Kahtlemata päris paljust. Üks asi on muidugi kuulata mõnd ava- või vahemängu, kus muusikaline materjal on esitatud suhteliselt kontsentreeritult. Aga ooperi puhul tervikuna on oluline teada, mis neid tegelasi ajendab, millised on loo põhilised mõjurid – see tingib ka muusikalise ülesehituse. Ilma tausta tundmata jääb kuulamiskogemus üsna puudulikuks. Wagneri muusikadraama on mitmekihiline ning ettevalmistuseta kuulaja nopib sealt ainult fragmente. Siis võib juba pigem soovitada Verdit – ilma irooniata, tema viisid on kvadraatsemad ja selgemad, üheselt mõistetavamad. Panevad kaasa laulma!

Mida kavatses edasi teha Eesti Wagneri Ühingu?

Wagnerit pole Eestis üle kahekümne aasta lavastatud, nii et üks eesmärk oleks see autor jälle lavale tuua. Samas tahaks arendada ka kultuurivaldkondadevahelist sidusust, viia Wagneri-alast diskussiooni muusikast väljapoole. Mul mõlgub mõttes ka noorte lauljate konkurss, mis võiks kava poolest olla väga laiaulatuslik, vanemast muusikast läbi klassika tänapäevani. Sellist pole meil aastaid olnud.

Kui sina peaksid kirjutama kooliprogrammi jaoks Wagnerit tutvustava peatüki, siis mida sa sinna kirjutaksid?

Selle üle peaks ikka hea mitu õhtut järele mõtlema. Kuidas niisugust vastuolulist kuju lasteni viia... Muusikat tuleks kindlasti kuulata. Aga võiks rääkida ka seda, et oli niisugune vend, kel olid omad visioonid, ja ta tõepoolest viis need täide. See on ääretult oluline. Mulle teeb ausalt öeldes muret üsna laialt levinud mõtelaad, mis toimib mingi süsteemi või tava poolt ette antud tingimuste raames, n-õ arvestab formaati. Seal puudub ju tõeline vabadus. Alati ei saa *a priori* arvestada oludega, otsida eeskujul minevikust või "lääne demokraatiast", vaja on vaadata ausalt endasse ning küsida oma tegelike vajaduste ja soovide järele – tulevikku mõjutavate otsuste puhul on see eriti oluline. Kui siht on selge ja vaim tugev, saavad asjad ka teoks. Ühesõnaga: *think big!* Mõnes mõttes on Wagneri lugu ju ka edu saavutamise lugu, mis võiks praeguses ajas popp olla.

Tants Mozarti õuel

KI WA
kunstnik

Festivalist "Radius 2" 2. ja 3. juunil, võrrelduna eelmise aasta sama festivaliga.

Austria vanimal nonkonformistlikule muusikale ja avangardelektroonikale pühendunud plaadifirmal Laton täitus hiljuti viieteistkümnes tegutsemisaasta. Tähtpäevale oli ajastatud ka paljutähenduslikult sibula pildiga kaunistatud kogumik-duubelplaadi ilmumine, kus pool esindatud artistidest on endise Ida-bloki riikide päritolu. Eestit esindas lisaks allkirjutanule veel Andres Lõo. Latoni boss on rahvusvaheliselt tuntud helikunstnik Franz Pomassl, kes esines heliinstallatsioonidega näiteks viimasel "Manifestal" ja hiljaaegu tegi hiigelsuure, kirikute kellamängu dekonstrueeriva installatsiooni Salzburgi linnaruumis. Koos venelannast kunstniku Anna Ceehiga on Pomassl asunud korraldama festivali "Radius", mis on pühendunud endise N Liidu maade elektroonilisele muusikale, heli ning seda toetavale videokunstile. Valiku printsiibiks allumaks konformismile ja n-õ tundmatute territooriumide vallutamine.

"Radius 1-e" puhul ei saa üle ega ümber veidrast kontekstist: festival toimus Austria vabastamise aastapäeval, Euroopa suurimas betoonpunkris, milliseid fašistlikud võõrväed Teise maailmasõja lõpu eel õhutõrje eesmärgil ümber Viini ehitasid. Tornid muide oma funktsiooni ei täitnud, kuna vaenlase lennukid nägid neid kaugelt ja igaks juhuks laskeulatuse ei tulnud. Endise Ida-bloki riikide elektroonika võimsad, vene hinge avarust väljendavad helid muutsid torni aga

mingi suure osalusinstallatsiooni taoliseks.

Oma Latoni firmamärgi all ilmunud kauamängivat esitles noor ukraina helilooja Katja Zavoloka. Vahemärkusena olgu öeldud, et hiljuti ilmus tal ka plaat koostöös Berliini e-poetessi AGF'iga, mida võib nimetada uueks tasemeks Euroopa eksperimentaalelektroonikas. Zavoloka muusika on struktuuraalsest vaatepunktist väga ebatavaline, kompositsiooniliselt ennustamatu ja isegi noriv. Ruumi vastuoludele on veelgi: soe atmosfäär ja IDM'ilikud helged meloodiad vahelduvad kõige ootamatumate helide ja võimsa müraga, laialipaiskuvad rütmid ukraina rahvamuusika elementidega. Kohati on raske uskuda, et seda kõike käsutab rütmimasina taga tagasihoidlikult nokitsev pisike punasesse riietunud tütarlaps.

Pärast seda, kui mu kaasmaalane Andres Lõo oli kõiki võimalikke nuppe põhja keerates pannud proovile publiku mürataluvuse, ilmusid oma masinatega lavale kaks vanemapoolset meesterahvast, Aleksei Borissov ja Pavel Jagun ehk duo F.R.U.I.T.S. Borissov teab kodupublik kui festivalil "Hea Us Heli" esinenud ja sel aastal siia uuesti tuleva folktroonika trio Volga juhti. Võimalik, et keegi mäletab ka veel aastal 1987 Linnahallis toimunud kontserti, kus Borissov esines oma grupiga Nochnoy Prospekt, mis oli Moskva elektroonilise *psycho rock*'i pioneer. Tema kaaslane Jaguni panus vene muusikasse, arvestades F.R.U.I.T.S-i muusika eksperimentaalset vaimu ja kompromissitust, on hoopis teistsugune; nimelt mängis mees aastaid Alla Pugatšova saateansambli trompetit, kirjutas lugusid ning produtseerib praegu töö korras mitmeid vene *top-10* hitte. Kontsert ja plaadiesitus "Radiusel" oli, pehmelt öeldes, unustamatu. Kaks härra Mooset (mäletate küll seda kruusiga tulnukat "Hukkunud Alpinisti hotellist"), aeg-ajalt venekeelseid tekste mikrofonis pomisemas ja masinatest veidrat kiiksuga elektrot välja kütmäs, hüplevad robo-rütmid *psycho, drone*'i ja *minimal*'i keskel.

Järgmisena esitles kurikuulsu vene neoakademistide koolkonna taustaga kunstnik Sergei Bugašev Afrika oma

raamatut-kunstiprojekti, mis sisuliselt oli dokumentatsioon tema kahekuisest viibimisest Krimmi psühhoneuroloogiahaiglas. Järgnes tema videoteosele "Stalker 3" sekundeeriv laiv, mis oli järjekordselt midagi väga erilist. Abstraktsete helimaastike taustal mängis keegi anonüümseks jäänud, hullu vene pühamehe välimusega tüüp läbi efektiblokkide siberi päritoluga instrumente ja sitarit. Tulemuses oli taigate avarust, salapära ja vabaduseiha; umbes selline muusika võiks mängida Stalkeri tsoonis.

Õhtu lõpetas kaugeim külaline, Vladivostokist pärit Park Modern. Tegemine on järjekorde kurioosumiga. Projekti taga on Jevgeni Beresnev, kes on suurepäraselt osanud ühendada muusikukutsumuse oma kafkaliku tööga Kaug-Ida raudtee koordinaatorina. Ta lindistab nimelt raudtee industriaalseid *sound*'e ning paneb neist midi-manipulatsioonide abil kokku kohmakalt hüplevat ja üle mõistuse rokkivat muusikat, mille stiilnime pole veel keegi välja mõelnud. Neokonkreetne muusikamehaanika? Meie artistidest võiks teda huumori, maneeride ja kordumatu käekirja poolest võrrelda Rainer Jancisega.

"Radius 2-e" laiem kontekst oli Mozarti 250. sünniaastapäeva pidustused Salzburgis, kitsam suur nüüdisaegse kunsti festival "Kontracom 06". Midagi rohkem anti-mozartlikku kui "Radius" oleks ilmselt küll raske olnud välja mõelda. Lisaks eespool nimetatud artistidele astusid veel üles Mombus Murmanskist, ADD Petrozavodskist, Tonki Volos Kemorovost ja Infra Red Army Harkovist, keda ühendab polaarõõde kaamose varjus produtseeritav salapärane helikeel. Eraldi märkimist väärib leedu muusik Benzo, kelle omalaadse muusika koostisosadeks on nii ise valmistatud kui ka retrodeleilised nõukogudeaegsed trummimasinad ja süntesaatorid. Teistest artistidest erinesid tugevalt kaks eesti esinejat, müra-*loop*'idest üsnagi lineaarseid struktuure tootev Andres Lõo ning optimistlik robo-punk akt Olematute Bändide Festival.

Müra-*loop*'idest üsnagi lineaarseid struktuure loov Andres Lõo oli üks festivali "Radius 2" külalisi.

FOTO ERAKOGUST

Brüsseli peaväljakud suureks rahvapeoks muutnud jazzimaraton andis põhjaliku ülevaate tänapäeva Belgia kahjuks küllaltki üksluisest jazzielust.

MODULATSIOON

Tänavune Brüsseli Jazzimaraton jäi traditsioonidele truuks

URMO KOHV
vabakutseline

Vaheldumisi äikesetormis ja jahedas päikesepaistes kulgenud Brüsseli XI Jazzimaraton tõi hoolimata belglaste harjumatult madalast õhutemperatuurist kokku kümneid tuhandeid muusikahuvilisi. Kindlasti mängis rolli ka asjaolu, et kõik kolmel päeval toimunud kontserdid olid külastajatele tasuta. Siiski ei suutnud suurepärase korraldus, publikusõbralikkus

ning stiililine ja vormiline kirevus täielikult varjata ürituse mõneti ühekülgselt jäänud sisu.

Maikuu kolmandal nädalavahetusel Brüsseli peaväljakud ning paljud kesklinna klubid, kohvikud ja hotellid üheks suureks rahvapeoks muutunud festival andis põhjaliku ülevaate tänapäeva Belgia jazzielust. Maratonil osales 400 valdavalt

kohalikku muusikut, kes ühtekokku andsid 125 tasuta kontserti. Külastajaid oli kohale saanud kogu Euroopast ja korraldajate kinnitusel isegi Jaapanist. Tuginedes mullu esmakordselt tasuta korraldatud juubeliürituse suurele populaarsusele, otsustasid korraldajad ka tänavuse festivali publikule selle rahakotti kergendamata kättesaadavaks teha. Korraldajate

hoolsast tööst andsid aimu põhjalikult ja täpselt koostatud voldik Brüsseli kesklinna kaardiga, kus olid arusaadavalt ja viljeldava stiili järgi rühmitatud ära toodud esinemiskohad, ning üksteisest kaugel asuvate kontserdipaikade vahel sõitma pandud tiheda graafikuga tasuta bussiliin. Mittermel pool vabaõhuhüritustel oli lisaks muusika nautimisele võimalik tasuta degusteerida ka Provence'i veine ning Belgia prantsuskeelse piirkonna Wallonie juuste. Päeval vaid veidi üle kümne plusskraadi kerkinud õhutemperatuur, paaritunniste vahedega kärgatavad äikesetormid ning vinget tuult vabaõhukontsertide küllastajaid ega esinejaid suuremat ei häirinud.

Klubides ja kohvikutes esinejad olid jagatud viide blokki: moodne jazz, traditsiooniline jazz, funky-world-jazz, blues-rock ja latino. Suure küllastajate arvuga vabaõhukontsertidel seda liigitust ei tehtud, ilmselt seepärast, et just seal astusid üles Belgia tuntumad ja populaarsemad muusikud. Uute ja põnevate elamuste otsingul eelistasin võimalusel kuulata just moodsa jazzi kollektiive ja üksikesinejaid. Professionaalset ja kahtlemata korraldajal tehnilisel tasemel esitatud muusikat jagus tõepoolest igasse vabaõhu esinemispaika (keskmiselt astus ühes kohas õhtu jooksul üles kolm esinejat). Ehkki väliselt ja kohati ka nüanssides erinevad, ühendasid enamikku neist üleliia traditsioonidest lähtuvad ja sageli tühjavoitu sisuelemendid, äraproovitud kõlapilt ja sarnane repertuaarivalik. Seetõttu jäi festivalist tervikuna tooni andma mingi üldine tasalülitatus, kramplik kahe jalaga maas olek ja vähene lennukus. Pürgimuslikke kirkastavaid momente, julgeid lahtihüppeid ja harmoonilist vabameelsust esinejate seas peaaegu ei kohanud. Triod, kvartetid, kvintetid; akustilised, poolelektrilised, elektrilised – kõik ühtlaselt silutud ja pehmelt ümarad; nukid, nurgad ja mustrid korrektselt maha kratsitud.

Vähegi intrigeerivat vaheldust pakkus paar valdavalt noore liikmeskonnaga kollektiivi. Seda küll rohkem ideeliste püüdluste, mitte tulemuse poolest. Näiteks vabaõhulaval üles astunud Qu4tre, kelle esinemises võis aimata põhjamaisele jazzile omast metafüüsikat, kuid ka lahjavõitu kõlapilti, või klubides kuulnud Spacelab, kes üritas aeg-ajalt pingeliselt ja fredfrithilikult mediteerida, paistes silma korraliku puhkpillisektsiooniga, kuid ka võrdlemisi mõttetult külalislauljatariga kaasamisega, ning DJ Reedo National Orchestra, kes

kohati päris edukalt world-jazz'i teljel liikudes kasutas siiski liiga palju staatilist rütmimaterjali.

Vanadest tegijatest jättis parima mulje pühapäeval Grand'Place'il esinenud trummar Chris Jorise kvartett, sedapuhku just hea tehnilise taseme poolest. Silma paistis nii ansamblijuhi virtuoosus erinevatel löökriistadel kui ka grupi karismaatiline klarneti- ja saksofonimängija Pierre Vaiana. Tegemist on staažika kollektiiviga, kes salvestanud ridamisi plaate ja teinud koostööprojekte maailmamuusikutega. Belgia jazzituntumatest nimedest astusid seekordsel maratonil üles veel No Vibrato, pianistide Casimir Liberski ja Mike Del Ferro triod (viimane esines koos hollandi flöödimängija Thys Van Leeriga), vibrafonimängija Pascal Schumacheri kvartett, kitarrist Peter Hertmani kvintett ja Pirotoni-Houbeni bänd Phinc. Viimane, mida juhivad kitarrist Jacques Piroton ja flöödi- ning saksofonimängija Steve Houben, on omapärane selle poolest, et erinevalt Belgia jazzis peaaegu kohustuslikust instrumendist klaverist kasutab see kollektiiv akordioni. Oma kontserti tulise *fusion*-palaga võrdlemisi lootustandvalt alustanud, läksid needki muusikud sarnaselt enamiku esinejatega peagi üle läägevõitu ballaadide ja ilmetute jazzistandardite ettekandmisele.

Eestlased jazzimaratonil

“Tere, astuge kindlasti edasi, meil on täna väga hea bänd,” julgustas siinkirjutajat Brüsseli kuulsaima ja kalleima jazziklubi Music Village personali hulka kuuluv näitsik. Pühapäeva õhtul esines seal ühena festivali vähestest välisesinejatest Villu Veski kvartett. “Pool kontserti on küll juba läbi, kuid nad teevad vähemalt kaks setti veel ning me võime teid nüüd juba poole hinnaga sisse lasta,” muretses tüdruk, et äkki jätab klient end puhta rumaluse tõttu heast võimalusest ilma. See eliitklubi võttis nimelt ainukese kohana ka jazzimaratoni raames sissepääsu eest raha, ehkki alandas tavapärasest piletihinda ligi poole võrra. Olles Villu Veski ja tema bändi liikmete esinemisest eelmisel päeval Sabloni platsil osa saanud, tahtsin kindlasti vaadata ka nende klubiesinemist. Paraku oli saal nii puupüsti täis, et vabast istekohast polnud mõtet unistadagi. Kohapeal nähtu ja eelmisel päeval kogetu põhjal võis otsustada, et eestlaste jazz võeti kohalikule publikule omaselt soojalt ja imestuseta vastu. Ka ei erinenud see märkimisväärselt

festivali üldisest tasemest, olles traditsioonisõbralik, tehniliselt heal tasemel ja mittepretensioonikas. Seetõttu kujunes siinkirjutajale meeldejäävaimaks Villu Veski trio ja Vox Clamantise ühiskontsert sarjast “Kohtumised”.

Wolubilise kontserdisaalis 21. mail toimunud etteaste kujunes üle ootuste populaarseks. Silma järgi vähemalt viissada inimest mahutav saal oli kuulajatest tulvil ning vähemalt sada neist saadeti istekohtade puudumise pärast uksele lihtsalt tagasi. Ehkki suure osa publikust moodustasid Brüsselis alaliselt elavad või resideerivad eestlased, osutusid seekord alusetuks korraldajate kartused, et jazzit ja gregooriuse laulu ja varajase mitmehäälsuse kohtumine kontserdilaval Belgia publikus võõristust äratab. Kontsert ise mõõdus algusest lõpuni protsessiooni meenutavas, väljapeetult hingestatud meeleolus, mis kiiresti kandus ka publikuni. Üheks vaieldamatuks kulminatsiooniks kujunes Kadri Hundi esitatud eesti vaimulik rahvalaul ja sellele järgnenud Taavo Remmeli võrratu meditatsioon kontrabassil. Peamiselt kulgesidki esitatud muusika vokaalne ja instrumentaalne osa vaheldudes ja teineteist täiendades, kuid paar korda kohtuti ka meeldivalt soojas embuses. Vox Clamantis esines oma tuntuud headuses ning Villu Veski kollektiiv andis siin ilmselt oma parima Brüsseli-kontserdi. Meeldiva vaheldusena nende kvartetiesinemiste lei sai aeg-ajalt jälle kuulda kõrgustesse püüdlavat kirkast saksofoni ning Brian Melvini toimekat ja pühendunud sahistamist löökriistade taga.

Kahjuks kuulud pärast kontserdi lõppu, mille jooksul esinejad kaks korda lavale tagasi plaksutati, siit-sealt repliike, mis otsisid vastust küsimusele, kust riigist äsja nähtud esinejad ikkagi pärit olid. Sissepääsupilet sisaldas kahetsusväärselt vähe infot esinejate kodumaa kohta, viidates nimede ja žanrite üleslugemise järel väga peenikeses kirjas üksnes koostööle Eesti Kultuuriministeeriumiga. Jagamiseks mõeldud põhjalikuma teabega flaierite pakk seisis aga peaaegu puutumata garderoobi letil, kuhu aastaajale omaselt oli asja vaid vähestel kontserdiküllastajatel.

Värskete ideede nappus

Tallinna vaevaliselt hingitsevat jazzielu Brüsseliga kõrvutades tundub, nagu võrdleksid keldrit ooperiteatriga. Tallinna ainus jazziklubi asubki suitsuses ja kehvakõlalises keldris. Siiski võib teinekord

keldris isegi huvitavamad ja elujõulisemat muusikat kuulda kui uhkes ooperimajas. Mingil moel peab see paika ka Brüsseli ja sealtkaudu kogu Belgia jazzilmas. Olgugi intensiivne ja reibas, tulvil professionaalset muusikuid ja mitte vähem asjatundlikke kuulajaid-nautijaid, puudub siinses jazziruumis ometi see miski, mis teeb muusikast tõeliselt nauditava kunsti. Ja kui pärast põhjalikku vaatlust sügavalt juurdlema hakata, tundub, et ideede ja loomingulise julguse jaoks on see ruum ehk liiga kitsas.

Võttes ette juba eespool mainitud Brüsseli populaarseima jazziklubi Music Village repertuaari, leiab sealt peaaegu eranditult üksnes vana kooli muusikuid, hulgaliselt äraleierdatud standardeid, lihtlabast kohvikujazzi, tavalist latiino- ja mustlasmuusikat. Siiski kohtab väiksema külastatavusega nädalapäevadel aeg-ajalt ka noorte kollektiive (tavapärase ligi 20-eurone pilet on siis poole odavam), kuid needki on valitud nõnda, et nad klubi tavajoonest palju ei erineks.

Traditsioonid on belglaste seas pühad, nagu ka perekond ja kõik sellesse puutuv. On tunda, et see mõjutab ka siin tehtavat muusikat, mis paljuski on ühiskonna peegel. Kord juba valitud rajalt naljalt kõrvale ei astuta. Ja kui leidubki uljaspäid, kes muusikaelus paika loksunud ja kivistunud piire loomingulise meisli ning haamriga avaramaks ja kunstipärasemaks tahuda proovivad, katsutakse sellised "äärmuslased" üldjuhul ka ühiskondliku püüine ääremaadele paigutada. Sealt pole neid paraku kerge avastada ning kõige jonnakamalt otsivate muusikasõprade huviorbiiti jõuab üksnes see, kes suudab kitsastes oludes piisavalt kaua vastu pidada. Belgias on seda (küll mitte jazziruumis) suutnud näiteks seitsmekümnendate lõpul ja kaheksakümnendate algul alustanud grupid Univers Zero ja Present ning ligi viieteist aastat tegutsenud CroMagnon. Kaks esimesena mainitud annavad aastas heal juhul ehk üks-kaks kontserti, kuid mitte just megatiraažides tehtud heliplaate on veerandsajandi jooksul siiski omajagu kogunenud ja tänavugi tulemas.

Vesteldes nii kohalike artistide kui ka Eestist saabunud esinejatega, jääb siinses (jazz)muusikabisisest mulje, et mis tahes tulevikku vaatavad ja julgelt eksperimenteerivad projektid ei ole soositud. Pigem üritatakse neid vältida. Parem on, kui maksujõulise publiku väljakujunenud maitset millegagi ei ehmata. Ning lõppude

Villu Veski ja tema bändi (vasakul Taavo Remmel, paremal Brian Melvin) heal tasemel, traditsioonisõbralik ja mittepretensioonikas esinemine teenis sooja vastuvõtu.

FOTOD URMO KOHV

lõpuks on ju tähtsaim päevaküsimus see, kuhu õhtust sööma minna. Eesti- või Läti-taolises varakapitalistlikus väikeriigis usuks sellist juttu paratamatult, Euroopa Liidu pealinnas kõlab see aga äärmiselt võõrastavalt. Tahaks küsida, kas tõesti on euroopalikke väärtusi kandvas ning sotsiaalsfääri tähtsustavas ühiskonnas loomingulise mõtte areng takerdunud? Miks jääb see mulje ka muusikaelu nendest sfääridest, kuhu riik või kohalik omavalitsus öla alla paneb? Peitub põhjus heaoluühiskonna mõttelaiskuses ja mugavuses? Miks napib kohalikus muusikaelus uute ja värskete tuulte energia ammutamiseks generaatoreid? Või pole neid uusi ja värskede tuuligi enam kuigi palju?

Ehk on kõik seletatav Belgia elanikkonna pöördumatu vananemisega? Tõsi on, et keskmine jazzikuulaja on siin keskeas või üle selle, noored, kelle seas annavad üha rohkem tooni Mustalt Mandrilt pärit immigrandide järeltulijad, on aga võlutud (rikutud?) räpist, hip-hopist ja nende derivaatidest. Mõningaid viimaste baasil moodustatud võrdlemisi muusikavaenulikke segusid on tänapäeval millegipärast ka jazziks nimetama hakatud.

Ka klassikalise muusika saalides

valitseb suures osas samasugune olukord nagu jazziklubides. Konkurentsitult soosituimad on vanad, äraproovitud ning mitu põlvkonda kiitust pälvinud heliloojad, barokiajastu tuntumad tegijad ja Viini klassikud. Aga nüüdisaegsed, veel elavad klassikud: Bryars, Reich, Glass, Kantšeli? Elitaarsemates muusikapoodides nende plaate küll leiab, kuid Brüsseli arvukates kontserdimajades mängitakse mõnda neist ehk korra poole aasta jooksul.

Tulles tagasi Belgia jazzielu sisulise üksluisuse juurde, peab "lohutuseks" mainima sedagi, et naaberriigis Hollandis või Prantsusmaal nagu ka enamikus Euroopa riikides pole jazziga lugu sugugi roosilisem (erandiks ehk Põhjamaad). Värsked ja originaalseid tegijaid ei paista just palju peale tulevat ning need valdavalt seitsmekümnendatesse ulatuvate juurtega muusikud, kes avangardile, eksperimenteeri mislustile ja uute horisontide otsingule veel teed valgustavad, ei jaksa oma tungalt enam kaua kanda. Nii ei suutnud ka Brüsseli XI Jazzimaraton kummutada üht varalähkunud geenius Frank Zappa juba kolmkümmend aastat tagasi sõnastatud mõtet: "Jazz pole surnud, ta üksnes lõhnab pisut imelikult."

Muusika on oma mõtete väljendus

ESTER EGGERT

"Jazzkaare" ajakirjanik

8. ja 9. juunil toimus Saue neljas rahvusvaheline noorte džässifestival "Visioon". Esinesid noortebändid ja professionaalid Eestist, Lätist, Soomest, Taanist ja USAst. Festivali peakülaliseks oli Eric Marienthal International Band. Neljapäeval, 8. juunil esines Saue maailma tippsaksofonistide hulka kuuluv Eric Marienthal.

Maailmas on tohutult palju saksofonimängijaid. Mis teeb teid eriliseks?

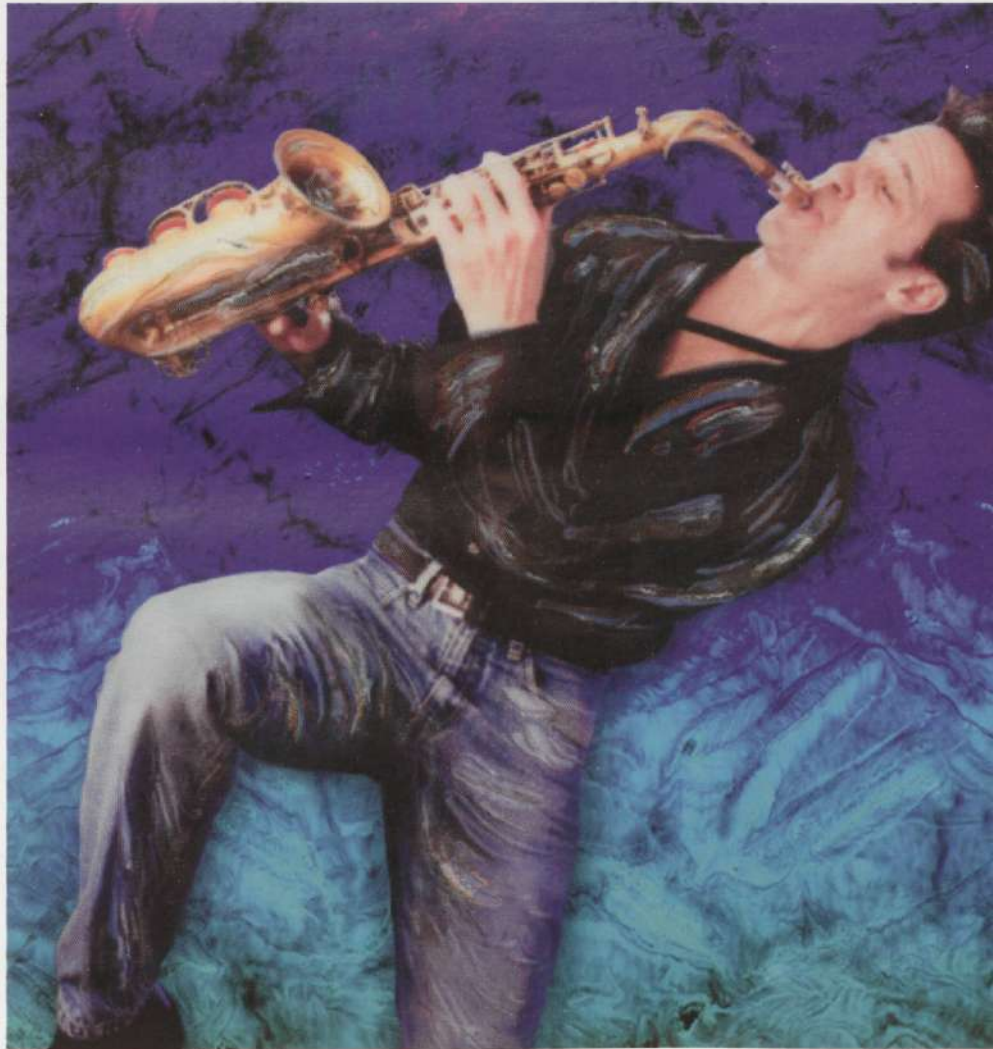
Eric Marienthal: Ma ei arva, et ma mingil põhjusel eriline oleksin. Nagu ei leidu maailmas kahte sarnast inimest, on iga muusik omal moel unikaalne. Sina mõtled nagu tahad, oled isiksus. Mina mõtlen teisiti ja olen samuti isiksus. Muusika on lihtsalt oma mõtete väljendus. On vaja vaeva näha ja oma pilliga tutvuda, et suuta sellel midagi väljendada. Harjutamine on raske töö, mille palgaks ongi võime muuta end eriliseks.

Kas teie mängus on midagi erinevat, kui esinete kahesaja või kahe tuhande inimese ees?

Ma tahaksin öelda ei, aga tuleb öelda jah. Kui mängid suuremale publikule, peab sellega ka arvestama. Väiksem publik on intiimsem. Ka inimestega rääkides on alati lihtsam rääkida paariga kui suure hulga. Mõte peitub selles, et kui mängida suuremale publikule, peab olema lõdvestunud kui väiksema publiku puhul. Pead suutma suures hulgas tekitada tunde, et nad on väike hulk inimesi. Selle saavutamine ei ole sugugi lihtne ja vaid kõige suuremad muusikud suudavad seda.

Kas mängimine Chick Corea Electric Bandis oli teie karjääri tipphetk?

Jah, edasi on kõik allamäge läinud... viimased kakskümmend aastat. Chick Corea bändis mängimine on loomulikult väga tähtis osa minu muusikalisest karjäärist. Tegelikult tegutseb koosseis veel praegugi. Mängisime novembris New Yorgis ja rääkisime ka tulevikuplaanidest. Bänd on juba kakskümmend üks aastat koos tegutsenud, oleme nagu üks suur õnnelik

Harjutades ja oma pilli üha paremini tundes võimegi muuta end eriliseks, ütleb Eric Marienthal.

pere... Tuleb tunnistada, et minu karjääris ei ole selliseid kõrghetki rohkem olnud.

Mida te arvate Chick Corea viimasest albumist "The Ultimate Adventure"?

Ma armastan seda. Armastan kõiki Chicki plaate. Ta pöördus tagasi ja võttis ühendust paljude muusikutega, kellega oli varem koos töötanud, nagu Hubert Laws, Steve Gadd...

kõik fantastilised inimesed. Julgen öelda, et ilmselt hakkas ta plaadiga tööd tegema Touchstone'i tarbeks, kuid idee arenedes tahtis kaasata palju erinevaid muusikuid.

Millised on teie suhted klassikalise muusikaga?

Klassikalise muusikaga puutun kokku iga päev, sest mängin harjutades väga palju

etüüde, Marcel Mule'i ja teiste looming on minu saatjaks. Saksofon ei ole ju õigupoolest tavapärasesse orkestrisse kuuluv pill. Järelikult on klassikalise muusika mängimine selle instrumendiga üsna piiratud. Michael Kayman kirjutas küll ühe kontserdi, mille esitasin koos riikliku sümfooniaorkestriga kaks aastat tagasi. Tegelikult oli see mõeldud David Sanbornile, nii et tegemist ei ole täiesti klassikalise loominguga. Teos on vägagi seotud filmistsenaariumiga ja võib ehk osutada vahepeal veidi igavaks. Aga klassikaline muusika huvitab mind muidu väga ja tahaksin seda rohkem tundma õppida, sest kõik muusikastiilid on omavahel seotud. Džäss on mitmete stiilide sulam ja klassikaline muusika on kindlasti üks osa sellest. Oluline on tunda erinevaid vaatenurki muusikas ja samas neid nautida.

Kas teie muusikaline käekiri oleks mingil määral erinev, kui oleksite Berklee lõpetanud?

Ma ei tea, sest ma ei lõpetanud seda. Arvan, et koolis käimine on väga oluline. Ausalt öeldes tuln mina sealt ära ainult sellepärast, et raha sai otsa. Raha jätkus kaheks aastaks ja pärast seda ei olnud mul valikut. Kindlasti oleks mu muusikaline käekiri nüüd teistsugune. Mina aga läksin tagasi Californiasse ning otsustasin teha rasket tööd ja näha palju vaeva. Edasi õppisin omal käel ja arvan, et sain päris hästi hakkama.

Kas on oluline hoida oma looming lihtsana, et see enamikule publikust meeldiks?

Kui peaksin andma ühesõnalise vastuse, ütleksin ei. Arvan tõesti, et inimesed kirjutavad ja esitavad muusikat erinevatel põhjustel. Mõnel puhul ei ole artisti loomingul midagi pistmist kuulajaga. Tegemist on eneseväljendusega nagu maalijate puhulgi. Osa kunstnikke maalib mõttega, teised aga väljendavad lihtsalt seda, mis nende hingest peitub. Hea, kui kellelegi meeldib, kui aga ei meeldi, siis pole ka hullu. Mulle isiklikult on küll sümpaatsem, kui inimesed ikka tahavad minu mängu kuulata. Samas ei hakka ma midagi sellepärast lihtsamaks tegema. Kui hakkad meelega lihtsamini mängima, alahindad tahes-tahtmata publikut.

Teie koosseisus siin mängisid ka kaks eesti muusikut. Kas sellise spontaanselt kokku pandud rivistusega on lihtne mängida? Üldiselt on raske öelda... Tuleb küll tunnistada, et see pakub vaheldust ja on lõbus. Nii saab uusi ja intrigeerivaid

persoone tundma õppida. Muusikaliselt võib aga juhtuda, et mõned inimesed ei tee nii head koostööd kui teised ja võivad paljugi ära rikkuda. Peab aga ütleva, et Mihkel Mälgand ja Raun Juurikas olid laval fantastilised, nendega oli lust koostööd teha. Mehed olid enne meie siia jõudmist palju vaeva näinud. Mina, Krzysztof Zawadzki ja Dean Brown oleme sellise suurepärase koostöövõimaluse eest väga tänulikud.

Mida te arvate sellistest väikestest noorte džässifestivalidest?

Arvan, et need on fantastilised üritused. Suurt rõhku pannakse traditsioonilisele haridusele, kuid noored inimesed vajavad eneseväljendusvõimalusi. Surutakse peale vajadust suure karjääri järele ja noorel inimesel ei jää võimalust unistada. Aga see, mida ma nägin sellel festivalil, teeb mind õnnelikuks, sest laste ja neid toetavate vanemate vaev on ära tasunud. Neil on unistus, mida nad tahavad ka täide viia. Festivali koht oli ilus väikelinn ja organisatoorsest küljest kõik ideaalselt paigas.

Suure nime varjus oli laval veel teinegi tähelepanu vääri mees, kitarrist Dean Brown. Kontserdijärgsel hommikul avaldas Brown mõtteid muusikast ja elust üldiselt.

Miks mängite just kitarril, aga mitte näiteks trombooni?

Dean Brown: Tõepoolest... tromboon on ju huvitav pill. Mu ema oli džässmuusik, aga mina hoidsin lapsena muusikast kaugele. Loomulikult kuulsin seda kodus siiski palju ja eks vähehaaval avaldas see mõju. Emal oli arranžeerijast sõber, kes mängis ka kitarril. Mulle meeldis ta küll rohkem inimese kui muusikuna, aga hingepõhjas mõistsin, et tegemist on ikkagi kitarristiga. Nii juhtus, et pill hakkas seonduma inimesega. Siis, ausalt öeldes, kuulsin ma Jimi Hendrixit ja seejärel otsustasin, et selliseks persooniks tahan ka mina kunagi saada.

Mis on teie muusikat kõige rohkem mõjutanud?

Ümberringi toimuvad sündmused, hangitavad kogemused. Kõige rohkem siiski kuuekümmendad aastad. Olin tollal 13-aastane ja esinesin. Minu jaoks täiesti uskumatuteks aastateks kujunesid aastad 1969 ja 1970... nii palju oli suurepäraseid ning uusi asju, mida avastada.

Kas teie "tantsuline liikumine" laval on iga kontserdi kohustuslik osa?

Huvitav jah, sest kui enamik inimesi minust mõtleb, meenub neile just mu kehaline liikumine. Aga tegelikult on asi niimoodi, et mängin nii ka oma toas üksi olles. Ma ei pea ennast esinejaks. Selline käitumine aitab lihtsalt emotsioone välja elada. Tean, et võõrad inimesed arvavad, et käitun nii selleks, et püüda publiku tähelepanu, aga kinnitan, et nii see ei ole.

On teie karjääri tipp hetk juba möödunud või veel tulemas?

Huvitav küsimus viiekümneaastasele mehele... Arvan, et muusikud ja eriti džässmuusikud on õnnega koos, et ei pea sellise asja pärast muretsema. Võib-olla populaarsuse mõttes küll, aga rääkides loomeprotsessist – kõik lihtsalt areneb pidevalt, muutub. Seega polegi ma sellel teemal kunagi eriti arutlenud. Arvan ja loodan, et olen ikka arenemisvõimeline ja üht-teist elus on veel ees.

Kuidas džässil Ühendriikides läheb?

Mitte sugugi hästi. Ma arvan, et meil Ühendriikides on liiga palju valikuvõimalusi. Tuhanded kaabeltelevisiooni kanalid, Nintendod, X-boxid. Väga palju erinevaid mõjutusi... Inimestel on iPodid ja nupulevajutusega muudetakse lugu. Ma arvan, et džäss vajab natuke imendumisaega. See on rohkem nagu hea vein. Kui tahad end täis juua, pole vahet, mida kurgust alla kallad, aga kui tahad saada kogemuse võrra rikkamaks, tuleb otsida ja maitsta. Ameerika inimesed ei viitsi midagi otsida, nad tahavad, et kõik ette kantaks.

Kas mainstream on halvustav sõna?

Ei, mitte seda. Aga minu jaoks on *mainstream* midagi, mis minule huvi ei paku. Muusika üldiselt, mitte ainult džäss, peaks peegeldama ajastut ja ma arvan, et *mainstream* džäss sündis teistsugusel ajal. Inimesed tantsisid siis teisiti. Ka popmuusika oli erinev. Järelikult ei ole tegemist halvustava sõnaga, aga mina lihtsalt ei huvitu sellest. Eelistan mängida, andes edasi tundeid ja vibratsioone sellest, mis toimub praegu ja mitte aastakümneid tagasi.

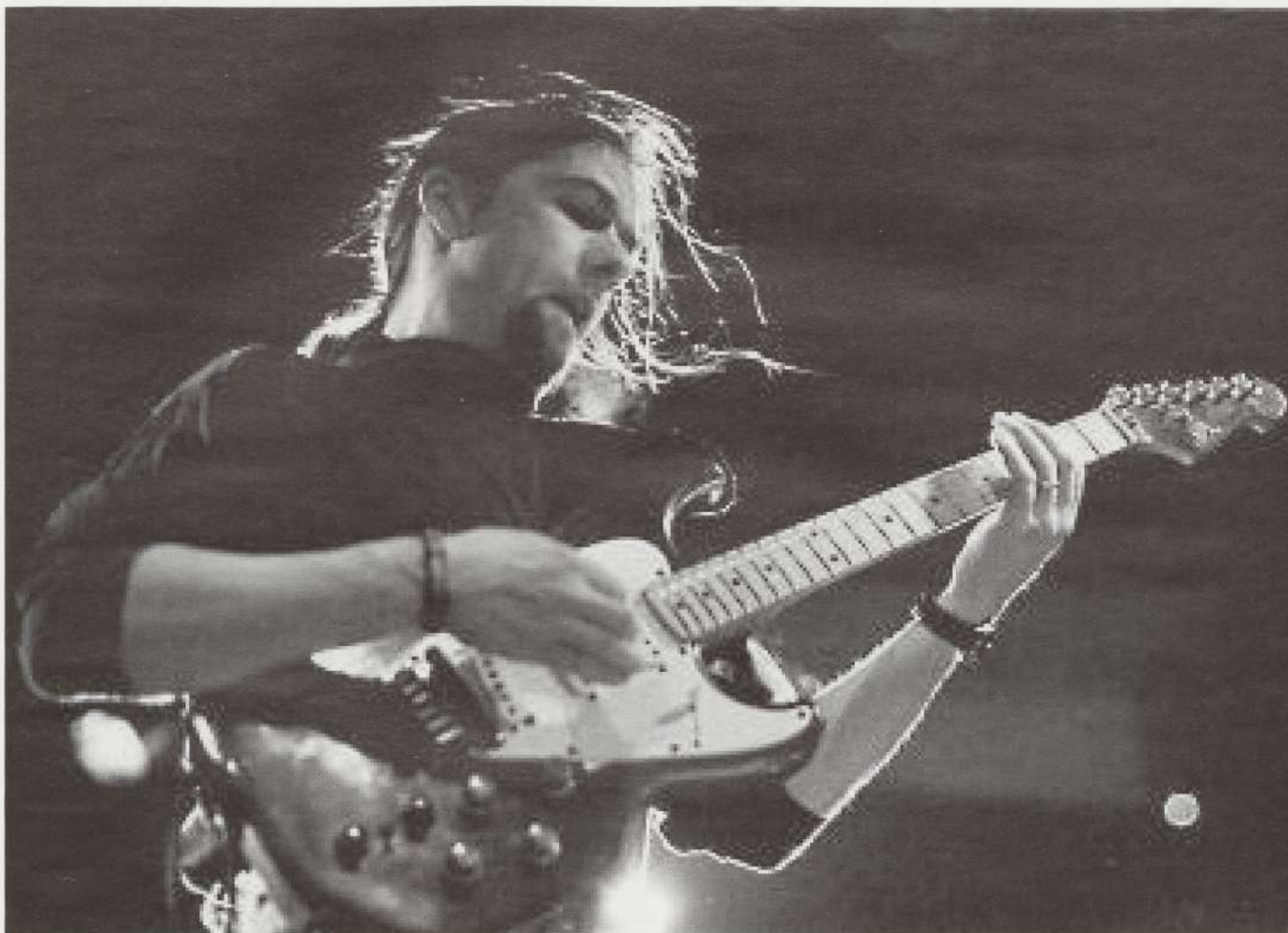
Kas džässil on tulevikus elulootust?

Arvatavasti mitte. Ütlen nii, sest mingi väike lootus peab siiski säilima. Hirmu tekitab see, et paljud suured nimed lahkuvad pidevalt meie hulgast. Muusikud, heliloojad...

Ja asemele ei tule kedagi?

Sellega on nagu lamba kloonimisega.

Omapärane kitarrist Dean Brown.

PRESSIFOTOD

Näeb sarnane välja, aga pole päris sama hea ja sureb kiiremini. Tegelikult mõned head noored muusikud ju ikka on, kuid võib-olla ei ole selle stiili nimi enam tulevikus džäss. Aastaid arvasin, et hip-hopist saab uus džäss, aga nüüd on järele jäänud ainult täielik jama. Ennustasin tõesti sellele suurt tulevikku ja see oligi suur... kuni mingi ajani. Täna on see, nagu kõik muugi, muutunud minu meelest mitte millekski, täiesti tühjaks kohaks. Lootust on ainult juhul, kui suudame tänaseid häid džässmuusikuid veenda õpetamist jätkama, sest nemad on võimelised avama noorte mõistust. Õpetama veenda on aga keeruline, sest džässmuusikud on sageli väga introvertsed isiksused.

Kas hea svingimisoskus on õpitav?

Jah. Kui inimene suudab tantsida, suudab ta ka svingida. Muidugi, kui tantsimisega

hakkama ei saa ja kehas rütmitaju puudub, võib raskeks minna. Tuleb süüsi tunnistada, et mõned inimesed svingivad paremini kui teised, ja seda ma seletada ei oska. Eks ma isegi võiksin alati paremini. Tänapäeval ei ole minu arvates svingimisoskus džäss- ja rütmimuusikas üldiselt enam nii oluline kui varem.

Kas absoluutne kuulmine on muusiku ameti juures hädavajalik?

Ei. Kõigil väga headel muusikutel, keda mina tean, on suhteline kuulmine. Nad kuulevad ühte nooti ja teavad siis kõige muu asukohta. Absoluutne kuulmine võib olla nii hea kui ka halb. Minul see puudub ja olen sunnitud kuulama suhteliselt. Absoluutse kuulumisega inimene teab nooti kohe, kui seda kuuleb, tal pole vajadust analüüsida. Absoluutne kuulmine on selles mõttes isegi kahjulik, et

inimese tähelepanu- ja analüüsivõime kipub nii aegamisi nõrgenema. Suhteline kuulmine on samas hädavajalik, aga treenitav. Pole tõsi, et osale inimestele on karu kõrva peale astunud.

Te teete Eestis ka mõned õpitoad. Mida te noortele muusikutele õpetate?

Meil ei ole eriti aega. Parim asi, mida jõuame teha, on anda edasi natuke enda kogemuspagasit ja lasta neil endil konkreetsemad küsimusi esitada. Arvan, et nii saame neile kõige rohkem kasulikud olla. Noortele on vaja suund kätte näidata, edasi saavad nad juba ise. Näiteks peaksid nad palju kuulama tänaste ja ka eilsete meistrite loomingut, sest muusika kuulamisest saadavat kogemust ei saa ükski õpituba asendada.

Müsteeriumil Laitse lossis 2002. aastal

Von Krahli teatris üritusel "Pühkedeelne Tallinn" 2001. aastal.

FOTOD PELLE KALMO

UVERTÜÜR

Pastacas – maavillane kosmopoliit

ERKKI LUUK

muusikakriitik

Pastacas on eesti muusikas sama vana tegija kui Kohvirecords või idm (*intelligent dance music*) – selline stiilnimi siis, kuigi selle alla lahterdud muusika ei pruugi olla eriti intelligentne ega ammugi mitte tantsitav, täpsemalt vt www.ishkur.com. See kõik – Pastacas, Kohvirecords, idm – ongi Eestis üks ja seesama, eesti idm'i ajalugu algas Kohvirecordsiga (mitte et seda varem poleks olnud, aga peale Out-Or'i on kõik varasemad artistid tänaseks ammu ununenud), ja Pastacas on alati olnud üks Kohvirecordsi peaesinejaid, kelle muusikasse

kuuluvad peale idm'i kindlasti veel jazz, folk, akustilised instrumendid ja eksperimendid – varasematel aegadel flööt, hiljem üha rohkem ka laul.

Ramo Teder ehk Pastacas on muusik ja kunstnik, kes liigub Eesti ning muu Euroopa ja Soome vahet, kus ta oma naise ja lapsega eelkõige elab. Poolteist aastat tagasi ilmus tema plaat "Tsaca Tsap", enne seda koos Barbariziga "Dehemardik Datis" ja 2001. aastal debüütplaat "Kõrvaklapid". Ramo plaatide nimed on enamasti tähendusrikkad ka tagurpidi lugedes. Kas sama kehtiks

ka tema muusikat tagurpidi kuulates, pole teada. Ilmselt siiski mitte, sest teda ennast (mälu järgi) tsiteerides: "Enamik eesti elektronmuusikat on tehtud nii, et piimapakk on visatud õhku ja vaadatud, mis juhtub. /---/ Minul on alati kõik täpselt välja arvestatud." Ja nii see tõepoolest on. Tagantjärele hinnates tuleb just sellest tema helikeele ja kompositsiooni ebatavaline tihedus. Vahel on isegi kerge hirm, et seal millelegi muule peale konstrueerituse enam ruumi ei jäägi. See viitab muidugi Ramo hoolikusele, enesekriitikale ja obsessiivsusele

– kõigile neile halbadele omadustele, mis iseloomustavad põhjalikke inimesi. Samas on Pastacas oma loominguga üks kõige kaugemale (nagu Postimehest lugeda võis, juba Jaapani kaubandusvõrku) välja jõudnud eesti elektronmuusikuid.

Räägi veidi sellest 12. mai üritusest, Monolake'i kontserdist, kus sa viimati esinesid.

Siinamaani ma oma esinemistest eriti hästi ei arva, sest need on siiski suuremalt osalt olnud taustadele pealemängimised, viimased *live*'id olen luuperiga teinud. See on küll tervikuna kuidagi palju mustem ja saundiliselt räpasem, aga esinemise mõttes on palju parem sedasi teha, sest siis mängin kogu kuuldava juppide kaupa kohapeal sisse, kuigi need lood kunagi sellisel kujul plaadile ei jõua. Aga üldiselt ma ikka esineja tüüp ei ole. Kunagi "kohvi" algusaegadel ma millegipärast põdesin sedasi laval seismist ja kahetsesin, et ei palganud enda asemele mõnda hea karismaga sõpra (näiteks Martin Nurme) lavale cd-pleieri ja sündi taha seisma.

Räägi oma kunstitegevusest praegu.

Mul on jäänud pisut hingele küll, et ma ei lõpetanud EKA magistrantuuri ära, sest seal oli mu teemaks just muusika ja kujutava kunsti koostöö. Tahtsin leida, mismoodi neid kahte valdkonda nii teoorias kui praktikas koos tööle võiks panna. Jõudsin küll selle ajaga paar saundi-installatsiooni moodi asja teha ja sellega ka väljaspool Eestit osalemas käia. Aga on nagu miskit veel, mida selles osas siiski teha tahaksin.

Kas plaad, turnee või muu selline on tulemas, ja millised on muidu plaanid muusika- ja kultuuririndel ning elus üldse.

Ei oska öelda, et mingeid plaane oleks, sest siinamaani on asjad, mis mu enda meelest on vähegi õnnestunud, täiesti ilma plaanita tehtud ja kõik, mida ma olen pikemalt planeerinud ja mõelnud, on olnud läbikukkumine.

Plaati plaaniks küll, aga nüüd kohe oma albumit ikka veel mitte, aga võib-olla kunagi hiljem. Ilmselt mingi *remix*'ide ja omade versioonide plaad tuleb enne, neid on nüüd mingi ports juba kogunenud. Tegin vahepeal neljale filmile ja kahele teatrietendusele muusika, nendest võiks ka kunagi albumi moodi asja kokku panna, aga kuidagi on tunne, et peab veel ootama. Väike turnee peaks ka sügisel tulema, ei taha veel reklaamimisega seda ära sõnada. Plaan oli minna koos Kago ja Jeyrope'iga Saksa

turneele väikestesse klubidesse ja võib-olla ka mõnda muusse riiki. Kuna kõik on pisut elektroonika ja folgi tegijad, siis peaksime kokku sobima. Jeyrope esines minuga mu eelmise Saksa minituuri ajal kahel korral ja tema *live*-esinemine on ikka väga hea, ta teeb just akustilise kitarri ja luuperitega ning laulab.

Kuidas kohv "keeb"?

Ma ei teagi, ma ise olen kohvijoomist püüdnud pidevalt lõpetada ja nüüd ongi ehk kõige suurem paus, üle poole aasta pole kohvi joonud. Aga muidu "kohvi" on plaatide välja andmisega samas seisis, sealt tuleb plaate sellises ühtlases rahulikus tempos; järgmine peaks olema Barbarizi album, mis minu teada on juba valmis, või siis iga hetk ilmumas.

Siis veel sellised asjad nagu sõnum, hoiak, stiil, esteetika (jätka ise) – mida sa muusikas/kunstis praegu primaarseks pead?

Mul puudub igasugune seda sorti väljaõeldav sotsiaalne või mis iganes verbaalne sõnum ja tegelikult mulle nii väga selge sõnumiga asjad enamasti ei meeldigi, rikub justkui asja ära. See on nagu umbrohi, mis kasvab nii kergesti igale poole, suvalistesse lausetesse sisse ja vahele. Kunagi arvasin, et ainuke asi, mis mul selgelt välja öelda on, on "ei vägivallale". Nüüd panen tähele, et sinna on siiski lisandunud ka pisut sellist kulutamist (tarbimis-)vastast hoiakut. Kuigi mul ei ole nii konkreetset sõna "tarbimine" vastu, sest näiteks muusikat kuulates ma ju ka tarbin seda, seepärast kulutamine on minu meelest palju täpsem seda iseloomustama. See mõju on kindlasti ka pisut nendelt tuttavatelt "rohelistelt" soomlastelt, keda siin tunnen. Siin on sellist kulutamist vastast hoiakut üldse rohkem kui Eestis, näiteks selliseid inimesi, kes põhimõtteliselt tööl ei käi ega midagi ei osta ja kasvatavad ise omad porgandid ja kapsad ja söövad siis ainult neid.

Mil määral sa oma muusikat ja kunsti lahtud või on see kõik sinu jaoks pigem "üks ja seesama" või hoopis harmooniline süntees teoste või elustiili tasandil?

Harmooniline süntees küll mitte, ma tahaksin vist küll, et see kuidagi nii oleks. Olen teatavate etappidega ja erinevatel ajajärkudel neid mõlemat teinud, umbes 2000–2005 oli kindlalt tugev muusika tegemise periood. Ma tunnen muusikat tehes rohkem, mismoodi ma peaksin tegema ja mida ära jätma; maalides seda ei tunne,

vähemalt mitte nii selgelt. Muusikas on kohe, kui ma mingi *sequencer*-programmiga tegutsema asun, pilt paksult noote täis, nii et siis ülejäänud aja lihtsalt aeglaselt kustutan neid üht-ja teistmoodi. Aga maalimisega on kuidagi kobam. Olen küll kogu aeg ka joonistanud, isegi esinemiste ajal teinud samades klubiruumides ühe-õhtu-näitusi oma pastakaga joonistatud pisikestest piltidest ja tihti sealsamas ka neid müünud ning ära kinkinud.

Traditsiooniline küsimus: lemmikud muusikas ja üldse kultuuris ja elus?

Muusikas on juba pikka aega olnud suuremad lemmikud Arvo Pärt, Johann Sebastian Bach, Nick Drake, Richard D. James, Squarepusher. Muidugi kuulan veel palju vanamuusikat ja jazzit. Lemmikuid on alati palju ja tuleb loomulikult kogu aeg juurde, sest olen vist üsna suur melomaan.

Elad sa veel Soomes, ja kas see jääbki nii või kuidas tundub?

Praegu tundub küll, et kogu perele on lihtsam siia jääda, sest mu naine on soomlane ja laps on meil ka passi järgi loomulikult soomlane. Suvel kolime oma majja ja seal on väike lasteaed kohe lähedal ja mul on siin nüüd suhteliselt hea töö olemas, mille pärast ei pea nii palju enam muretsema. Ma ise olen ikka siiani majanduslikult kuidagi väga ebaõnnestunud olnud.

Avalda oma abstraktsed, pühad ja/või suured eesmärgid, kui need on olemas või sobivad avaldamiseks.

Esimene mõte oli siin loetleda midagi dehumardi aastapäeva või rambo Eesti-esmalinastuse või pesumasina suunatudlede stiilis pühasid. Ütleme aga ausalt, sellised eesmärgid lihtsalt puuduvad, mulle lihtsalt meeldib niiviisi pooleldi mänguliselt, kuidagi nagu mõõdamises meeleoluga muusikat teha. Olen tähele pannud, et ka mu parimad joonistused ja maalid on tulnud sedasi, et olen lihtsalt kellegi teisega juturääkimise ja niisama sirceldamise käigus need teinud. Nagu siis, kui inimene räägib telefoniga ja samas sodib midagi kuhugi paberinurgale. Tegelikult räägid ju teise inimesega, aga mingi mõistuseväline osa sirceldab... Mõistus ikka rikub asja oma liigse vahelesegamisega ära. Kuidagi niiviisi just!

Õpetaja Aime Karm

PILLE TANILOO

pianist

Aime Karm (13. jaanuar 1923 – 22. veebruar 2006) oli kauaaegne Tartu Muusikakooli klaveripedagoog. Ta alustas klaveriõpinguid seitsmeaastaselt Rosalie Dietrichi juures ning läks edasi õppima Tartu Kõrgemasse Muusikakooli Adele Brosse klassi. Tallinna Riikliku Konservatooriumi lõpetas Aime Karm 1951. aastal Anna Klasi õpilasena. Aastatel 1961–1978 oli Aime Karm Tartu Muusikakooli klaveriosakonna juhataja. 1993.–2000. aastani töötas Aime Karm H. Elleri nimelise Tartu Muusikakooli Tabivere filiaalis. Ta on põhjalikult uurinud Tartu Muusikakooli ajalugu, kirjutanud artikleid ja pidanud ettekandeid Tartu Muusikakooli ja Tartu linna muusikaeluga seotud inimestest – Aleksandra Sarvest, Adele Brossest, Harald Laksbergist, Ernst von Knorrest ning Clara ja Robert Schumanni viibimisest Tartus.

Mai Toode, Aime Karmi klaveriklassi lõpetaja esimesest lennust, hilisem kolleeg muusikakoolis:

Tõenäoliselt olin ma tema jaoks väga oluline, kuna olin esimene õpilane. Ta oli tõesti nagu üks "turvaõpetaja" – alati olemas; õpetas, suunas. Tol ajal oli pisut teine arusaamine muusikast, võib-olla oli see seotud Aime hea sõbra Aleksandra Sarve mõjutustega. Programmid sisaldasid tohutult palju vene repertuaari, mida pidi siis suure hingega ja üliemotsionaalselt esitama. Tunnis oligi tihti nii, et õpetaja oli peaaegu et kõhuli klaveri peal, laulis kõva häälega kaasa ja püüdis mulle sisendada neid olematuid emotsioone. Üks miinushetk emotsionaalses esituses oli aga ükskord, kui mängisin Tšaikovski "Vene tantsu". Pakkusin üle, olin ise väga rahul. Siis tuleb minu armas õpetaja, lööb käsi kokku ja ütleb õnnetu näoga: "Mai, mis sa tegid?" Kui kõrvaga ei kuula ja mõistusega ei valitse, siis võib kaos tulla – see oli üks elu õppetunde.

Õpetaja mõju oli kindlasti see, et ta süstis pidevalt huvi muusika vastu. Ma ei kujutanud ette, et ma ei lähe edasi õppima, väga suur soov oli. Hiljem, kolleegidena, suhtlesime pidevalt. Vahel nimetasime teda muusikakooli südametunnistuseks. Tal olid need mured kõik hinge peal, mis koolis pahasti oli. Ta võis ka kolleegides pahameelt

Aime Karm 1951. aastal.

tekitada oma kriitikaga, aga kooli saatus oli tema jaoks väga tähtis.

Leelo Kõlar, õpingukaaslane konservatooriumi päevilt:

Kõige rohkem puutusin Aimega kokku 1947.–1950. aastani. Ta elas mõni aeg samas majas Kreutzwaldi tänaval, kus minagi, oli kaasüüriline. Seal oli üks vana ja häälest ära "pann", mille peal ta sageli harjutas. Suvel oli siis selline pilt, et aken oli lahti ja sealt kostis üsna hirmsaid helisid. Minu isa käis sealt ikka mööda ja küsis, kes seal kolmandal korrusel mängib. Ta oli sel ajal konservatooriumi dekaan ja kui ma ütlesin, et meie üliõpilane, siis saatis ta kohe klaverihäälestaja kohale.

Jalutasime väga palju koos ja arutasime igasuguseid puhtmuusikalisi ja pianistlikke probleeme, ja mitte ainult. Käisime ka koos kontsertidel ja arvestasime neid. Tollal olid konservatooriumi kontserdid puupüsti täis, mitte nii nagu praegu, kui magistrikontserdil on mõnikord kümme inimest. Aeg oli selline pärast sõda – inimestel oli suur näljaniisuguste ürituste järele.

Vahepeal kaotasime teineteist täiesti silmist. Mina sõitsin Venemaa avarustele, tema lõpetas konservatooriumi ja läks Tartusse tööle. Siis vahetasime ainult kirja teel mõtteid, mõnikord harva käisime

teeneteisel külas. Aga kõigest neist aegadest, mil oleme kokku puutunud, on minusse jäänud Aimest väga soojad tunded. Tema olek oli alati soe ja sügavuti minev, ükskõik mida ta mõtles või ütles. Mulle meeldis, kuidas ta asju nägi ja analüüsis. Ja ta kaitses oma seisukohti alati väga kindlalt, ei lasknud end mõjutada kõrvalistest asjadest. Me võisime vaielda, eri arvamustel olla – siis just oligi huvitav temaga rääkida. Aga Aime oli aeglane, kõigi asjadega. Mina ei võinud seda välja kannatada. Ta pani ka mind paika – ära torma, kuhu sa ometi kiirustad!

Meeldivaks üllatuseks oli mulle see, et ta kiitis heaks minu klaveriõpiku. See tekitas tol ajal üldiselt palju vastuseisu. Leiti, et see on lastele vastuvõetamatu ja raske – ebasümmeetriline rütmika ja kummaline helistikkude mäng. Aime aga oli väga soosiv, ta ütles, et see on põhimõtteliselt seesama, mida Aleksandra Sarv omal ajal propageeris.

Aime oli väga musikaalne inimene, mängijana alati sisukas, selge ettekujutusega muusikast. Teda sidus suur sõprus Laine Metsaga, ta armastas väga tema klaverimängu.

Vivian Tordik, kolleeg Elleri-nimelises muusikakoolis:

Kui ma 1958. aastal Tartusse tulin, oli Aime Karm siin juba tükk aega olnud. Tema positsioon ei olnud tollal selline nagu hiljem. Siis olid tal kõrval niisugused isiksused nagu Aleksandra Sarv, Arthur Hone, Mall Sarv – mõjukad, sõnaosavad ja sugestiivsed. Aime oli suhteliselt vaiksem ja tagaplaanil. Asjad hakkasid muutuma siis, kui Aleksandra Sarv direktorikohast loobus ja tema asemele tuli Ago Russak. Russak tõi mitmeid õpetajaid nagu varjust välja. Aegamööda muutus Aime väga aktiivseks, võttis agaralt õppenõukogu koosolekutel sõna. Tal oli alati oma vaatenurk, ta tundis kooli asjade vastu sügavat huvi ja kunagi ei istunud neil koosolekutel niisama, mõeldes või tehes midagi muud nagu nii mõnigi teine. Ta pidas kooli kalliks oma elu viimaste nädalateni. Teised, kes lähevad pensionile, kaovad, aga tema tundis ennast seotuna. Tuli ja võttis asjadest osa ja rääkis ka siis koosolekutel, kui ta enam õpetaja

ei olnudki. Ükskord ühel tema juubelil ma ütlesin talle, et minu arust peaks poliitikas ja majandusgrupeeringutes olema just üks selline inimene nagu tema, keegi, kes vaatab mõnele probleemile päris oma nurga alt ja kui kõik ütlevad jah, siis tema ütleb ei!

Aime oli üks väga humaanne inimene. Kui ma mõtlen eriti tema elu viimasele aastakümnele, siis... ta enda terviski polnud enam väga hea, aga ta aitas paljusid inimesi. Omaenda kogemuste põhjal võin öelda, et ta tunnetas vaistlikult, kui sul oli midagi halvasti, ja aitas sind sellega, et kuulas su lihtsalt ära. Ta võttis alati selliste asjade jaoks aega, isegi siis, kui tegemist polnud üldse mitte suure sõbranna, vaid lihtsalt ühe tavalise kolleegiga.

Muidugi oli Aime eluaeg väga suur kontsertidel käija. Ta külastas neid ka siis, kui interpreetid polnudki nii väga kutsuvad ja oli enam-vähem teada, kuidas nad mängivad. Aga tema läks ikka, võib-olla elas temas mingisugune lootus, et inimene on vahepeal arenenud. Ega Aime väga halvasti kellegi kohta ei öelnud, see pidi siis ikka olema väga suur nõmedus muusikas. Pigem leidis häid asju, eriti nooremate õpilaste puhul. Huvitav oli ka see, kui märkamatuks, võiks öelda kammerlikult, kasvatas Aime oma tütart. Tal endal oli palju tööd osakonnajuhatajana, veel paras ports õpilasi, peale selle igasugused ühiskondlikud kohustused. Ometi on tütar Mari niivõrd särav ja omanäoline isiksus! Hiljem lisandus veel tütrepoeg Märten. Õeldagu siis veel, et naised ei oska lapsi kasvatada!

Maris Valk-Falk, kolleeg Tartus aastatel 1960–1974:

Tundsin Aime Karmi üle viiekümne aasta ja tunnen end temaga vaimselt seotuna veel tänagi, üle Lethe jõe. Teismelise lapsena, Laine Metsa klaveriõpilasena, sattusin 1940.–1950. aastatel Tallinna konservatooriumis klaverit õppides muusikute sõpruskonna lähedusse, kuhu kuulus ka Aime Karm. Pärast lõpetamist siirdusid Laine Mets ja Ester Mägi Moskvasse aspirantuuri, Endel Lippus ja Virve Lippus jäid Tallinna muusikaellu ning Aime Karmist sai põline Tartu Muusikakooli pedagoog. Minu arvates ühendas neid andekaid noori inimesi ustavus ja sõprus, vaimsed huvid, oma võimete rakendamise soov muusikaelus, analüüsiv meel ning haridusjanu. Minu jaoks oli see terviklik ja põnev keskkond.

Hiljem õppisime mõlemad Anna Klasi klaveriklassis. Aime Karm oli andelaadilt

Sõpruskonnas. Vasakult: Virve Lippus, Ester Mägi, Laine Mets ja Aime Karm.

Aime Karmi klass aastal 1953. Istuvad: Helga Kruus, Aime Karm ja Mai Lang (Toode); seisavad: Eva Lorek, Õie Mäeots, Ene Rebane (Arro) ja Eha Uudel (Mälksoo).

FOTOD ERAKOGUST

pedagoog. Mäletan ka Tšaikovski G-duur kontserti ta lõpuksamil, seda mängis ta viimistletud ja valitud kõlaga. Tema esituses polnud suuri emotsionaalseid kulminatsioone ega virtuooslikke efekte, kuid oli tervikutunne ja teatud intellektuaalne esituslaad.

Lõpuks olime ligi viieist aastat Tartu Muusikakooli klaveriosakonnas kolleegid. Aime Karm oli sel ajal klaveriosakonna juhataja. See oli Tartu Muusikakooli direktori Aleksandra Semm-Sarve aeg, nimetaksin seda kooli hiilgeajaks, siis kutsuti lühikese ajavahemiku jooksul tööle hulk noori pedagooge, õhutati õpetamise meisterlikkust ja kaitsti humanismi siseriingis, mida piiras ülemäärased valvas ühiskond. Õpilaste kavades oli palju vene muusikat, ka nõukogude heliloojate n-õ instruktiivseid lugusid. Tagantjärele mõeldes võis see olla seotud ka Aleksandra Sarve isikuga, kes oli hariduse saanud Venemaal. Oli ka absoluutselt loomulik, et ta kasutas õpetamisel vene muusikat. Aime uskus temasse väga ja võttis ilmselt omaks ta metoodilised töökspidamisedki.

Ma siiski toonitaksin, et kindlas stiilis repertuaari ei sunnitud valima klassika arvel. Põhiküsimused keerlesid ikka oskuste ümber ja vaidlusi peeti muusikaliste kujutluste ja veelgi enam kujundite teemal. Aime Karm pidas metoodiliseks probleemiks klaverimängu tehnikat, millele sel ajal tehti Tartu Muusikakooli klaveriosakonna aadressil rohkesti kriitikat. Ta koostas siis oma ainsaks jäänud trükise "Heliredelite ja arpedžode sõrmestike süstematiseerimisest ja õpetamise metoodikast (klaverile)". Ta oli osakonna juhatajana väga põhjalik. Samas oli meil konsensus ja sageli peeti pikki koosolekuid ka õdusates kodudes, mis liitis kolleege. Mõned meist olid algajad pedagoogid (mina nende hulgas), mul olid siis veel väikesed lapsed, nii ei saanud ma täielikult keskenduda õpetamisele, nagu oodati. Aga Aimest oli väga palju tuge. Ta kritiseeris ja soovitas. Mulle isiklikult see alati ei meeldinudki: muusika esitus nagu selle õpetaminegi on tõlgenduskunst, kus noor inimene peab otsima oma teed.

Aga tagantjärele mõeldes olen ma eri aegadel Aimega palju ja tihedalt vaimselt seotud olnud. Eriti hiljem, kui läksin tema juurde üle mitme aja ta Tartu koju, oli meil vapustavalt hea koos olla! Meie arvamused ühtisid suurepäraselt, kui sattusime mõnd interpretatsiooni meenutama või rääkisime muusikaga toimunud muutustest meie elu jooksul. Kui Aimele oli miski vastumeelt, siis oli see pealiskaudsus. Ent nüüd pidas ta loomulikuks vaadata ilma ja inimesi tolerantselt ja võtta neid nii nagu nad on. Minu jaoks oli Aime Karm see, kes mäletas Eesti Vabariiki möödunud sajandil, Tartu sajandialguse kunsti- ja kultuurilugu, mille kohta ta ammutas oma haruldaselt rikkalikust püsimalust. Tema tugevus pärines õnnelikul ajal saadud haridusest ja tema nõrkused – neid nagu polnudki.

Muljeid Tallinna esimeselt rahvusvaheliselt pianistide konkursilt

Eestis on läbi aegade olnud rohkelt isikupäraseid pianiste, kel on kogunenud ka palju konkursivõite. Mõte Eesti rahvusvahelisest pianistide võistlusest on küllalt ammune ja 4.–15. juunini saigi teoks esimene Tallinna rahvusvaheline pianistide konkurs. Osales 28 pianisti üheteistkümnest riigist. Võistlejaid hindas prominentne žürii, Pariisi konservatooriumi ja Berliini Kunstide Ülikooli professor, 1978. aasta Moskva Tšaikovski-nimelise konkursi laureaat Pascal Devoyon, Leedu silmapaistev pianist ja õppejõud Petras Geniušas, Pekingi Keskkonservatooriumi professor Yang Ming, soome professor Matti Raekallio, Madridi Kuningliku Konservatooriumi professor Joaquín Soriano ning EMTA professorid Aleksandra Juozapenaite-Eesmaa ning Ivori Ilja. Konkursi finaali pääsesid poola pianist Szczepan Kończal, Venemaa esindaja Daniil Sayamov, hiina pianist Gang Sun, Gintaras Januševičius Leedust ning kaks eestlast: Mihkel Poll ja Sten Lassmann. Konkursi võit läks Mihkel Pollile, teise koha pälvis Gang Sun ning kolmandat kohta jagasid Sten Lassmann ja Daniil Sayamov.

Konkursi lõpul soostusid lühimuljeid jagama žürii esimees Pascal Devoyon, Matti Raekallio, Joaquín Soriano ja Petras Geniušas.

Mida arvate konkursi tasemest?

PASCAL DEVOYON: Tase oli igati normaalne, kuid mitte just väga kõrge. Kui rääkida tasemest, siis peab rääkima kõigist osavõtjatest ja sellest lähtudes ei olnud konkursi tase kõrge.

Kas võite öelda paar sõna eesti pianismi kohta?

Pidades silmas siinset klaverikooli, millega tutvusin konkurssi kuulates, on tase väga hea ning arvan, et eesti pianismil on head tulevikulootused. Teil on huvitavaid üliõpilasi.

Kuidas kommenteerite finalistide esinemist?

Nad on väga noored ning neil on palju õppida. Ei tahaks rääkida kõigi žüriiliikmete nimel, aga minu isiklik arvamus on, et mõned neist peaksid pöörama rohkem tähelepanu muusikale kui iseendale.

Mida võite öelda finalistide esinemise kohta orkestriga?

Olgu, võtan endale selle vastutuse ja ütlen, et Estonia kontserdisaali klaver on väga halb. Ta on omadega täiesti läbi, ta ei kõla, tal pole värve, ei saagi paluda ühtki pianisti sellele hästi mängida. Klaver oli küll kõigil sama, kuid ta ei aidanud mängijaid karvavõrdki. Siiski kuulsime neid ju ka esimestes voorudes, nii et teadsime juba veidi nende n-õ suundi. Kordan veel seda, mida ütlesin: mõned finalistid on väga siirad ja tõesti püüavad oma muusikaga midagi öelda, teised aga lihtsalt imetlevad ennast, ning see on kurb.

Kas teie arvates konkursi programm avas piisavalt interpreeti/võistlejat?

Oo jaa, nad mängisid ju väga erinevaid asju. Ei saagi oodata, et keegi mängiks kõike hästi – üks on kodus ühes muusikas, teine teises. Hästi valitud programm.

Mida oleksite ise mänginud vaba valiku raames?

(Naerab.) Teate, on kaks eri asja, mida oleksin mänginud kahekümneaastaselt ja mida ma mängiksin nüüd. Noorena oleksin mänginud loomulikult "Gaspard de la nuit", Liszti Sonaati või midagi sellist... Praegu mängiksin kindlasti Schuberti sonaati.

Kas asi on maitse muutumises?

Aja möödudes pole teatud muusikal enam seda veetlust, sellist külgetõmbejõudu, mis varem. Näiteks tõesti, Liszti Sonaat või mõned teised teosed, neid ei sooviks ma

enam mängida. Praegu mängiksin suurima heameelega Rahmaninovi Kolmanda klaverikontserdi asemel (mida olen väga palju mänginud) Mozarti kontserti, kui peaksin valima. Mulle ei meeldi esineda nii, et pean füüsiliselt tohutult palju jõudu kulutama.

Millised muljed on teil konkursist?

MATTI RAEKALLIO: Tase oli hea, muljed konkursist on positiivsed. Ka organisatoorsest küljest oli kõik tasemel. Eriti meeldiv oli näha nii paljusid häid eesti mängijaid. Olin muidugi kuulnud mitmeid eesti pianiste, aga see oli esimene kord näha eesti pianismi nii laia panoraami.

Ka paljud neist, kes finaali ei saanud, olid kõrge professionaalse tasemega. Nimetaksin kõigepealt Jaan Kappi, kes on väga hea kooliga, väga intelligentne mängija. Maksim Ššural on samuti väga hea kool, kahjuks polnud tema teine voor võib-olla kõige parem.

Mida arvate eesti pianismist?

Tundub, et eesti pianism põhineb klassikalis-romantilisel traditsioonil, mis on loomulikult parim alus. Siinse klaverimängu on huvitav kombinatsioon vene ja keskeuroopa klaverikoolist.

Mida võite öelda konkursi programmi kohta?

Oli suurepärane, et kavas oli nüüdisetüüd Ligetilt, Messiaenilt, Stravinskilt, Bartókilt, Prokofjevilt või Lutosławskilt. Näiteks Ligeti näitas teed ja tõestas, et ka tänapäeval on võimalik kirjutada suurepärasest klaverimuusikat, ilma loodud kordamata. On väga vajalik, et noored mängiksid sageli tema etüüde.

Mulle imponeeris ka Tubina muusika, eriti tema suurvormid. Muidugi, nii palju Tubinat konkursi kavas võib probleemiks osutada, eriti see, et seda on kahe vooru kavas. Aga teisest küljest on see taotlus ka

Konkursi auhindadega pärjatud pianistid Mihkel Poll ja Sten Lassmann.

mõistetav, Tubin on helilooja, kes väärib suuremat tuntuust. Noored pianistid õpivad kiiresti, nii et vahest pole see ka nii suur probleem.

Kui mõistetav on teie arvates Tubina muusika teistest rahvustest mängijatele? Selle muusika mõistmine pole vist nii väga raske, kuna ta on üsna sarnane paljude teiste 20. sajandi heliloojate omaga. Kuigi siin on tuntavad soomeugrilikud jooned, see on n-õ lingvistiline omapära, rõhk muusikalise motiivi alguses. See on arvatavasti arusaadavam eesti või soome pianistile, kuigi sellesarnast on ka Bartókil.

Kuidas kommenteerite finalistide mängu?

Kolmas voor, kontsert orkestriga, avas pianistide neid külgi, mida polnud varasemates voorudes näha. Mõnel oli ilmseid raskusi. Mängu orkestriga õpitakse kogemustest ja kõigil osalejatel neid piisavalt polnud. Soovitaksin kujuneval pianistil võimalikult sageli kammermuusikat mängida, see aitab ka orkestriga mängida.

Kończal meeldis mulle väga esimeses ja teises voorus, ootasin palju tema kolmandalt voorult, aga oodatut ei tulnud. Kuid ta on väga sümpaatne ja orgaaniline pianist. Sten Lassmann on tugev intellektuaalne mängija, kel on palju kogemusi erineva repertuaariga ning väga hea suurvormide tunnetus. Pianistlik tase on tal kõrge, on

näha head Ivari Ilja kooli. Januševičius on sündinud artist, kiire reaktsiooni ja mõtlemisega. See noor, väga heade eeldustega mängija vaimustub praegu liiga kergesti kättesaadavatest, mitte alati muusikast tingitud efektidest. Gang Sun on tõsine mängija, nagu ka repertuaarivalikust näha – Schuberti Sonaat B-duur, Beethoveni Viies kontsert. Mihkel Poll on minu arvates suurepärase pianist. Hoolimata oma noorest east on tal kõik omadused esitada väga hästi kõige monumentalsemaid teoseid, nagu Liszti Sonaat h-moll ja Rahmaninovi Kolmas klaverikontsert. Üks konkursi huvitavamaid pianiste ja taas Ivari Ilja koolkonnast.

Daniil Sayamovil on erakordselt hea vene pianistlik kool, tehniliselt on

Gang Sun ja Daniil Sayamov.
FOTOD ÜLO JOSING

ta laitmatu. Vahel mulle aga tundub, et tema maailm on liiga must-valge. Mind ei veennud täiesti tema Liszti Sonaat. See teos mõjub eelkõige kui suur draama. Eriti oluline on pinge struktuuri eri osade vahel, see on tähtsam kui oktaavid. Sayamov keskendus ehk liigselt selle teose pianistlikele ülesannetele.

Milline oli teie arvates konkursi tase?

JOAQUÍN SORIANO: Konkursi tase on kõrge ja kõik Eestis on jätnud väga meeldiva mulje. Kuulsin paljusid eesti pianiste ja arvan, et võite uhkust tunda oma muusikaakadeemia kõrge taseme üle.

Mida arvate konkursi programmist?

Programm on tavapärane. Oma maa helilooja muusika sissepanek on vist moraalne kohustus. Võib-olla ei peaks seda kavas ainult liiga palju olema.

Kuidas kommenteerite finaali?

Tahan kõigepealt öelda, et on suur erinevus selle vahel, kas mängida suure kontserdisaalis või kammersaalis. Orkestriga mängides on vaja midagi hoopis muud kui üksi mängides, rohkem jõudu jne. Estonia

kontserdisaalis on üsna keeruline, kuiv akustika, mis solisti eriti ei aita, tuleb ekstra pingutada.

Kas võiksite kommenteerida konkursi taset?

PETRAS GENIUŠAS: Ei saa öelda, et see oleks eriti kõrge või eriti madal, lihtsalt hea, baltikumi tase. Loomulikult pole see Tšaikovski-nimeline konkurss, seda võib võrrelda näiteks Vitolsi-nimelise konkursi tasemega.

Mida arvate eesti pianismist?

Olen eesti pianismiga kursis juba kaua aega. Tunnen Kalle Randalu ajast, kui ta võitis siin Tallinnas oma esimese preemia. Tundub, et eesti pianism on parem leedu omast. (*Naerab.*) Ivari Ilja ja Lauri Väinmaaga õppisin koos Moskvast. Tean Bruno Luki koolkonda ning teisi häid professoreid. Sellelgi konkursil oli terve hulk noori andekaid pianiste, ka nende hulgas, kes ei pääsenud kolmandasse vooru.

Mida võite öelda konkursi programmi kohta?

Kui eesmärk oli propageerida Tubinat, siis

oli kava väga hea. Kui eesmärk oli saada rohkem osavõtjaid, siis oli Tubinat liiga palju. Kõik on liiga häivatud, et õppida nii palju uusi teoseid. Sama probleem on ka Čurlionise ja Vitolsi konkursil. Ülejäänud oli normaalne konkursi kava.

Milline oli finalistide tase?

Minu meelest oli liiga vähe orkestriga proovi tehtud. Finalistidel napib siiski orkestriga mängimise kogemusi, paljudel oli ansambllisi probleeme.

Mida teie oleksite mänginud vaba valiku raames teises voorus? (Konkursi kava nägi ette Tubina teose, klassikalise sonaadi ning võistleja poolt vabalt valitud teosed, kava kogupikkuseks mitte üle ühe tunni.)

Äkki mõnd Schumanni suuremat teost, näiteks "Fantaasiat", Beethoveni suuremat sonaati ja midagi 20. sajandi muusikast.

Pascal Devoyoni ja Petras Geniušasega vestles Piret Väinmaa, Matti Raekallio ja Joaquín Sorianoga la Rimmel

“Viulimängud” Haapsalus

24.–30. juulini toimus Haapsalus järjekordne “Viulimängude” festival ning samal ajal ka üle-eestiline keelpillimängijate suvekursus. Juba tosinkond aastat käsikäes käinud üritused on kujunenud nii õpilastele kui õpetajatele väga oluliseks enesetäiendamise ja kogemuste vahetamise kohaks. Tänavu osales 70 noort Eestist, Soomest, Leedust ning Venemaalt. Lisaks kohtumisele meie parimate keelpillipedagoogidega sai osa võtta ka Peterburist pärit viuldajate Tatjana Liberova ja Alexander Fischeri meistriklassidest. Iga päev toimusid kõrgetasemelised kontserdid.

Festivali avapäeval oli Wiedemanni gümnaasiumi aulas õhtu Johannes Brahmsi muusikaga. Esinesid Marge Uus viiulil, Teet Järvi tsellol ja Toivo Peäske klaveril. Juba esimesena kõlanud Sonaadis viiulile ja klaverile d-moll op 108 ilmnis Peäske ja Uusi ühine arusaam Brahmsist – ansambel toimus laitmatult, teose struktuur oli algusest lõpuni jälgitav ning tekkis hea tervikutunne. Esituses oli sisemist rahu ning küpsust. Peäske klaveripartii toetas suurepäraselt Uusi loomulikku meloodiakujundust.

Trios c-moll op 101 astus publiku ette ka Teet Järvi, kes oma alati nauditava tsellomänguga lisas ansambli intensiivsust ja tundevärve. Lennuka ja jõulise poognaga tõmbas ta muusikalised liinid käima, tema alustatud dialoogidele vastasid viul ja klaver igati vääriliselt.

Teisipäeval, 25. juulil võis Evald Okase muuseumis kuulata barokkmuusikat. Esinesid Urmas Vulp ja Eva Punder viiulil ning Toomas Trass orelil. Kavas kaks Händeli ja üks J. S. Bachi triosonaat ning Telemanni duo. Viiulite aktiivses kahekõnes oli Vulbil õhulisust, lopsakust ning ümarust, Punderit iseloomustas konkreetne toon ja artikulatsioon. Trassi esitatud Bachi koraalielelmängud andsid kontserdile religiooset meeleolu. Häid tantsulisi karaktereid võis nautida Händeli sonaadi B-duur op 5 nr 7 gavotis ja menuetis.

26. juuli ooperigalal toomkirikus esinesid sopran Aile Asszonyi, viiulisolist ja dirigent Mikk Murdvee ning festivali orkester. Kavas olid Mozarti kaks divertimenti, retsitatiividega ooperiaariad ning Louis Spohri Viiulikontsert nr 8 a-moll. Hoogsalt alustati K 136 divertismentiga

Ooperigalal särasid sarmikas sopran Aile Asszonyi ning Mikk Murdvee, kes jõudis viiulil soleerides veel ka festivali orkestrit dirigeerida.

keelpillidele. Kõige rohkem paitas kõrva armsalt ning kõnelevalt esitatud teine osa Andante – Mozart parimas mõttes.

Spohri kontsert alapealkirjaga “Vokaalsteeeni vormis” koosneb retsitatiividest ja aariatist. Murdvee esituses põimusid mahlakal toonil paeluvalt kujundatud meloodiad ning ooperlik dramatism. Samaaegse soleeerimise ja orkestri juhatamisega tuli ta kindlalt toime. Nii Murdvee viulimängu kui ka dirigeerimist iseloomustavad kõrge tase ja tehniline meisterlikkus ning suurepärase muusikalise liikumise ja terviku tunnetus. Kõik kontserdil kõlanud teosed olid pingestatult ja mõtestatult esitatud. Paindlik ning stiilne orkester sobis hästi kiriku akustikasse.

Laulja Aile Asszonyi valdab vaieldamatult oma häälematerjali – kord jõuline ja dramaatiline, siis jälle õrn ja ilus. Ta oskab väga usutavalt afekti sisse elada, kuid hoolimata väljendatavast tundevarjundist jääb tema näole alati ka pisut naeratus. Kontserdi lõpetas aaria “Dove sono” ooperist “Figaro pulm”, kus Asszonyi näitas tõeliselt oma vokaalseid võimeid. Esitus tabas otse künnesse, pälvides publiku ovatsioonid.

Meelis Orgse
viiuldaja

*

Seekordsel festivalil sai kuulata ka teist laadi klassikat, nimelt Vitali Imereli improvisatsioone džässviiulil (27. juulil). Elust huvitava kunstnikuna jõudis ta eelmisel õhtul saabudes kuulata kirikukontserti, vaimustuda Aile Asszonyist, pilgeni täis Haapsalu toomkirikust ja Mikk Murdveest ning selle jätkuks kuulata veel ka kursuslaste öökontserti. Oma esinemisse põimis Imereli katkeid tuntud viiulirepertuaarist (näiteks Paganini “Kapriisid”) ja demonstreeris sellist viiulitehnilist tulevärki, mis kohati kippus ületama inimvõimete füüsilisi piire.

Põnev oli Imereli koostöö meie muusikute Tõnu Naissoo ja Toivo Undiga. Kui Undiga on ta juba palju koos musitseerinud, siis Naissooga, kes saabus festivalile esinemistelt Londonis, jäi ühise proovi pikkuseks ca viis minutit (ehkki põgusalt oldi kohtunud ka viisteistkaksikümne aastat tagasi). Nii toimuski põhjalikum tutvumine laval, mida oli põnev jälgida ja mille tulemustega mõlemad muusikud rahule jäid.

Järgmisel päeval tutvustas Imereli, kes õpetab džässimprovisatsiooni Turkus ja Berliinis, noortele džässimprovisatsiooni tehnilisi algeid, kaasas ka kuus vihikut Grapelli plaatide järgi koostatud süsteeme (struktuuriline mõtlemine!). Imereli stiili

määratles Tõnu Naissoo pärast mõttepausi: traditsiooniline pole vist täpne, pigem selline "happy jazz".

Viiulipedagoog Ivi Tivik Imerelist: Huvitav leid! Akadeemilise õpetuse kõrval vajame hoogsat mõttelendu ja mängulusti. Loovust ja lavalist vabadust süstis see ettevõtmine (kontsert ja kursus) osavõtjatesse kindlasti.

Tõnu Reimann

viuldaja ja viiulipedagoog, "Viiulimängude" kunstiline juht

*

28. juulil tulid Uuemõisa Valges saalis ettekandele suured keelpilliansamblid. Alustati Hillar Kareva 33. oopusega neljale viiulile ja kahele violale alapealkirjaga "Autogramm", mis kirjutatud omaaegse tuntud viiuli- ja violamängija Herbert Laane 80. sünnipäevaks ning juubelil ka teada olevalt viimast korda ette kantud. Sel korral esitasid teost Arvo Leibur, Elar Kuiv, Urmas Vulp ja Tõnu Reimann (Laane õpilane) viiulitel ning Arne Pilliroog ja Kristiina Olev (Tõnu Reimanni õpilased) violadel. Huvitav, et violamängijate keskmine vanus oli viiulimängijate omast peaaegu kaks korda väiksem, aga esitus mitte vähem väärikas kui eakamatel härradel (nende seas ka Elar Kuiv, Reimanni õpilane). Teos ise on, nagu Kareva looming üldse, intonatsioonilt ja rütmilt keeruline, kuid seda mängiti erksalt ja heas ansamblis.

Teisena kõlas Johan Svendseni Oktett A-duur op 3, norra helilooja ligi kolmveerandtunnine noorpõlveteos. Reimanni vahetas välja Eva Punder, lisandus tšellorühm – Teet ja Marius Järvi. Ehkki mõned kuulajad pidasid teost veidi venivaks, oli mulle selle kuulamine küll põnev. Küllap oli põhjuseks ka ansambli äärmiselt aktiivne musitseerimine. Mõningase ansambllilise küpsemise vajaduse korvas mängijate suur kogemus ning hetkekontsentratsioon, mis muutis esituse eriti värskeks. Võis nautida muusikute omavahelist "vestlust", haakumisi ja perfektseid unisoone, selgelt välja joonistatud eriilmelisi karaktereid, isegi pisivääratuste momentaanseid kompenseerimisi.

Haapsalu festival koondab suure hulga meie parimaid keelpillimängijaid ning see on võimaldanud esitada selliseid kammermuusika suurteoseid nagu Schönbergi sekstett "Kirgastunud öö", Enescu Oktett, Mendelssohni Oktett jpm. Kõik nimetatud, nagu ka Svendseni Oktett, on esmaesitused Eestis. "Viiulimängud"

Vitali Imereli demonstreeris oma džässviiulil sellist tehnilist tulevärki, mis kohati kippus ületama inimvõimete füüsilisi piire.

FOTOD TAAVI KULL

alustas soolo- ja duoteostega, nüüd on jõutud oktettideni. Kuhu edasi?

Toivo Peäske

pianist ja kammeransambli õppejõud

*

Tšellotala (29. juulil Haapsalu kuursaal) on üks festivali traditsioonilisi kontserte, kus

oli seekordki võimalus nautida heatasemelist tšellomängu Teet ja Marius Järvi, Andreas Lendi, Villu Vihermäe ning Margus Uusi esituses. Kava koosnes ansambliceadetest neljale ja viiele tšellole ning ettekandele tulid ka kolm laulu Elizabeth Paaveli esituses. Kuna vaid Georg Goltermanni "Nokturn" oli originaalteos, on sellise kava puhul

eriti oluline osa arranžeerijate leidlikkusele ja oskustele – alati kummitab oht, et kõik lood kõlavad ütna sarnaselt. Väga hea oli Mari Järvi seatud Heino Elleri “Kodumaine viis” ning eriti suure menuga kanti ette fragment John Williamsi muusikast filmile “The Jaws” (“Lõuad”) Madis Järvi seades, kus oli leidlikult kasutatud pillide kõlalisi võimalusi (klaveril Mari Järvi). Kui Joaquín Rodrigo “Madrigal” ja “Danza de cortesía” ning Mariano Moresi tango “Crystal” sobisid kenasti tšelloansambli lüürilis-melanchoolse iseloomuga, siis Scott Joplini “Sunburst Rag” ja “Chromatic Syncopation” tundusid liiga siledad ja ilusad. Oleksin oodanud teistsuguseid karaktereid ning teravamaid strikke. Kontserdi kulminatsiooniks kujunes popurrii George Gershwini tuntud meloodiatest, mille ettekannet kuulata oli tõeline nauding.

Mart Laas

tšellist ja tšellopedagoog

Pühapäeval, 30. juulil Haapsalu kuursaalil toimunud noorte suvekursuslaste orkestri kontsert (kavas Bizet-Štšedrini “Carmen-süit”) oli meeldiv üllatus. Mitte et varasematel aastatel oleks midagi vähem

meeldivat olnud – alati on ju teosed selgeks õpitud ja hoogsalt ette kantud. Seekordne ülesanne aga oli orkestrile äärmiselt nõudlik – Bizet-Štšedrini süit oma vaimukate (mis sellest, et tuttavate) kujunditega ei kuulu just kergete kilda, sellega maadlevad paljud professionaalsed orkestridki.

Seekord laabus kõik laitmatult.

Kompaktne ja täpne rütmigrupp, mis teost kenasti koos hoidis, ei varjutanud innukat keel- ja puhkpillimängu. Kokku moodustus kaunis muusikaline tervik. Tasub ka lisada, et selle toredata tulemuse taga oli dirigent Mikk Murdvee põhjalik ja asjatundlik töö.

Urmas Vulp

viulidaja ja viulipedagoog

*

Täiesti omaette koht on “Viilimängudel” kuulunud noorte solistide esinemisele orkestriga. See on lastele harva esinev võimalus süveneda rahulikus tööõhkkonnas ka partituuri. Võrreldes klaverisaatega on see ju tõeline värviline elamus! Dirigendina on Tõnu Reimann selle töö jaoks just sobiv isik – laste viiuliõpetuse koormust ja repertuaari tundva inimesena suudab ta noort solisti jälgida, karidest ohutult mööda juhtida ja

muusika võlusid võimendada. Seekordne kontsert (30. juulil toomkirikus) oli ülekaalukalt nooremate solistidega, aga neil kõigil oli meeldivaid omadusi.

Linda-Anette Sussi Mozarti esituses oli kergust ja sära. Katariina-Maria Kits võlus meeldiva kõla ja süvenemisega, Johannes Põlta esitatud Mozarti *Adagio* sai kuulda nõtket fraasi ning tšellopoiste Markus Altrovi ja Marcel-Johannes Kitse mängus oli rütmirõõme ja toredat ansambli tunnetust.

Liis Joamets ja Triin Ruubel on juba väljakujunenud ja kõrge klassiga noored viuldajad, kelle tehniline üleolek teostest (vastavalt Rimski-Korsakovi “Kuldkiik” ja Sarasate “Carmen-fantaasia”) lubab tõelist muusikalist naudingut.

Selleaastased “Viilimängud” lõpetas meeldiv üllatus: Eesti Rahvuskultuuri Fondi juurde loodi Vladimir Sapožnini nimeline allfond, millest anti kontserdi lõppedes üle esimesed stipendiumid. Keskastme viuldaja stipendiumi (10 000 krooni) pälvis Triin Ruubel, üliõpilase stipendiumi (20 000 krooni) sai Marge Uus. Stipendiumid andis üle Oleg Sapožnin.

Ivi Tiivik

viulipedagoog

PL Muusikute Toetusfond esitleb:

“Hingemuusika”

2. septembril, kell 16.00
Türi Püha Martini kirikus
EMTA kammeransambel

“Hingemuusika”

2. septembril, kell 19.00
Käru kirikus
EMTA kammeransambel

“Meistrite Akadeemia” hooaja avakontsert

8. septembril, kell 18.00
Tõrva Kirik-Kammersaal
Sigrid Kuulmann (viul)
Marko Martin (klaver)

“Meistrite Akadeemia” hooaja avakontsert

15. septembril, kell 18.00
Narva Linnuses
Pille Lill (sopran)
Marje Lohuaru (klaver)

“Meistrite Akadeemia” hooaja avakontsert

15. septembril, kell 16.00
Sillamäe Muusikakoolis
Pille Lill (sopran)
Marje Lohuaru (klaver)

“Hingemuusika”

16. septembril, kell 18.00
Otepää Maarja kirikus
Sigrid Kuulmann (viul)
Tiia Tenno (orel)

“Meistrite Akadeemia” hooaja avakontsert

20. septembril, kell 19.00
Tartu Ülikooli aulas
PLMF 2006 preemia laureaat
Anna-Liisa Bezrodny (viul)
klaveril Thea Nestor

“Meistrite Akadeemia” hooaja avakontsert

21. septembril, kell 18.00
Rakvere Gümnaasiumi saalis
PLMF 2006 preemia laureaat
Anna-Liisa Bezrodny (viul)
klaveril Thea Nestor

“Meistrite Akadeemia” hooaja avakontsert

22. septembril, kell 18.00
Pärnu Vanalinna Põhikoolis
Pille Lill (sopran)
Marje Lohuaru (klaver)

“Hingemuusika”

23. septembril, kell 18.00
Häädemeeste Miikaeli kirikus
Sigrid Kuulmann (viul)
Tiia Tenno (orel)

info: www.plmf.ee

Tuulteskõndija Salme Purre kojutulek

TIIU TOSSO

muusikateadlane

6. juunil 2006 toimus Mustpeade Majas kontsert "Kojutulek" Rootsis elava helilooja ja pianisti Salme Purre loomingust. See oli sel aastal juba saja-aastast juubelit tähistava helilooja loomingu esmakordne ulatuslikum esitus tema kodumaal. Kontserdi idee ja korraldus oli koorijuht Ene-Reet Ehalalt, Teatri- ja Muusikamuuseumi kogud täienesid kohvritäie käsikirjadega (kohvergi oli sama, millega omal ajal lahkuti), mille andis üle Salme Purre tütar Tiiu Peterström. Kontserdil esinesid mitmed koorid, sh naiskoor Virvik Olev Oja juhatusel ning solistid; helilooja loomingust rääkis Tiiu Tosso.

Salme Purre sündis 16. juulil 1906 Simbirskis köster-koolmeister Karl Aleksander Kirschbaumi tütreana. Perekod naasis Eestisse 1914. aastal. Salme esimeseks klaveriõpetajaks oli tema isa, kes oli koos Konstantin Tüرنpuga Tallinna Meestelaulu Seltsi asutaja ja abidirigent. Tüرنpu juures Salme Purre klaveriõpingud jätkusid. Edasi õppis ta Ella Hirschi muusikakoolis, kus olid õpetajateks paljud tolle aja nimekad muusikud: pianistid Wladimir Padva ja Paul Presnikoff, viiuldaja Alfred Papmehl ja koorijuht Karl Leinus. Järgnesid õpingud Tallinna konservatooriumis, kus Salme Purre üheks klaveriõppejõuks oli Theodor Lemba. Konservatooriumi ta siiski ei lõpetanud, tegi aga mitmel pool pianistitööd, näiteks Edith Oltropi tantsustuudios, kinodes Modern ja Bi-Ba-Bo ja oli võimlemistruppide klaverisaatja, kasutades saadetes palju improvisatsiooni. Heliloomingu alal oli ta põhiliselt iseõppija.

1944. aastal lahkus Salme Purre koos abikaasa ja tütreaga Saksamaale. Oldenburgi põgenikelaagritele järgnesid aastad Rootsi väikelinnades, kus eesti kogukond praktiliselt puudus. Heliloominguga sai ta tegelda vabadel hetkedel. Alles hiljem, Stockholmi lähedal Eskilstunas elades, sai Purre jätkata tööd klaverisaatjana ja pühenduda rohkem heliloomingule. Ka avanes tal võimalus õppida Juhan Aviku juures koorijuhtimist ja orkestratsiooni. Eskilstunas elab helilooja siiani. Tema esimene auhinnatud koorilaul oli 1959. aastal Jüri Rummelga sõnadele loodud "Sõjamehe laul" meeskoorile. Auhindu

Väliseesti helilooja Salme Purre.

FOTO TMMI KOGUST

väliseesti organisatsioonide korraldatud konkurssidel on saanud mitmeid, samuti on Salme Purre koorilooming kõlanud paljudel ESTOdel, viimati 2004. aastal Torontos Kuno Arengu juhatusel.

Salme Purre loomingus ongi kõige ulatuslikum osa koorimuusikal. Neljakümne aasta jooksul on loodud 34 mees-, 29 sega- ja 11 naiskoorilaulu. Ta on kirjutanud ka 19 soololaulu, 2 melodeklamatsiooni, klaveri-, viiuli- ja tšellopalu. Trükis on ilmunud koorilaulukogumikud ja klaveripalad.

Purre ei järgi traditsioonilist koorilaulu stiili, ta ei tule vastu amatööridele, vaid järgib oma sisetunnet. Tema teoste vorm on tihti ebasümmeetriline, episoodiline, suur tähtsus on teksti peente nüansside esiletoomisel. Salme Purre on öelnud: "Minu laulud on omamoodi, mitte raskepärased, mitte vanas koorilaulude stiilis. Üks hääl jookseb ees, teine järel, ilma et teineteist segaksid. Aga ettekande suhtes olen ehk liigagi nõudlik."

Tekstid on enamasti eesti luuletajatelt,

ka rahvaluulest. Salme Purre laulud on eriti populaarseks saanud Ameerikas tegutsevate eesti kooride hulgas. Üks populaarsemaid koorilaulu on Henrik Visnapuu tekstile loodud "Üle kodumäe" naiskoorile.

Salme Purre instrumentaalmuusikas, eriti klaverimuusikas, kohtame ohtralt improvisatsiooni elemente, rütmilist ja meetrilist mitmekesisust. Huvitavad on tema melodeklamatsioonid – klaveri saatel loetav luule. Marie Underi tekstil põhinev "Käik tuultesse" (pühendatud Marie Underile tema 90. sünnipäevaks), väga ekspressionistlik teos, on otsekui miniatuurne monoetendus, kus luulekujudid rulluvad helimaalinguna kuulaja ees lahti. Selles on rikkalikult põnevaid harmooniaid ja see lõpeb bitonaalsena. "Käik tuultesse" kõlas ka kontserdil "Kojutulek", küll helilindilt, esitajaks autor.

Teatri- ja Muusikamuuseum on tänulik Salme Purrele ja tema tütrele Tiiu Peterströmile helilooja loomingu täiskomplekti eest. Usutavasti sisaldab see kogu avastusi paljudele muusikutele.

“Regiöö” festival

LIINA FJUK
muusikateadlane

15.–17. septembrini kestab Tartus festival “Regiöö”, kuhu muusikutest korraldajad on kutsunud oma hingesugulasi. Eesti ainuke araabia lauto ehk udi mängija Toivo Sõmer, kes musitseerib mitmes varajase ja pärimusmuusika ansambelis (näiteks Triskele), kohtus hiljuti egiptuse päritolu Soomes elava udimängija Aladin Abbasiga. Lepiti kokku koos esineda festivalil “Regiöö”. Toivo Sõmer: “Minu ettepanek Aladinile on mängida erandlikke regiivise ja teha improvisatsioone nende peale. Pakun talle välja mõned teemad.” 1973. aastal sündinud Alaa El Din (Aladin) Ahmed Abbas õppis Araabia muusika instituudis Kairos, töötas laulja ja pillimängijana Egiptuses ning alates 2000. aastast on muusik ja õpetaja Soomes, kus on esinenud paljudel jazzi, multikultuuri ja improvisatsioonilise muusika ettevõtmistel. Eestis on Abbas esinenud näiteks festivalidel “Hea Uus Heli” ja “Orient”.

Festival “Regiöö” keskendub pärimus-

muusika vanema kihi väljakaevamisele ja uuele kaemisele. Festivali korraldajate hulgas on Aleksander Sünter ja Sulev Salm ansamblist Oort. Oma külalisest, Karjala ansamblist Myllärit räägib Aleksander Sünter: “Nad kutsusid meid Oortiga kevadel Karjalasse Petrozavodskisse festivalile, kuna olid kuulnud meie plaati ja nende jaoks oli see olnud äratundmine. Nüüd, kui kuulsime neid esinemas, oli see äratundmine ka meile, saime aru, et nad on ühed meie kõige suuremad hingesugulased. Mõtlemisvõime ühtmoodi just vanemast rahvalaulust: tuumakama osa nende töötlustest moodustavadki nende vanemad “Kalevala”-möödulised laulud.”

Suure elamuse sai festivalilt “Viru säru” Tartu tantsuklubi korraldaja Triinu Nutt: tema kutsel tuleb nüüd “Regiöö” festivalile Venemaalt ansambel Istoki, mille liikmed on rahvalauluga kokku kasvanud, võimelised looma peeni töötlusi ja õpetavad juurde ka tantse.

“Regiöö” põnev külaline, Soomes elav udimängija Aladin Abbas.

FOTO ERAKOGUST

Mikk Sarvel ja Anne Maasikul sündis kevadisel ajal Tartus idee kanda koos teiste regilaulikutega ette 1930. aastatel Villem Ridala kirjutatud mahukas regilaulu vormis piiblitõlgendus “Püha rist”. Ulatuslik kontserdisari “Püha risti ringkäik” saabki alguse “Regiööl”.

“Regiöö” selle aasta teema on laulikuks saamine. Avakontserdil laulavad sel teemal paljud eeslauljad, näiteks ansamblistest Liinatsuraq, Metsatöll, Diskreetse Mango Trio, Krää, Imeline Koda, Essa (Valgevenest) ja Raud Ants. Ja nagu “Regiööl” kombeks, saab õpitubades ja mujal kaasa laulda – nii nagu regilaulu ikka on lauldud.

2006 Arhailise loomingu festival
REGIÖÖ
15.- 17. septembril
Tartus
Tartu Mänguasjamuuseumis,
Antoniuse Õues ja Jaani Kirikus

Oort, Triskele, Myllärit, Anne Maasik,
Aladin Abbas, Mikk Sarv, Essa,
Diskreetse Mango Trio, Liinatsuraq,
Raud Ants, Krää, Harju Mehed...

Bookmill
TARTU KIRIKOKODA
KUKU
TARTU JAANI KIRIK
TARTU ÜLKOOLI
VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA
Antoniuse Õu
JASKAR
Postimees

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdid septembris 2006

9. september kell 16.00
EMTA kammersaal
magistrikontsert
KATRIN TARGO (sopran)
klaveril Merike Käver

17. september kell 18.00
EMTA kammersaal
dots. Aavo Otsa TROMPETIKLASS
klaveril Meeli Ots

M E L O M A A N

Manuscript. Monika Mattiesen.
Eesti Raadio, M. Mattiesen 2006

Interpreedi rolli teose esitamisel on mõistetud mitmeti. Akadeemilisema muusika puhul on interpreedis sageli nähtud pelgalt helilooja ideede teostajat või paremal juhul tõlgendajat. Ehk teisisõnu – interpreedil on küll võimalik võtta hoiak esitatava teksti suhtes, kuid teksti ennast ta enam olemuslikult muuta või mõjutada ei saa. Esmapilgul tundub, et interpreet on siin surutud sellisesse passiivsesse rolli, mis ei võimalda tema loovusel just kõige mitmekülgsemalt avalduda. Kuid tegelikult ei pruugi see nii olla, vähemalt üritab seda arusaama kummutada flötist Monika Mattiesen debüütplaadil “Manuscript”.

Monika Mattiesen viimase aja loomingulises tegevuses on tema kui interpreet esitatavate heliloojate varjust üha rohkem esile tõusnud. Aina enam on tema kontserdid kujutanud endast küll erinevate heliloojate teostel põhinevaid, kuid samas iseseisvaid ja läbikomponeeritud etendusi, milles ühendatakse terviklikumalt ja julgemalt mitmeid kunstiliike. Selliste etenduste kaudu on selginenud ka tema taotlused ja kavatsused, võtnud kindlamad piirjooned tema suhte esitatavaga ning tema interpreediroll. Selles mõttes kujutab käesolev plaad endast kahtlemata mainitud kontsertetenduste loomulikku järge.

Plaadil kõlab küll rida eesti

heliloojate teoseid, kuid juba eespool toodud põhjustel ei saa seda võtta lihtsalt ühe kogumiku või ülevaatenähtena eesti viimaste aastate uuest muusikast. Juba CD pealkiri “Manuscript” ei ole otseselt tuletatud ühegi plaadil kõlava teose pealkirjast, vaid viitab Mattiesen enda autoriprogrammile või visioonile. Sellest visioonist lähtudes on valitud ka teosed, millele interpreet läheneb küll delikaatselt ja neid väärtustades, kuid mis on ka tema isiklike, mõnikord teosteüleste kavatsuste realiseerimise vahendiks.

Mida siis tahab see CD kuulajale pakkuda? Mõnevõrra viitab sellele juba plaadiga kaasnev, Monika Mattiesen enda kirjutatud selgitav tekst. Manuscript ehk käsikiri on tavaliselt esimene terviklikum vorm, milles teos pärast looja teadvusest väljumist n-õ füüsilisel kujul ilmneb. Seetõttu on käsikiri objektina kõige otsesemas seoses loomeprotsessiga; erinevalt juba trükitud ja toimetatud partituurist, mis justkui ajast väljaspool seisva artefaktina suudab juba suhteliselt edukalt varjata talle elu andnud asjaolusid, kajastuvad käsikirjas veel suurelt osalt teose sünnitusvalud. Ja sellisena pole see pelgalt objekt, vaid tunnistusprotsessist, muutumisest ja lõpetamatusest. Monika Mattiesen ei näigi olevat huvitatud teosest kui interpreedi suhtes neutraalsest valmistekstist, millele tuleb alles elu sisse puhuda, vaid teosest kui piirideta arengust, mis ideaalis sünnib paralleelselt nii helilooja kui ka interpreedi teadvuses ning mille vormimisel nad teineteist viljakalt mõjutavad.

Samas ei pruugi sõna *manuscript* viidata siin ainult helilooja poolt algselt kirja pandule. Käsikiri võib olla ka ümberkirjutus millestki juba eksisteerivast ja sellisena võib see olla ka interpretatsiooni metafoor.

Kui nii, siis keskendub see plaad ka interpretatsiooni, st teose “ümber kirjutamise” erinevatele aspektidele protsessis, kus teos muudetakse struktureeritud graafilistest märkidest helisündmuseks. Erinevalt täpsest kopeerimisest jätab ümber kirjutamine alati võimalusi nii teadlike kui ka mitteteadlike loominguliste impulsside sissetoomiseks. Võib-olla tahab Monika Mattiesen selle plaadiga ka demonstreerida, et interpreedi jaoks on teos paratamatult pidevas “ümberkirjutamise” staadiumis, selle tähendus on pidevalt muutuv ja mitte kunagi päriselt valmis.

Siinkirjutajale näis käesoleva CD puhul olevat teose identiteedile ja selle tähenduse problemaatikale ehk üldse kõige rohkem (ehkki varjatult) tähelepanu pööratud. Eespool oli juba mainitud interpreedi pidevalt muutuvat suhtumist teosesse. Kuid teose asetamine teiste teoste keskele (nii nagu see plaadi puhul paratamatult aset leiab) võib selle struktuuriliselt olulisi momente või isegi terviklikkust teisendada mitte ainult interpreedi, vaid eelkõige kuulaja jaoks. Teose kui terviku kontseptsiooni on nüüdismuusikas muidugi korduvalt kahtluse alla seatud ja mul on tunne, et selle lõpuni defineerimatus on oluline ka Monika Mattiesenile. Kuid minu arvates ei mängi ta seda siin sellise rõhutatult eneseteadliku kontseptuaalse aktina välja, nagu seda sageli teevad avangardismiklassikud (pööratagu tähelepanu juba mainitud väärtustavale ja delikaatselt hoiakule, mida Mattiesen esitatavate teoste suhtes tunneb). Seega ei saa öelda, et plaadil kõlavate teoste puhul oleks defineeritud või selgelt teadvustatud nende kui sõltumatute objektide tähendus, mida siis oleks teadlike manipulatsioonide abil hakatud muutma ja küsimärgi alla seadma.

CD on pandud kokku paladest, mille määratlemiseks võiks klassikalise tervikteose mõiste tegelikult vabalt edasi kehtida. Samas kaotavad need siin kuidagi märkamatult ja sujuvalt oma iseseisva eksistentsi ja muutuvad osaks mingist suuremast jutustusest. Selle põhjuseks võib muidugi olla ka teoste võrdlemise sarnane stiil ja tämber ning teoste läbimõeldud järjestus, mis lasseb kuulaja teadvuses kergesti tekkida huvitava metastruktuuril.

Nagu öeldud, ei soovi Monika Mattiesen teost kui objekti dekonstrueerida. Mul on tunne, et ta proovib põhimõtteliselt üldse vältida dekonstruktiivset, s.o vägivaldset ja võõrandunud hoiakut helilooja loodu suhtes. Juba Mattiesen märkustest CD bukletis võib aru saada, et tema eesmärk on jõuda teosele nii lähedale kui võimalik mitte seda lõhkudes, vaid pigem hõlmates. Ja seda katvab ta teha just mõeldes võimalikult vähe teosest kui millestki endast eraldi seisvast. Seda, mida interpreet siin teosega teeb, on puhtintellektuaalselt või ehk ka objektiivselt üsna raske kirjeldada. Parema mõiste puudumisel nimetaksin ma seda teose subjektiveerimiseks.

Teose subjektiveerimiseks võiks üldisemalt pidada teatavat lõiku teose omastamise ja omandamise protsessis, kus piirid teose ja interpreedi vahel ähmastuvad, kus teose tähendus ja sisu teiseneb ning laieneb, kui interpreet seda oma n-õ minateadvusega ühendab. Nimetatud protsessi võiks kirjeldada järgnevalt. Algselt kohtub interpreet partituuriga, tutvub helidevaheliste kõrgus- ja vältussuhetega. Selles staadiumis on teos veel sõna otseses mõttes objekt, millega interpreet alles otsib kontakti. Siis algab töö sellega, et muuta teos olemuslikul tasandil osaks isendast, algab teose subjektiveerimine. See on abstraktse helistruktuuri

intuitiivsel tasandil tõlkimine oma hingamiseks, kehahoiakuteks, mentaalseteks ja kui soovitakse, siis ka emotsionaalseteks, st eelkõige voolavateks ja teisenevateks seisunditeks. Kui teos on saanud lõpuks osaks interpreedi minateadvusest, siis helilooja ehk teose algne autor mingis mõttes kaob. Ta on justkui oma panuse andnud, oma mõtteid ja ideid nii palju kui võimalik interpreedile nooditeksi kaudu vahendanud ja nüüd on tema kohus taanduda. Võib ka öelda, et helilooja "kadumisega" (seda võiks kaudsemalt võrrelda Barthes'i "autori surmaga") lõpeb teose subjektiveerimine. On huvitav, et hilisemal kontsertesitusel interpreet justkui esitaks helilooja mõtteid, st tema loodud teksti, aga samas justkui ei esitaks enam ka, sest reaalselt aset leidvas sündmuses helilooja ja interpreedi mõtete vahel enam selget piiri ei eksisteeri ning teose ettekandmisel elab interpreet oma minateadvuses läbi eelkõige iseenda olemist.

Kuigi selle plaadi peatitel on Monika Mattiesen, tuleks üht-teist öelda ka plaadil kõlava muusika kohta. Selle ühisnimetajaks võiks olla teatav askeetlikkus. Juba flöödi tämbri tingitult on *sound*'id valdavalt jahedad, seda võimendab üldjuhul ka elektroonika, kui seda on kasutatud. Seega jätab *soundtrack* pisut kristalse mulje, mis on teatavas vastuolus plaadi muidu stiilse kujundusega.

Ja lõpuks, sõna "manuskript" võib tähendada ka vahendit millegi talletamiseks ja jäädvustamiseks. Seega võib käesolev CD ise olla omamoodi manuskript, mis dokumenteerib ühe staadiumi juba korduvalt mainitud teose ja interpreedi pidevalt muutuvast suhtes. Heliplaad proovib kombata veel flöödi kui instrumendi piire: neis kohtades, kus pilli enda heli ei näi olevat enam piisav teoses peituva sõnumi edasiandmiseks, kasutab interpreet ka oma häält. On omamoodi huvitav, et plaadi viimases teoses loovutab flööt ja flööditämber aga oma keskse koha, muutudes osaks suuremast ansamblist. Kas mitte lahustumine

milleski endast suuremas ei näi samuti olevat selle plaadi üks peamistest sõnumitest?

Kerri Kotta
muusikateadlane

Diktüoneemakilt. Wochtzhée.
Ulmeplaadid ulm 0.9

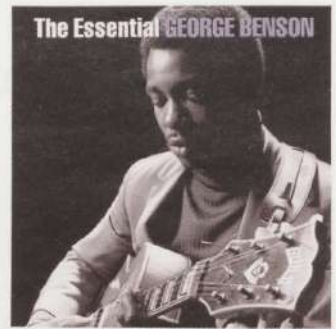
Juba mõnda aastat eesti elektroonika lootuseks peetud Taavi Tulev ilmub pseudonyymi all avaldatud plaadil eriti minimalistlikus võtmes. Somnambuulne, hüpnootiline, vahel loo kestel hõredaks aegluubis *techno*'ks kogunev kõlapilt läheneb ja ruumistub eriti hästi öisel ajal, kui ka kuulaja ymbrus on vähem liikuv, hämaram, soodustades omaette olekut ja sissevaadet. Juhusliku päritoluga helid, mis plaadi kuulamisel mu kõrvadesse sattusid, näiteks herilaste lakkamatu krabin laepealses pesas, juhuslikud kilksud-kolksud ja vaiksed tänavamyhinad ning olmeelektroonika kumin, liituisid kõlaritest kostva muusikaga väga sujuvalt. Ulmeplaadide toodang pyytlebki suunduda inimese ja masina mingi ideaalse sümbioosi poole, yritades pakkuda heliuuringute abil võimalikult täiuslikke elektroonilisi kaarte oma artistide hingeelust. Kui varem oleme Taavi Tulevilt kodanikunime all kuulnud ysna huvitavaid harmoonilisi trikke, siis siin on meloodia allutatud rytmi ja luupide diktaadile. *Drone* kestab, kajad kaiguvad ja arendusi on napilt. Mõningaks erandiks ehk ainult "Nullfraktal". Taustalt tuleb ikka bassimydinat, mõni juhe prögiseb, mõni syndiklahv on kauaks mobiiltelefoni alla jäänud. Rahunut on olemuslikult

sees, tõelise ämbientse voolavuse poole liigutakse harva. Vahel said need tekkivate sygavike kohale ilmutav rabistamised plaadi nautimisel kergelt takistavaks asjaoluks. Kyllap otsin sellest vallast pigem helikihtide sulandumist ja teadvusse uurduvat vaikvõnkelist hüpnoosi, somnilist (töö)keskkonda Robert Henke ja Ekkehard Ehlersi vaiksema poole laadis ega viitsi une veerel eriti tantsida või rytmimasinat kuulata. Ma ei suuda sulada mõnede helide käimajäämisse, kui ei taju seal taga ajuvõnkeid. Ja see, et meloodiaandega nooruk end eriti moodsat ja sygavat *sound*'i teha pyydes kitsendab, ei meeldi mulle samuti. Milleks? Liigutakse ju ikka edasi otsivas elektroonikas, *downtempo* popmuusikaliste mõjuväljadeni ka ei minda. Aga yldtulemus on enam-vähem kaasamõeldav. Kandvalt pikaldane, nagu avapala "Raske öelda". Mitmetel luupidel on äraviivat jõudu (Taavi Laatsiti mängumaadega sugulaslik "Talv sureb vanadusse"), harvad kribinad keerlevad ja moodustavad fraktaleid, pidev podin ja "huug" muudab sydame rytmi. Taavi tsehh töötab täpselt. Poolpeidetud helidega manipuleerib Tulev(ik) huvitavalt, ka originaalselt synteesisitud tämbreid ja mõjuvalt ylituhmiks keeratud helisid kohtab siin kymneid. Salapära on, ja eks igal kuulajal ole nendel poollagedatel maastikel rännata omad rännud.

Lauri Sommer
poet, muusik

The Essential George Benson.
Columbia/Legacy 69699852152

Kitarrist-laulja George Benson on kõigile hästi tuttav tänu oma seitsme- ja kaheksakümnendatel aastatel edetabeleid rünnanud hittidele, nagu "Give Me the Night", "Breezin'", "On Broadway" ja "This Masquerade". Käesoleval topeltkogumikul on mainitud jazzilikud poplood (et mitte öelda diskolood) küll esindatud, kuid põhitähelepanu on koostaja koondanud varasemale

toodangule, mis tagas Bensonile tänini kestva kitarrirjumala staatuse. Just kuuekümnendatel ja seitsmekümnendate esimesel poolel salvestatud rajad demonstreerivad kõige paremini Bensoni stiili võlu: on palju väledaid, aktiivse strihhiga kitarrisoolosid, põnevat akordimängu ning mõistagi ka palju jälgendatud kitarril ja vokaali unisooni.

"The Essential George Benson" sisaldab näiteid kuue- ja seitsmekümnendate, lisaks Bensoni omadele ka Miles Davise "Miles in the Sky", Stanley Turrentine'i "Sugar", Tony Williamsi "The Joy of Flying", Jack McDuffi "Brother Jack McDuff: Live!" ja Dexter Gordoni "Gotham City". Bensoni kuuekümnendaid iseloomustavad aktiivsed gruivid, kus kitarrile sekundeerib hämmendoreid (kõige sagedamini Lonnie Smithi sõrmede all). Kurioosel moel põnevad on ka kaks pala 1971. aasta albumilt "White Rabbit": töötõlused vastavalt surfi- ja hipihümnidest "California Dreamin'" ja "White Rabbit". Need kaks on tõeline mesi tänase *lounge*-muusika publikule.

Võrreldes varem ilmunud George Bensoni hitikogumikega, on käesolev sisukam ja julgem. Topeltplaad ei keskendu Bensoni edetabeliperioodile, vaid näitab, kuidas sai temast üks suuremaid eeskujusid mitme põlvkonna jazzkitarristidele, ning seletab, miks see imetlus kestab viimaste aastakümnete kommertsiaalsuse kiuste veel praegugi.

Joosep Sang
muusikakriitik

September

Tallinnas

- 2. 09** kell 12 Orelipooltund: Piret Aidulo toomkirikus
- 3. 09** kell 18 Akadeemiline kammermuusika Kadrioru lossis: Lea Leiten (klaver), Oksana Sinkova (flööti) *
- 6. 09** kell 19 Mascagni "Talupoja au" ja Leoncavallo "Pajatsid" Rahvuskooper Estonias
- 7. 09** kell 19 Tšaikovski ballett "Luikede järv" Rahvuskooper Estonias
- 7. 09** kell 19 Diplomaatilised noodid – Ungari. Suvelõpu romanss mustlastega: ansambel Etnorom Kumus
- 8. 09** kell 19 Väike siiditee: Hortus Musicus Niguliste kirikus
- 8. 09** kell 19 ERSO hooaja avakontsert: ERSO, Eldar Nebolsin (klaver), Nikolai Aleksejev (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 8. 09** kell 19 Eespere ooper "Gurmaanid 2" Rahvuskooper Estonias
- 9. 09** kell 19 Prokofjevi ballett "Romeo ja Julia" Rahvuskooper Estonias
- 9. 09** kell 12 Orelipooltund: Brita Schmidt toomkirikus
- 9. 09** kell 16 Magistrikontsert: Katrin Targo (sopran) EMTA kammersaalis
- 9. 09** kell 18 Annemari Ainomäe (viilul), Gabriele Leporatti (klaver) raekojas
- 10. 09** kell 12 Kaumanni ooper "Mina – Napoleon!" Rahvuskooper Estonias
- 10. 09** kell 19 St Paul's Knightsbridge Choir toomkirikus
- 10. 09** kell 21 NYUD Ensemble, Teet Järvi (tšello), Aare-Paul Lattik (orel), Olari Elts (dirigent) Niguliste kirikus *
- 13. 09** kell 19 Hooaja avakontsert: Bochumi sümfooniakud, RAM, Gal James (sopran), Aleksandr Anissimov, Steven Sloane (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 13. 09** kell 19 Tiit Härmä ballett "Kameeliadaam" Liszti muusikale Rahvuskooper Estonias
- 14. 09** kell 19 Bizet' ooper "Carmen" Rahvuskooper Estonias
- 14. 09** kell 19 Tallinna Filharmoonia hooaja avakontsert: Pille Lill (sopran), Leonid Savitski (bass), Silver Ainomäe (tšello), Tallinna Kammerorkester, Eri Klas (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 14. 09** kell 20 Sügisjazz. Going North: ansambel BAR Teater NO99 jazzklubis
- 15. 09** kell 19 Galakontsert "Estonia 100": Gerli Padar (vokaal), Mati Turi (tenor), Eesti Filharmoonia

- Kammerkoor, Estonia Seltsi segakoor, ERSO, Neeme Järvi (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 16. 09** kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus
- 16. 09** kell 19 Galaetendus "Estonia 100" Rahvuskooper Estonias
- 16. 09** kell 19 Vocalissimo 2006. Šostakovitš ja kaasaegsed: Tatjana Romanova (sopran), Siim Selis (klaver) raekojas
- 17. 09** kell 18 Aavo Otsa trompetiklassi kontsert EMTA kammersaalis *
- 20. 09** kell 20 Sügisjazz. Legendid – John Coltrane 80: Sööt 5tet klubis BonBon
- 21.–24. 09** Oigeusu vaimuliku muusika festival "Credo"
- 21. 09** kell 19 Rahvusvahelise konkursi "Noor muusik" laureaadid läbi aegade: Mihkel Poll (klaver), Gina Maria McQuinness (viilul), Heini Laankoski (tšello), ERSO, Kaisa Roose (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 22. 09** kell 19 Andres Mustonen (viilul), Ivo Sillamaa (orel) Niguliste kiriku Antoniuse kabelis
- 23. 09** kell 12 Orelipooltund: Henrik Cervin toomkirikus
- 24. 09** kell 17 Maailmakodanikud Maarjamaa helides: Hortus Musicus Kadrioru lossis *
- 26. 09** kell 19 Les 4 saisons – 4 aastaaega: Ballet Preljocaj (Prantsusmaa) Rahvuskooper Estonias
- 27. 09** kell 19 J. Straussi operett "Viini veri" Rahvuskooper Estonias
- 28. 09** kell 19 Prokofjevi ballett "Romeo ja Julia" Rahvuskooper Estonias
- 29. 09** kell 18 Tema Kõrgeausus Orel: Toomas Trass Jaani kirikus
- 29. 09** kell 19 Peterburi Malõi Ooperi solistid, Tallinna Kammerorkester Estonia kontserdisaalis
- 29. 09** kell 19 Eespere ooper "Gurmaanid 2" Rahvuskooper Estonias
- 29. 09** kell 19 St Peterburgi tähed: Peeter Laul (klaver), Julia Simonova (sopran), Natalia Birjukova (metosopran), Dmitri Karpov (tenor), Dmitri Darov (bariton), Tallinna Kammerorkester, Andrei Alihanov (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 30. 09** kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus
- 30. 09** kell 18 Oksana Sinkova (flööti), Lea Leiten (klaver) raekojas
- 30. 09** kell 19 Mascagni "Talupoja au" ja Leoncavallo "Pajatsid" Rahvuskooper Estonias

Tartus

- 1. 09** kell 18 Abo Akadeemia naiskoor, Ulf Långbacka (dirigent) Florakören Tartu Ülikooli aulas
- 1. 09** kell 20 Tartu Junior Big Band Antoniuse õues
- 6. 09** kell 19 Diplomaatilised noodid – Ungari. Suvelõpu romanss mustlastega: ansambel Etnorom Vanemuise väikeses majas
- 7. 09** kell 20 NYUD Ensemble, Teet Järvi (tšello), Aare-Paul Lattik (orel), Olari Elts (dirigent) Tartu Ülikoolis
- 14. 09** kell 19 Hooaja avakontsert: Bochumi sümfooniakud, RAM, Gal James (sopran), Aleksandr Anissimov, Steven Sloane (dirigent) Vanemuise kontserdimajas
- 15. 09** kell 21 Pille Siht Trio kohviku Shakespeare terrassil
- 16. 09** kell 16 Tulevikumuuseumi hääli IV: vaimuliku rahvamuusika ansambel Vara Eesti Rahva Muuseumis
- 16. 09** kell 19 Lauttasaaren Laulajat ja Vanemuise Seltsi segakoor Jaani kirikus
- 16. 09** kell 19 Vanemuise hooaja avakontsert: Peep Lassmann (klaver), Vanemuise sümfooniaorkester, Toomas Vavilov (dirigent) Vanemuise kontserdimajas
- 20. 09** kell 19 Meistrite Akadeemia: Anna-Liisa Bezrodny (viilul), Thea Nestor (klaver) Tartu Ülikoolis
- 22. 09** kell 18 Vanamuusika ansambel Zarabanda (Hispaania) raekojas
- 27. 09** kell 19 Mozarti ooper "Võluflööti" Vanemuise suures majas
- 28. 09** kell 20 Sügisjazz. Lendavad inglased: Flying Pickets (Suurbritannia) Rock Cafés
- 29. 09** kell 19 Mozarti ooperi "Idomeneo" kontsertettekannet: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, RAM, ERSO, Olari Elts (dirigent) Vanemuise kontserdimajas
- 29. 09** kell 19 Sügisjazz. Lendavad inglased: Flying Pickets (Suurbritannia) Endla teatris
- 30. 09** kell 18 Tema Kõrgeausus Orel: Toomas Trass Jaani kirikus

Pärnus

- 5. 09** kell 15 Vivacello: tšellistid Marius Järvi, Teet Järvi, Leho Karin, Andreas Lend, Kristjan Saar, Margus Uus raekojas
- 13. 09** kell 19 Sügisjazz. Going North: ansambel BAR Endla teatri Küünis
- 16. 09** kell 19 Hooaja avakontsert: Bochumi sümfooniakud, RAM, Gal James (sopran), Aleksandr Anissimov,

- Steven Sloane (dirigent) Pärnu kontserdimajas
- 22. 09** kell 18 Meistrite Akadeemia: Pille Lill (sopran), Marje Lohuaru (klaver) Vanalinna Põhikoolis
- 30. 09** kell 19 Mozarti ooperi "Idomeneo" kontsertettekannet: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, RAM, ERSO, Olari Elts (dirigent) Pärnu kontserdimajas

Jõhvis

- 15. 09** kell 19 Hooaja avakontsert: Bochumi sümfooniakud, RAM, Gal James (sopran), Aleksandr Anissimov, Steven Sloane (dirigent) Jõhvi kontserdimajas
- 17. 09** kell 17 Vocalissimo 2006. Šostakovitš ja kaasaegsed: Tatjana Romanova (sopran), Siim Selis (klaver) Jõhvi kontserdimaja kammersaalis
- 22. 09** kell 19 Rahvusvahelise konkursi "Noor muusik" laureaadid läbi aegade: Mihkel Poll (klaver), Gina Maria McQuinness (viilul), Heini Laankoski (tšello), ERSO, Kaisa Roose (dirigent) Jõhvi kontserdimajas
- 28. 09** kell 19 Peterburi Malõi Ooperi solistid, Tallinna Kammerorkester Jõhvi kontserdimajas
- 28. 09** kell 19 St Peterburgi tähed: Peeter Laul (klaver), Julia Simonova (sopran), Natalia Birjukova (metosopran), Dmitri Karpov (tenor), Dmitri Darov (bariton), Tallinna Kammerorkester, Andrei Alihanov (dirigent) Jõhvi kontserdimajas
- 30. 09** kell 17 Džäss ja improvisatsioon: Quatuor Ixi (Prantsusmaa) Jõhvi kontserdimaja kammersaalis

Kõikjal üle Eesti

- 2. 09** kell 16 Hingemuusika: EMTA kammeransambel Türi Püha Martini kirikus
- 2. 09** kell 19 Hingemuusika: EMTA kammeransambel Käru kirikus
- 8. 09** kell 18 Meistrite Akadeemia: Sigrid Kuulmann (viilul), Marko Martin (klaver) Tõrva kirikus
- 8. 09** kell 18 Annemari Ainomäe (viilul), Gabriele Leporatti (klaver) Narva linnuses
- 9. 09** kell 19 ERSO hooaja avakontsert: ERSO, Eldar Nebolsin (klaver), Nikolai Aleksejev (dirigent) Kuressaare spordikeskuses
- 15. 09** kell 16 Meistrite Akadeemia: Pille Lill (sopran), Marje Lohuaru (klaver) Sillamäe Muusikakoolis
- 15. 09** kell 18 Meistrite Akadeemia: Pille Lill (sopran), Marje Lohuaru

(klaver) Narva linnuses

16. 09 kell 18 Hingemuusika: Sigrid Kuulmann (viul), Tiia Tenno (orel)

Otepää Maarja kirikus

21. 09 kell 18 Meistrite Akadeemia:

Anna-Liisa Bezrodny (viul),

Thea Nestor (klaver) Rakvere

Gümnaasiumis

23. 09 kell 18 Hingemuusika: Sigrid

Kuulmann (viul), Tiia Tenno (orel)

Häädemeeste Miikaeli kirikus

29. 09 kell 19 Jenny, Polly, Nanna

– Kurt Weill; Triin Ella (vokaal), Jorma

Toots (klahvpillid), Taavo Rimmel

(kontrabass), Meelis Vind (klarnet)

Toomas Tross (jutustaja) Tõrva

kirikus

Andmed on kontrollitud 18. augustil.

Oktoobrikuu kontserdiinfot COLLAGE'is avaldamiseks ootame hiljemalt 11. septembriks aadressil kristinaema.edu.ee

Täpsem info kodulehekülgedelt:

Eesti Filharmoonia Kammerkoor:

www.epcc.ee

Eesti Interpreetide Liit:

www.interpreet.ee

Eesti Kontsert: www.concert.ee

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia:

www.ema.edu.ee

Eesti muusikafestivalid:

www.festivals.ee

ERSO: www.erso.ee

Džässikontserdid: www.jazzkaar.ee

Jõhvi kontserdimaja:

www.concert.ee

Kontserdid Tartus: www.tartu.ee

NYJD Ensemble: www.nyyd.ee

Pärnu kontserdimaja:

www.concert.ee

Rahvusooper Estonia: www.opera.ee

Tallinna Filharmoonia:

www.filharmoonia.ee

Teater Vanemuine:

www.vanemuine.ee

HEA LUGEJA!

Ajakirja

muusika

saab tellida internetist www.tellimine.ee, aadressil ia@ema.edu.ee ning ExpressPosti telefonil 66 75 788.

Otsekorralduse hind on 21 krooni

3 numbrit 69 krooni

6 numbrit 138 krooni

Aastatellimus 245 krooni

Muusikaõpetajad ja -õpilased saavad Muusikat tellida SOODUSHINNAGA 192 krooni!

Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.

Tellimine ia@ema.edu.ee, herje@ema.edu.ee, 66 75 788, 55 56 18 94

ORIENT ET OCCIDENT

XI Rahvusvaheline Tartu Vanamuusika Festival

5.–8. oktoober 2006

Festivalil kõlab

Euroopa keskaja muusika

Itaaliast, Saksamaalt ja Hispaaniast,

Korea traditsiooniline muusika

ja palju muud huvitavat.

www.festivitas.ee

ESTI RAHVAVALLITSUS
Postimees

KONTSERDIAGENTUUR

Jumalaema
sündimise
tähtpäevaks

CREDO

XIII rahvusvaheline õigeusu vaimuliku muusika festival
kunstiline juht **Valeri Petrov**

21. september kell 19:00 Niguliste kirik

**Raifa Bogoroditski Kloostri
vokaalkvartet (Venemaa)
"Koraalid Neitsi Jumalaemale"**

22. september kell 19:00 Kaarli kirik

Ansambel "Orthodox Singers"

(Eesti) Dirigent **Valeri Petrov**
Kammerkoor "RU:NEKUND"
(Eesti) Dirigent **Mareks Lobe**

Nüüdisaegne Õigeusu muusika
(A.Schnitke, A.Pärt, J.Tavener)

23. september kell 19:00 Kaarli kirik

Vokaalansambel "The Seven Saints"

(Bulgaaria) Dirigent **Dimitar Grigorov**

**"Õigeusu koorilaul Bulgaaria
tähtsaimate heliloojate sulest"**

24. september kell 19:00

Estonia kontserdisaal

Galakontsert

Info: 645 5197 piletid Tallinna kontsertidele 100-120 kr: eesti kontsert, piletilevi,
tund enne algust kohapeal
festivali korraldajad mtü "Viivo muusika" muusikaühing "Crescendo"
viivomuusika@hotmail.ee

Tallinna linn

Raadio 2+

MTÜ TARTU SAKSA KULTUURI INSTITUUT
DEUTSCHES KULTURINSTITUT TARTU e.V.

Heino Elleri
nimeline
Tartu
Muusikakool

7. - 8. septembril kell 17

Heino Elleri nim. Tartu Muusikakooli suures saalis

ROBERT SCHUMANN

1810-1856

Helide keel - sõnakunsti tipp

Mälestuskonverents

Lektor dr. Eva-Maria v. Adam-Schmidmeier

Muusikat esitavad:

Karmen Puis, Taisto Noor,
Pille Taniloo, Jaanika Rand-Sirp,
Tõnu Kalm, Indrek Leivategija,
noorteosakonna klaveriõpilased

eclectica

Interdistsiplinaarne Avangardkultuuri Festival
1.-10. september 2006 Tartu

DAVID TOOP
INTERAKTIIVSED FILMID
TEGEVUSKUNST TÄNAVAIL
NÜÜDISTANTS
ÕUNAVIKSI TRUBADUURID
AVANGARDMOOD
ALTERNATIIVKINO
ELEKTROPEOD
EKLEKTIKA

www.eclectica.ee

Eesti Kontsert kutsub!

Muusikaelamustega läbi hooaja 2006/2007

BOCHUMI SÜMFOONIKUD (Saksamaa)

BALLET PRELJOCAJ

MOZART. "Idomeneo, Kreeka kuningas"

FREDDY COLE QUARTET (USA)

Vokaalansambel **SWINGLE SINGERS**
(Inglismaa)

MAX BRUCH. Oratorium "Mooses"

CYPRIEN KATSARIS (klaver, Prantsusmaa)

Hansapank esitleb
Meeskoor **HUUTAJAT** (Soome)

GITARRISSIMA (Ungari/Austria)

Vokaalansambel **KING'S SINGERS** (Inglismaa)

RICHARD WAGNER-gala („Ring“)

MAHLER. Sümfoonia nr 8 Es-duur

... jne. Sajad kontserdid ootavad!
Meeldivaid muusikaelamusi!

www.reinvere.ee

TALLINNA FILHARMOONIA KONTSERDID

SEPTEMBER 2006

PE₂^B₂₅₃₉ 2006, 8/9

6. SEPTEMBRIL 19.00 Vanemuise väikeses majas

7. SEPTEMBRIL 19.00 KUMU, Tallinn

DIPLOMAATILISED NOODID/UNGARI

SUVELÕPU ROMANSS MUSTLASTEGA

Ansambel ETNOROM vokaal, rahvapillid, Ungari

Erinevate maade mustlasmuusika

Filmikatked mustlaste elust ja kultuurist

Kontserti toetab Ungari Instituut

Tartu kontsert koostöös Eesti Pärimusmuusika Keskusega

Piletid Tallinnas 100.- / 60.-

14. SEPTEMBRIL 19.00 Estonia kontserdisaalis

HOOAJA AVAKONTSERT

PILLE LILL sopran

LEONID SAVITSKI bass

SILVER AINOMÄE tšello

TALLINNA KAMMERORKESTER

Dirigent ERI KLAS

D. ŠOSTAKOVITŠ Tšellokontsert nr. 1 Es-duur op.107

D. ŠOSTAKOVITŠ Sümfoonia nr. 14 g-moll op. 135

Piletid 60.- – 200.-

28. SEPTEMBRIL 19.00 Jõhvi kontserdimajas

29. SEPTEMBRIL 19.00 Estonia kontserdisaalis

SANKT-PETERBURGI TÄHED

JULIA SIMONOVA sopran

NATALIA BIRJUKOVA metsosopran

DMITRI KARPOV tenor

ALEKSANDR MATVEJEV bass

PEETER LAUL klaver

TALLINNA KAMMERORKESTER

Dirigent ANDREI ALIHANOV

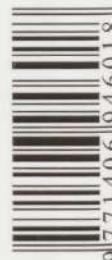
Suurepäraseid ooperiaariad Mussorgski nimelise Sankt Peterburgi Väikese Ooperi- ja Balletiteatri solistide esituses, „rosinaks“ Eestis harvaesinev Peterburis elav pianist Peeter Laul.

Koostöös Eesti Kontserdiga

Piletid 60.- – 200.-

Piletid müügil Piletilevi ja Piletimaailma müügikohtades üle Eesti, www.piletilevi.ee ja www.piletimaailm.com

TALLINNA FILHARMOONIA
Toompuiestee 20, 10149 Tallinn
Tel 6613 757, fila@filharmonia.ee
www.filharmonia.ee

9 771 40 619 460 18